

Всеукраїнська загальнополітична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА

СВІТЛИЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 49 (1882)

П'ятниця, 4 грудня 2015 р.

Видається з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

«ВІК УКРАЇНУ ЛЮБИ!..»

НА ЧЕРКАЩИНІ З МЕТОЮ УВІЧНЕННЯ ПАМ'ЯТІ ЗЕМЛЯКА, ВІДОМОГО КРИМСЬКОГО ПОЕТА ДАНИЛА АНДРІЙОВИЧА КОНОНЕНКА, ВСТАНОВЛЕНО МЕМОРІАЛЬНІ ДОШКИ НА ПРИМЩЕННЯХ РЕБЕДАЙЛІВСЬКОЇ ЗОШ І КАМ'ЯНСЬКОЇ ЗОШ № 1

Перший день після Старого Нового року ошпарив душу чорною новиною: не стало Данила Андрійовича Кононенка... «...Львів приляк, і Київ б'є чолом, Крик чайний зацаївши в горлі...» (Світлана Антонішин). Пішов із життя відомий український поет-кримчанин, член НСПУ, лауреат пре-

мій ім. С. Руданського та О. Гірника, перекладач, публіцист, заслужений журналіст, просвітянин, громадський діяч, один із фундаторів «Кримської світлиці»... Відійшов за вічну межу зі скриком болю на сполотнених устах «Бідна моя Україна...», коли побачив на екрані комп'ютера розстріляний мос-

ковськими зайдами мирний автобус... Кримські «зелені чоловічки» у парі з окупацією Донбасу підступно вихопили поета із життя на ще не пізноосінньому 74-му році, тож цілком справедливо професор Дрогобицького педуніверситету Михайло Йосипович Шалата мовив із болем у своєму «Подзвін-

ному...»: «...Власне, він так само — жертва війни. Немає сумніву, що його, вихідця із Шевченкового краю і натхненного Шевченком, невтомного борця за незалежну Україну, дочасно загнала в могилу московська окупація Криму...». Тому — загинув, упав на полі бою... (Продовження на 12-й стор.)

ЗБІДНІВ НАШ КРИМ БЕЗ ПРАПОРІВ УКРАЇНСЬКИХ, БЕЗ ВИШИВАНОК НАШИХ Й РУШНИКІВ...

(ПЕТРО СІЧЕСЛАВСЬКИЙ)

Місто поринуло в темряву, і тільки в центрі Сімферополя, як трактори, торохкотять генератори, які подають електроенергію до супермаркетів та магазинів «Золото». Маленькі продуктові магазинчики, де роблять покупки більшість городян, працюють при свічках та ліхтариках, у банках обмін валют ведеться без документації... Холодно, сумно, наче перенеслися у XVIII-XIX століття... Більшість вечірнього часу горять свічки та керосинові лампи (ось у кого бізнес процвітає!). Навіть коли світло дають на 2-3 години, то не факт, що буде Інтернет... І тому в темряві згадуються народні пісні від бабусі, дитинство і друзі — тобто життя перейшло в інший вимір, можливо, так живуть робінзони на далеких від цивілізації островах...

Чи не єдине місце, де у Сімферополі можна зустріти земляків-українців, це Українська церква. І хоча Собор Рівноапостольних Святых Володимира та Ольги УПЦ КП 29 листопада також, як і увесь Крим, поринув у п'ятому, але свічки в руках прихожан всеяли надію й

Фото В. Качули

умиротворення. А молитва архієпископа Сімферопольського і Кримського Климента про загиблих під час Голодомору 1932-1933 років в Україні єднала, попереджала й повчала.

Початок Голодомору, за словами владики Климента, розпочався з духовного голоду, коли руйнува-

лись церкви та скидали хрести, забороняли українську мову та українську культуру, і тільки за духовним голодом настав голод тілесний (як це схоже на Крим сьогоднішній...). Ми мусимо про це пам'ятати і намагатись зберегти тут і свою віру, і мову, й культуру. Ми повинні добре усвідомити, продовжував ар-

хієпископ Климент, Голодомор в Україні 1932-1933 років — це наша національна Голгофа, яка завжди буде мірилом нашої здатності називатись нацією, цивілізованою спільнотою, зрештою, навіть у таких умовах сьогодення — залишатись людьми.

(Продовження на 15-й стор.)

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудова колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети «Кримська світлиця» нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта» «БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ»

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Регстраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Літвування з читачами - на сторінках газети.
Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і редагувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (067) 650-14-22
(050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua

Віддруковано в ТОВ «МЕГА-Поліграф», м. Київ, вул. Марко Вовчок, 12/14, тел. (044) 581-68-15
e-mail: office@megapoligraf.kiev.ua
Тираж — 5000

ВИДАВЕЦЬ - ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-65
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnytvo@gmail.com
Розповсюдження, передплата, реклама: тел. +38(044) 498-23-64; +38 (050) 310-56-63

РОСІЯ МАЄ ПРИПИНИТИ НЕЗАКОННУ АНЕКСІЮ КРИМУ

Терміново розпочати виконання кожного пункту Мінських домовленостей закликають Росію європейські депутати. Водночас, звертаючись до Києва, представники парламентського комітету закордонних справ та підкомітету з питань безпеки та оборони висловлюють надію, що Україна швидше йтиме шляхом реформ.

Члени Європарламенту висловлюють глибоку стурбованість з приводу нинішньої ситуації на сході України. Зокрема, вони звертають увагу на систематичні порушення режиму припинення вогню, що тривають із середини жовтня. Євродепутатів також тривожить те, що представники спостережної місії ОБСЄ мають постійні обмеження свободи пересувань, а перехід контролю до Києва по всій лінії українсько-російського кордону досі далекий від дійсності.

Парламентарі нарікають і на те, що жодних угод досі не досягнуто й щодо умов про-

ведення місцевих виборів на тимчасово окупованій території Луганської та Донецької областей. До того ж процес відведення озброєнь доволі слабкий, натомість значно більше порушень укладених раніше угод, додають вони.

«Україна залишається одним із головних пріоритетів зовнішньополітичного порядку денного Європарламенту, — заявляють євродепутати. — Ми повністю підтримуємо Мінські угоди як міжнародно визнану основу для політичного розв'язання конфлікту на Донбасі та мирної реінтеграції тимчасово окупованих територій. Ми надалі також нагадуємо про необхідність припинення незаконної анексії Криму».

Протягом обговорень, які відбулись у Брюсселі, європарламентарі зазначили, що цінують дипломатичні зусилля Німеччини і Франції, а також вітають оперативну фінансову підтримку, що була надана Україні Євросоюзом, МВФ

та іншими організаціями. «Ми підкреслюємо наявність у цій державі позитивних змін завдяки реформам, проведеним українською владою», — заявляють представники законодавчої установи ЄС, водночас закликаючи українців якнайшвидше далі поглиблювати конституційну реформу, включно з децентралізацією, та далі дотримуватися «мінського процесу».

Під час обговорень у Європарламенті зазначалося, що російська влада несе особливу відповідальність за нинішню ситуацію, яка призводить до погіршення безпеки в регіоні. «Ми закликаємо Росію терміново продемонструвати дотримання всіх пунктів, що охоплюють Мінські домовленості. І саме це є умовою зняття санкцій», — заявляють європарламентарі.

«Це необхідно не лише для гарантування безпеки України та європейського континенту, а й для того, щоб покласти край жахливим умовам, у яких майже два роки живуть жителі цих територій та внутрішню переміщені особи», — закликають депутати Європарламенту.

Радіо «Свобода»

«ВІДНОВИТИ КРИМСЬКОТАТАРСЬКУ АВТОНОМІЮ В СКЛАДІ УКРАЇНИ...»

Представники українських та кримськотатарських громадських і правозахисних організацій впевнені, що «відновлення кримськотатарської автономії» в складі України допоможе повернути Крим і відновити територіальну цілісність України. Про це вони заявили на прес-конференції в УНІАН.

«У питанні відновлення територіальної цілісності України ми пропонуємо використовувати механізм правосуб'єктності корінного народу Криму — кримських татар. Саме відновлення правосуб'єктності кримськотатарського народу, який піддається політичній етноциду, дозволить посилити міжнародний тиск на Російську Федерацію в частині звільнення тимчасово окупованої території Криму», — сказав правозахисник, представник кримськотатарської правозахисної організації «Азатлик» Сінавер Кадиров.

Він також зазначив, що, незважаючи на заяви представників української влади про те, що Крим не забутий, практично нічого не робиться для його звільнення. «Ми дійшли невтішного висновку, що у держави немає реальної програми деокупації Криму», — сказав Кадиров.

На прес-конференції представники громадських і правозахисних організацій оприлюднили меморандум про відновлення правосуб'єктності кримськотатарського народу. Меморандум підписали кілька громадських організацій, у тому числі «Азатлик», «Антикорупційний рух» Валентина Наливайченка, благодійна організація «Фонд «Рада миру», «Millet, Vetan, Qırım» і правозахисники.

«Цей меморандум підписано з метою звільнення нашої батьківщини від окупантів і відновлення Автономної Республіки Крим як національно-територіальної, тобто кримськотатарської Автономної Республіки Крим у складі єдиної, незалежної, демократичної України», — йдеться в меморандумі.

Активіст національно-визвольного руху Ерфан Кудусов зазначив, що створення зображення державних органів Кримськотатарської територіальної автономії на території материкової України дозволило б включити їх у міжнародний переговорний процес.

У свою чергу, представник благодійної організації «Фонд «Рада миру» Юлія Зайцева заявила про необхідність записати в тілі Конституції України спеціальний розділ, що закріплює національно-територіальну автономію».

ТИМ ЧАСОМ...

Російська Федерація терміново посилює своє наступальне угруповання на окупованій частині північного Криму. Про це УНІАН поінформували у прес-службі Ради національної безпеки й оборони.

Зокрема, у прес-службі зазначили, що «24 листопада 2015 року 5 російських вій-

ськово-транспортних літаків ІЛ 76 здійснили перекидання двох батальйонно-тактичних груп десантників зі складу 98-ї повітрянодесантної дивізії Повітрянодесантних військ ЗС РФ (м. Іваново) з аеродрому Іваново на аеродром Джанкой».

Окрім того, наголошується, що «в районі населеного пункту Калинівка (3 км на північний захід від м. Джанкой)

розпочато розгортання 97-го десантно-штурмового полку 7-ї гірсько-штурмової дивізії (м. Новоросійськ)». Таким чином, у РНБО пояснили, що «потужний наступальний потенціал російських військ в окупованому Криму ще значно збільшується за рахунок найбільш підготовлених підрозділів, готових до штурмових дій», — упевнені в РНБО України.

ГЛАВА МЗС ТУРЕЧЧИНИ ПІДТВЕРДИВ ПРИНАЛЕЖНІСТЬ КРИМУ УКРАЇНІ

Міністр закордонних справ Туреччини Мевлют Чавушоглу виступає за врегулювання ситуації в Україні з повагою до її територіальної цілісності включно з Кримом.

Як передає кореспондент УНІАН, про це Чавушоглу сказав у своєму виступі на міністерському засіданні країн-членів ОБСЄ в Белграді. «Ми повинні зосередити наші зусилля на знаходженні політичного рішення щодо кризи в Україні», — вважає він. За словами Чавушоглу, Туреччина сподівається, що ситуація в Україні буде врегульована за умови поваги незалежності держави, політичної єдності, суверенітету і територіальної цілісності, включаючи Крим.

МЗС УКРАЇНИ БУДЕ МОНІТОРИТИ, ЯК ПОЗНАЧАЮТЬ КРИМ НА КАРТАХ СВІТУ

Міністерство закордонних справ України запускає проект «Крим на карті світу» для недопущення некоректного позначення Автономної Республіки Крим на картах світу.

«Міністерство закордонних справ України вживає заходів щодо запобігання некоректного позначення на картах (електронних і друкованих) Автономної Республіки Крим, як це мало місце у випадку з французьким видавництвом «Larousse», — повідомляє МЗС на своїй сторінці в Facebook.

В українському зовнішньополітичному відомстві просять українців повідомляти про факти некоректного позначення Криму. «Фіксуючи такі факти, ми будемо звертатися до центральних офісів компаній, які продукують такі карти, з проханням привести у відповідність карту України до норм міжнародного права і резолюції ГА ООН №68/262 від 27.03.2014 року, які підтверджують територіальну цілісність України в межах міжнародно визнаних кордонів», — наголошують в МЗС України.

У жовтні стало відомо, що французьке видавництво «Larousse» випустило атлас світу з «російським» Кримом. До цього посольство України у Великобританії закликала британське видавництво «Oxford University Press» виправити помилку в підручнику, де Крим також був позначений як територія Російської Федерації.

«КРИМ SOS» СТВОРИВ КАРТУ ПОРУШЕНЬ ПРАВ ЛЮДИНИ В КРИМУ

Громадська організація «Крим SOS» розмістила на своєму сайті інтерактивну карту порушень прав людини в Криму. Про це повідомляє «Крим.Реалі».

«Окупаційний режим заохочує масові порушення, викрадення, незаконні затримання і насильство над кримськими татарами, активістами, журналістами та іншими особами. Карта ілюструє ці порушення. Вона базується на аналізі перевірених повідомлень у ЗМІ та звітах правозахисних організацій і містить зараз інформацію про 179 випадків порушень прав людини в Криму», — зазначає організація.

Згідно з даними звіту за вересень, наданими Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ і верховним комісаром ОБСЄ у справах нацменшин Астрід Турс, з початку окупації Криму дотримання прав людини та основних свобод на півострові «радикально погіршилося» для багатьох жителів, у тому числі для проукраїнських активістів, журналістів і кримських татар. («Телекритика»)

АНТИКОРУПЦІЙНУ ПРОКУРАТУРУ ОЧОЛИВ «КРИМЧАНИН»

Керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури став Назар Холодницький — відповідний наказ генпрокурора оприлюднили напередодні. До цього часу новопризначений антикорупційний прокурор обіймав посаду першого заступника прокурора Автономної Республіки Крим. Експерти та депутати припускають, що невдовзі після призначення антикорупційного прокурора може статися відставка чинного генерального прокурора Віктора Шокіна.

Назарові Холодницькому — 30 років, він народився 1985 року. Після закінчення юридичного факультету Львівського національного університету імені Франка працює в органах прокуратури. Був помічником першого заступника генпрокурора, а до недавня обіймав посаду першого заступника прокурора Автономної Республіки Крим — після того, як кримська прокуратура виїхала до Києва.

Конкурс з відбору кандидатів на посаду першого антикорупційного прокурора відзначився конфліктами довкола складу комісії та конкурсантів. Зокрема, неприйняття громадськості та західних союзників України викликали члени комісії, делеговані

до її складу генпрокурором. У результаті двоє з чотирьох членів комісії були змінені. Також помітним було протистояння довкола деяких претендентів, зокрема, — довкола заступника генпрокурора Віталія Каська. Утім, на початку листопада президент Петро Порошенко наголосив, що «конкурс має пройти за абсолютною прозорою процедурою».

«Ключова позиція відкритості у тому, що якби мене запитали, хто буде антикорупційним прокурором, я чесно скажу — я не знаю», — запевняв Глава держави.

Минулої п'ятниці конкурсна комісія визначила дві кандидатури, які подали на затвердження генеральному прокуророві. Кандидатуру Максима Грищука — «прокурора-кіборга», який воював у зоні АТО, — підтримали 9 членів комісії, а за Назара Холодницького віддали 7 голосів.

Член парламентського комітету з питань боротьби та запобігання корупції, позафракційний депутат Дмитро Добродомов вважає, що вибір кандидатів відбувся належним чином. Відтак новопризначений посадовець має виправдати наданий йому кредит довіри.

«Ще 20 листопада Генпрокуратура готова була передати близько 250 справ щодо зловживань і корупції у вищих ешелонах влади. Десь 6,5 тисяч томів цих справ не могли передати, тому що не був призначений антикорупційний прокурор. Будемо сподіватися, що за певний час — від трьох місяців до півроку — ми отримаємо перші конкретні результати», — каже народний обранець.

Натомість голова правління «Центру протидії корупції» Віталій Шабунін вважає, що за ці антикорупційні розслідування має нести відповідальність саме Генпрокуратура.

«Ці справи Генпрокуратура поховала: там уже і докази знищені, і свідків немає. Не можна ці справи довести до кінця», — наголошує він.

Також одразу після призначення антикорупційний прокурор має сформувати своє відомство. У цьому контексті експерти вважають показовим, яких заступників обере собі Назар Холодницький. Зокрема, чи будуть ці люди лояльні до керівництва Генпрокуратури.

Утім, відтепер вплив генерального прокурора на антикорупційні розслідування стане значно меншим, наголошують політики та експерти.

Адже антикорупційний прокурор має більші гарантії незалежності від генпрокурора, ніж інші заступники.

Раніше експерти припускали, що Віктор Шокін має забезпечити призначення лояльного до президента антикорупційного прокурора. А відтак генпрокурор, діяльність якого зазнає дедалі більше критики, може залишити посаду генпрокурора. За словами Дмитра Добродомова, «цілком імовірно, що тепер Шокін, який не виправдав жодних сподівань, мав би піти і зняти напругу».

Спеціалізована антикорупційна прокуратура має здійснювати нагляд за додержанням законів у діяльності Національного антикорупційного бюро та представляти державне обвинувачення в суді у відповідних справах.

Дмитро ШУРХАЛО

Радіо «Свобода»

Приписуваний Луї XIV вислів «L'ÉTAT, C'EST MOI» цілком виразно змальовує розуміння держави з боку авторитарної влади, зокрема, погляд на державу сильної особистості, особливо, коли вона опиняється біля її керма унаслідок династичного, релігійного чи тоталітарного права. Думаю, те ж саме могли заявити й Олександр, син Філіпа, цар Македонський, і Темуджін, більш відомий як Чингізхан, чий держава звільня розташовувалися на двох континентах. То були, поза всяким сумнівом, сильні особистості, які певним чином змінили тодішній світ. Але якщо за давніх часів самодержавна влада освіченого монарха часто сприяла розвитку країни, розквіту культури, мистецтва, то за часів сумнішої картини маємо, коли ототожнювати себе з державою починали люди, чия амбітність далеко випереджала їхні здібності, як те було, скажімо, у випадку з батьком та сином Дювальє, Трухільє, Бокасса, як те бачимо на прикладі північнокорейської династії Кімів чи «керованої демократії» Володимира Путіна.

Творець німецької держави «залізний» канцлер Отто фон Бісмарк навряд чи ототожнював себе з державою. Зате саме він поклав в основу тогочасної прусської політики давній, але незмінно популярний серед самовладців сьогодення принцип переваги сили над правом. Наразі маємо нещастя відчувати застосування того принципу на власній шкурі.

Той принцип, здавалося, мав би бути абсолютним неприйнятним у сучасному світі. Тим не менш, він діє. Більше того, заяви деяких істориків, серед яких трапляються й маститі, про те, що в історичному аспекті його застосування часто мало позитивне значення, скажімо, для згуртування розрізнених самостійницьких володінь у сильну державу, для проведення рішучих реформ, для потужного стрибка економіки тих держав, мимоволі наводять на думку про те, що часом цілком виправдано відступити від недолугих законів задля досягнення великої світлої мети, що сильна особистість у такому випадку значно ефективніша за неповоротку м'якотілу демократію.

Поважні вчені, певно, мають рацію. Хіба ж не плановою метою осягнення нових горизонтів для новоствореної нації надлюдей ставив перед собою Адольф Алоїзович? Хіба не перетворення відсталого Росії в передову індустріальну державу світового штибу мав на увазі Йосип Віссаріонович? Хіба не з думкою про якнайширші перспективи «русского мира», про добробут і щастя всіх і кожного в тому «мире», діє сьогодні Володимир Володимирович?

І що за біда, коли для досягнення такої величної мети доводиться

перереформувати власну країну на такий собі оруелівський колгосп тварин, переступити через кілька якихось там міжнародних законів, забути про підписаний міждержавний меморандум! Зрештою, закони пишуть недосконалі люди. Що за біда, коли при тому буде стерто з лиця землі десяток-другий сіл, зруйновано кілька міст, зникне кілька недолугих народів, а тим, хто залишиться, доведеться поступитися якимись там їхніми правами! Мета виправдовує засоби, а переможців не судять, чи не так?

Ототожнюючи себе з державою, стаючи, по суті, її втіленням, її лідер починає випромінювати потужні еманаші, які, трансформуючись усередині власного колгоспу тварин у відчуття обраності, у шастя усвідомлювати себе будівничими нового світу, стають куди важ-

відтепер фактично належатиме йому, хоч би те й тривало до скінчення віків? Чи можна уявити, щоб мої сусіди засуджували моїх діток за те, що ті обрізали дрого електропостачання до кімнати, де забарикадувався той вар'ят? Чи можна собі уявити, зрештою, щоб я ставився після такого до своїх сусідів з колишньою повагою, так, наче нічого не сталося?

З іншого боку, чи можна уявити, аби я сам, волаючи про допомогу, заходився гендлювати з тим окупантом, забезпечуючи його найдкамі-напінками під приводом того, що, по-перше, це гуманно, по-друге, вигідно нам обом? Схиблена фантазгорія, кажете? Отож...

Якщо ж дивитися глибше, маємо бути влячні долі за випробування, що вона посилає нам, бо ж без них ніколи б і не дізнались, хто наші

вимагати від бажаючих покермувати ковчегом країни капітанських чи штурманських дипломів, карт з чітко прокладеним курсом, ми більше звикли обирати собі владу, довіряючись обіцянкам. Так же простіше. Не треба заглиблюватись у деталі, далекі від наших повсякденних турбот, не треба нічого перевіряти, аналізувати, міркувати. Досить просто повірити.

Я вже не кажу про те, наскільки наша нічим не підкріплена довірливість спрощує життя різного роду авантюристам, які десятиліттями паразитують на ній! Влада, яку ми з упертістю, гідною кращого застосування, шоразу обираємо, добре вивчила уподобання і звички свого лох... — вибачте, я, звісно ж, мав на увазі електорату — і обіцяє саме те, що ми хочемо від неї почути. В цьому сенсі, все майже чесно.

держави. Адже кожен громадянин за тієї примітивної демократії брав безпосередню участь у вирішенні державних справ — від укладення миру чи оголошення війни, до вирішення якихось торговельних угод чи господарчих справ, так само, як був зобов'язаний зі зброєю в руках захищати своє місто у разі нападу ворога. Чи не найбільшим приниженням для члена громади було позбавлення громадянства, що виключало його участь у громадських справах, зводило до рівня раба.

На жаль, маємо визнати, що надто довге перебування Краю в складі Московського царства, Російської, а потім Советської імперії найзгубнішим чином вплинуло на рівень громадянської свідомості сучасного українця. Навіть сьогодні, через більш ніж дві тисячі триста років від давньогрецької демократії, яка існувала на теренах Таврики, через більш ніж п'ятсот років від демократії Запорозької Січі, після чотирьох «революцій» часів Незалежності, рівень свідомості більшості наших громадян не дозволяє їм сприймати себе «носієм суверенітету й єдиним джерелом влади», як те визначає Конституція України. Як би не сумно те було, але громадянин Херсонеса, Керкінітиди, Кало Лімані, ті ж Січові братчики перебували на значно вищому шаблі суспільної свідомості, адже сприймали себе не просто частиною своєї громади, а тими, від чийх рішень залежали її існування і добробут, себто реальною владою. На відміну від них, наш сучасник роками терпить свавілля привладних нікчем лише затим, щоб того єдиного дня, коли від його вибору справді залежить можливість зміни влади, він, подібно лукавому рабу, або ж продає свій голос за кілограм гречки, пляшку оковитої чи кілька кольорових папірців, або ж взагалі ігнорує вибори, повторюючи запрограмовані кимось фрази про брудну владу, від якої треба триматися якнайдалі, чи про те, що від нього одного нічого не залежить.

Але ж то відверта облуда, панове. Влада є такою, якою ми дозволяємо їй бути, і якість її залежить від кожного з нас. Життя — це завжди вибір, відповідальність за який несемо перед нашими дітьми й онуками, адже майбутнє народжується в сьогоденні. Попереду нас чекають не одні важливі вибори — вибори, на яких ми маємо нарешті рішуче змінити долю свого Краю, тож не уподобляймося лукавому рабові, не уникаймо відповідальності, пам'ятаймо, що на відміну від монархії і тоталітарних режимів, за демократії усобленням держави є кожен свідомий громадянин.

Валентин БУТ

Крим

ДЕРЖАВА — ЦЕ Я...

ливішими за ілюзорність будь-яких законів, прав та свобод. Тим більше, що погляди неупереджених служителів Феміди та Клію на ті чи інші події, вчинки, як правило, збігаються з поглядами вершителей долі. Коли ж той колгосп... — чи то пак! — «мир» перманентно розширюється на все нові й нові території, а можливості для альтернативної точки зору на тих територіях звужуються до нуля, то виникає нова реальність, в якій можливо все.

Дуже суттєвим є те, що згадані еманаші «вольового лідера» сприймають не лише всередині перереформованого світу його власного колгоспу, а й далеко за його межами. І ось вже очільник сусідньої країни, на яку почав наповзати той «мир», замість того, щоб сконцентруватись на організації гідної відсічі, втягується в безплідні, безперспективні перемовини, а лідери інших держав, замість одностайного ефективного спротиву агресорові, який зазіхає насправді навіть не на цілісність окремо взятої держави, а на світовий порядок у цілому, ставить під загрозу так важко вибудовану систему запобігання глобальних конфліктів, приймають на себе роль посередників у тих ганебних перемовинах.

Чи можливо уявити, щоб мої шановні сусіди, побачивши, як знахворілий здоровило вдерся до моєї оселі, заявляючи свої «ісконні» права на мою вітальню, замість того, щоб допомогти мені випхати того небезпечного анексіоніста геть, змушували б мене до примирення з ним, переконуючи не відполюватися злодюзі й не відповідати на град ударів від його дубця, натомість поступитися йому тією клятою вітальню, урочисто обіцяючи при тому не визнавати, що вона

справжні друзі, а хто лише на словах, не дізналися б, то з тих медоточивих, зазираючи нам в очі, цілкуючи наші вуста, весь цей час тримав у рукаві ножа, аби встроїти його нам в спину за першої ж нагоди.

Час випробувань виразно проявляє кожного з нас. Те, що могло бути непоміченим у звичайному житті, спливає на поверхню, впадає в очі. Влада «революційних» жучків, чия неспроможність за мирних часів могла б роками толеруватися меланхолійним на загал суспільством, за цих обставин проявила свою нікчемну сутність повною мірою.

Час випробувань вимагає від кожного з нас, тим більше від влади, виважених, фахових, адекватних обставинам і, що дуже важливо, вчасних дій. Лише за таких умов маємо шанси витримати іспит.

Л'ЕТАТ, С'ЕСТ МОІ. Чи відчуває пересічний українець відлуння в своєму серці, чуючи цю фразу? Чи усвідомлюємо гаразд, що за демократії саме ми, українська нація, є найвищою владою в Краю? На жаль, маємо констатувати, що наша нерозбірливість при виборі тих, хто мав би бути нашими представниками, виконавцями нашої волі, є чи не найбільшою проблемою. Негативний досвід советської пори, коли представницькі органи СРСР не мали серйозних повноважень, були не більше, ніж вітриною, натомість всім керувала паралельна реальність влади комуністичної партії, є однією з причин нашого легковажності щодо вибору тих, від кого сьогодні реально залежить поступ країни, її успішність чи неуспішність, її майбутнє чи його відсутність. Зімаємо, аби обирати до влади, згідно з Книгою «...по ділах їхніх» чи принаймні

Справді, якщо відносно невелика частина громадян наполягає на якійсь зміні податкового законодавства, на спрощенні умов реєстрації та функціонування бізнесу, вимагає припинення махінацій на митницях, у банківській сфері, приведення їхньої діяльності у відповідність до світових норм, вимагає ліквідації корупційних схем і реформування економіки, то більшість все ще чекає від влади дешевої шинки, низьких тарифів на газ, дешевого проїзду в міському транспорті і на залізничі, широкоосяжних субсидій, пільг і тому подібного.

Вже здогадалися, що легше виконати для пересічного кандидата у владу? Правильно: пообіцяти покласти все життя до останку на боротьбу за світле майбутнє з дешевою шинкою та низькими тарифами. Вони, шоправда, борються за те вже чверть століття. Але ж як ефектно! З яким запалом! Видовище гідне публіки...

Колісь, приводячи туристів на городища стародавніх еллінів, яких у нас в Криму величезна кількість, помічав, як зачіпало моїх слухачів порівняння сучасної демократії в Україні з тією, примітивною, яка існувала в давньогрецьких полісах. Та давня демократія, звісно, не була досконалою. Так, жінки не допускалися до управління громадою, так само, як чужинці чи раби. А проте ж греки настільки цінували своє самоврядування, що коли в кількох містах Малої Азії до влади прийшли тирані, частина їхніх мешканців визнала за краще вирушити за море і розселитися на диких берегах північно-західної Таврики, аби лишень і надалі залишатися повносправними громадянами і самим вирішувати свою долю, долю свого міста, своєї громади, своєї

ГРОМАДСЬКІСТЬ ВИСУНУЛА ВИМОГИ ДО ВЛАДИ

Громадськість вимагає почати реальну боротьбу з корупцією, здійснити справжні реформи і забезпечити прозорість влади, аби знову не призвести народ до революції. Крім того, у день роковин Маршу Мільйонів від влади вимагають притягнути до відповідальності людей, які призвели до насильства і вбивств на Майдані.

Відповідне звернення оприлюднили громадські активісти та «молоді політики» — зокрема, депутати від БПП Мустафа Найєм та Сергій Лещенко, головний редактор «Української правди» Севгіль Мусасва-Боровик, журналісти Віталій Сич і Володимир Федорін, один із ініціаторів громадської платформи «Нова країна» Валерій Пекар, арт-менеджер Володимир Кадигроб. Цю заяву поширюють і користувачі соцмереж.

«Два роки тому Україна зробила історичний вибір. Люди вийшли на вулицю, вимагаючи справедливості і захисту своїх прав», — заявляють активісти і наголошують, що за цей час громадяни багато чого досягли, але за те український народ «заплатив і продовжує платити величезну ціну».

Вони зізнаються, що їм було складно уявити, що й після революційних жертв «чинівники і наближені до влади бізнесмени будуть продовжувати грабувати країну, прикриваючись тепер уже вишиванкою, Майданом або АТО», що на посадах працюватимуть причетні до побудови диктатури, що «головним партнером влади знову стане не суспільство, а вузьке коло тих же олігархів, які виснажували країну при колишньому режимі».

Активісти й політики висувують низку вимог до президента, прем'єр-міністра, міністрів і народних

депутатів. «Ми не хочемо нової революції, яку ви несвідомо наближаєте. Ми готові нести відповідальність за майбутнє нашої країни. Тому ми не просимо, ми вимагаємо:

1. Почати реальну боротьбу з корупцією. Сконцентруватися на вищих ешелонах влади і розірвати кругову поруку, призначивши ефективного генерального прокурора, завершити люстрацію і реформувати державну службу за європейськими стандартами.
2. Відновити справедливість. Притягнути до відповідальності людей, які розграбували країну і призвели до насильства і вбивств на Майдані.
3. Домогтися верховенства права. Інтенсивно і рішуче проводити судову реформу, в якій були зроблені важливі кроки, але суспільство не відчуває впевненості в успіху.
4. Забезпечити прозорість влади. Відкрито проводити призначення на державні посади, припинивши

Протестувальники в центрі Києва, 1 грудня 2013 року

практику підкилмних домовленостей і розподілу посад за політичними квотами на угоду сірим кардиналом.

5. Озвучити чіткий план. Як нам разом подолати економічну і гуманітарну кризи, як ми плануємо повертати Крим та окуповані території», — йдеться у зверненні.

«У вас все ще є вибір, ким увійти в історію: реальними реформатора-

ми, які пожертвували особистими інтересами заради майбутнього країни, або тими, хто призвів країну до розвалу через корупцію та неефективне управління», — наголошується в ньому.

Автори підкреслюють, люди все бачать і розуміють — й оманливо вважати, що час ще є.

«Запит суспільства, проголошений під час Революції гідності, ні-

куди не зник. Сьогодні ці вимоги об'єднують абсолютну більшість українців. І кожен день вашого зволання вбиває шанси на повернення довіри людей», — йдеться у зверненні.

Як відомо, восени 2013 року люди вийшли на Майдан проти диктаторських дій Віктора Януковича і його зневаги до думки народу.

«Українська правда»

«ГОЛОДОМОРУ НЕ СТАЛОСЯ Б, ЯКБИ МИ НЕ ВТРАТИЛИ ДЕРЖАВНОСТІ НА ПОЧАТКУ 20-Х РОКІВ МИНУЛОГО СТОЛІТТЯ...»

ВИСТУП ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ПЕТРА ПОРОШЕНКА НА ЦЕРЕМОНІЇ ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРІВ В УКРАЇНІ

Ваша Святосте!
Ваші блаженства, пресвяті отці!
Вельмишановний і дорогий Микола Павлович.

Ваші слова дуже зворушливі — це саме те, що сьогодні має чути не лише український народ, а й увесь світ сьогодні має чути з Україною!

Шановні панове Президенти!
Ваші високоповажності, представники дипломатичного корпусу!

Шановні члени українського Уряду!
Високодостоїнна українська громадо, дорогі мої співвітчизники!

«На світі — весна, а над селом нависла чорна хмара. Діти не бігають, не грають, сидять на дорогах. Ноги тонесенькі, складені калачиком, і великий живіт між ними. Голова велика і похилена лицем до землі. А лиця майже й нема — самі зуби зверху. Сидить дитина і гойдається всім тілом... Безкінечно одна пісня-стогін... Ні від кого не вимагаючи: ні від мами, ні від тата, а так, у простір, у світ — одне: «Істи, істи, істи»».

«На базарі у Вербівці жінка несла пляшку з олією і пляшка випала з її рук і розбилася. Звідусіль позбігалися жінки, впали на те місце, де розлилася олія, і почали жувати землю».

«Щодня на цвинтар вивозили мертвих десятками... На деяких возах були ще живі, вони рухалися і стогнали дорогою, дорогою до могили»...

Дорогі мої, це — далеко не найжахливіші спогади таких очевидців, як пан Микола, очевидців Голодомору. Вони — із першої Книги-меморіалу, яка вийшла 1991 року, одночасно з отриманням Україною незалежності. Після шістдесяти років табу, накладеного радянською владою на цю трагічну тему, свідчення з усієї України зібрало й впорядкувало подружжя українських публіцистів Лідії Коваленко та Володимира Маняка.

Літні вже на той час люди, за словами авторів, «поспішали повідати страшну правду, яка гнітила їх все життя... У селах старі веди за околицю, на порослі гірками полянами пустирища й казали: «Тут!». Чоловіки знімали шапки, жінки тулили до очей білі хустинки»... І мало де на тих місцях було видно

чи пам'ятний хрест, чи бодай могильний горбок. Саму згадку про страшний Голод тоталітарний режим намагався втоптати в землю!

Але в деяких селах і по цей день залишаються могили у дворах та на городах. Живі вже просто не мали сил донести померлих до кладовища, тому й ховали їх там, де мешкали.

Страх і заборони не змогли стерти пам'ять.

У багатомній «Історії УРСР», яка була видана в 1984 році, про 1933 рік — про рік масового і ретельно спланованого вбивства українців голодом — безсоромно писали як про щасливий рік підвищення добробуту селян.

Та на середину 80-х вже готова була знаменита праця Роберта Конквеста, яка називалася «Жнива скорботи». Відтоді, як ми з вами збиралися на цьому місці рік тому, Роберт Конквест пішов у вічність на 99-му році життя. І ми, вдячні українці, ніколи не забудемо його унікального внеску в поширення правди про Голодомор. Так само, як і безцінного внеску американсько-українського публіциста та історика Джеймса Мейса, який працював з Комісією Конгресу США з вивчення Голодомору в Україні.

Роберта Конквеста і Джеймса Мейса, Лідію Коваленко і Володимира Маняка, і десятки інших подвижників ми називаємо людьми правди. Це вони прорвали щільну дезінформаційну блокаду, в якій Москва десятиліттями тримала Україну та весь світ.

Але правда пробрала собі дорогу до людей. Подивіться, як змінилася Україна за останні два-три-чотири роки — згідно з сьогоденними соціологічними дослідженнями вже 80% українців вважають Голодомор геноцидом, і саме така оцінка переважає по всій Україні без винятку — на сході і на заході.

Але для тих, хто й досі не визнав, ще раз пошлюся на всевітньо відомого юриста Рафала Лемкіна. Це він винайшов і обгрунтував де-факто і де-юре термін «геноцид». Ще в 1953 році Лемкін довів, що українців було піддано саме геноциду. По-перше, відбулося масове знищення українського се-

лянства, яке зберігало українську культуру, мову і традиції. По-друге, мало місце нищення української інтелігенції як мозку і розуму нації.

Буквально цього тижня в Москві Лемкіна офіційно проголосили екстремістом. Його статтю, про яку я щойно говорив, зараз у Росії включено до списку заборонених. Правда очі коле... А як ще інакше це можна прокоментувати?

Лемкін мав абсолютну рацію! В голові у Сталіна схрестилися соціальні й національні мотиви ненависті. Соціальної — до українського селянства та національної — до сільського українства, яке тоді становило переважну більшість населення УРСР. Як писав великий «шістдесятник» Євген Сверстюк, цілу окрему націю під гаслами інтернаціоналізму «вирвали під демонтаж».

Силами спецзагонів, регулярних військ та міліції Україна була перетворена на величезний концтабір, в якому випробувалася зброя масового знищення — знищення українців голодом. В наші часи це б назвали етнічними чистками!

Українським селянам було заборонено виїздити з місць постійного проживання в ті регіони СРСР, де голоду не було, чи де він мав менші масштаби. Війська затримали сотні тисяч селян, 90% з яких примусово повернули назад у свої голодні села — помирати. Шляхи до порятунку навмисне перекривалися.

Багато країн та низка міжнародних організацій офіційно визнали Голодомор геноцидом, і Міністерство закордонних справ України, Уряд і я, як Президент України, будуть продовжувати роботу з розширення географії визнання. Росія не лише не визнала, а чинила й досі чинить відповідний тиск на іноземні держави.

Дехто з нас довго не міг втямити, чому ж сучасна Росія із таким запозяттям захищає давні злочини Кремля, нібито ж скоєні іншим режимом. Для чого беруть на душу інший, чужий гріх?! І зараз відповідь стала очевидною, коли Україна вже двадцять один місяць відбиває російську агресію.

Давайте поміркуюємо. Лише за останні сто з невеликим років Ро-

сійська імперія двічі розпадалася або зменшувалася в кордонах. Вона існувала під п'ятьма назвами. Над нею майоріло, як мінімум, сім різних прапорів. Її піддани співають вже сьомий гімн. Чотири різних політичних режими правили нею з двох столиць, одну з яких встигли тричі перейменувати.

Але незмінними залишалися ненависть до України і нестримне бажання знищити нас, українців, як окремих людей. В чому-чому, а саме в цьому і білі, і червоні, і навіть червоно-коричневі завжди демонстрували і демонструють вражачу єдність.

В такій історичній закономірності Голодомор — це ніщо інше, як прояв багатовікової, гібридної війни, яку Росія веде проти України!

Чи то забирають хліб з нашої землі, чи то ту ж землю поливають «Градами», — мета одна і зрозуміла. І однаково боляче від того, що в 1933 році в Старобільську на Луганщині вимер від голоду весь дитячий будинок... І від того, як минулої зими загинули діти від обстрілу Маріуполя російськими бойовиками.

І роль компартії теж жахлива і злочинна. Але історія все розставила по місцях і на парламентських виборах минулого року КПУ не пройшла до Верховної Ради. І це була справжня оцінка українського народу!

В місцевих виборах минулого місяця вона вже взагалі не брала участі, бо набрав чинності Закон про декомунізацію. І я, як Президент України, вимагаю його повного і беззастрешеного виконання, як і подальшого розкриття архівів КДБ!

Дорога українська громадо!
Сьогодні ми традиційно запалюємо свічки в пам'ять жертв Голодомору.

Молімося за багатомільйонний небесний легіон українського люду. Світлі душі невинно убієнних українців тут, незримо поруч з нами. Історія не знає умовного способу,

але я твердо впевнений: Голодомору не сталося би, якби ми не втратили державності на початку 20-х років минулого століття. І московські більшовики не перемогли би в Україні, якби прибічники незалежності були б гуртом ворога, а не різали й відстрілювали одне одного на втіху Москві.

Ми повинні пам'ятати наше минуле і робити з нього, нашого минулого, висновки. Але, як казав великий мислитель Ортега-і-Гассет, нації народжуються і живуть, доки мають програму на завтра. Тому ми маємо остаточно позбутися комплексу народу-жертви і пішатися тим, що в такій сильній конкуренції ми відстояли своє місце на політичній карті Європи та світу!

І мрія наших ворогів, яку було покладено на папір ще у Валуєвському циркулярі: «Не было, нет, и быть не может».

А наша відповідь така: «Була, є і буде!».

Саме сьогодні мусимо сказати собі і всьому світові: не забудемо злочинів Голодомору-Геноциду та його винуватців. Не зрадімо ідеалів Революції гідності. Зробимо все для національного, політичного, економічного відродження України, для її входження в європейську сім'ю вільних народів!

Запорукою нашої перемоги може бути, як сказав пан Микола, лише непохитна єдність українського народу. Ці слова — не книжний пафос, а об'єктивна потреба. Це є той імператив, без якого не вижити.

Відродження України триває. І це — нестримний процес животворення, очищення нашого життя, побудови оновленої країни і виходу на авансцену нових людей — патріотів та героїв, які подвигами своїми зупинили наступ імперії.

Слава нашим новим героям!
Слава Україні!
28 листопада 2015 р. м. Київ

«ГОЛОВНИМ ВИНУВАТЦЕМ ГОЛОДОМОРУ БУЛА МОСКВА, КРЕМЛЬ БУВ І ЗАЛИШАЄТЬСЯ ВБИВЦЕЮ...»

На цьому наголосив Прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк у своєму зверненні, повідомляє Департамент інформації та комунікацій з громадськістю секретаріату Кабінету Міністрів України.

«Над комуністичним режимом і російським шовінізмом рано чи пізно, але неминує буде здійснено правосуддя і проведено міжнародний трибунал», — сказав А. Яценюк. Він підкреслив, що ідеологічною основою для дій радянського терору став великодержавний російський шовінізм: «Я звинувачую російський шовінізм у масштабних злочинах проти людяності».

Від агресії російського шовінізму постраждав кожен сусідній з Росією народ, підкреслив голова уряду: «По всьому периметру російської держави не існує жодної країни, з якою Кремль підтримував би рівні і доброзичливі відносини».

«Глибока, вікова хвороба російського шовінізму і зневаги до кожного сусіда, його куль-

тури, мови чи релігії сьогодні активно заочухується режимом президента Путіна, — наголосив А. Яценюк. — Фактично, шовінізм проповідується з найвищих кафедр і духовних престолів Росії. Погляньте, з якою ненавистю і злобою російський шовінізм навіть зараз продовжує заперечувати Голодомор, захищаючи й аргументуючи людожерство Сталіна та зводячи йому пам'ятники».

За словами Яценюка, російський шовінізм намагається будь-якою ціною виправдати агресію Кремля проти всіх націй: українців, кримських татар, білорусів, литовців, латвійців, естонців, казахів, народів Східної Європи та Центральної Азії: «Захищаючи Сталіна, вони прагнуть обстоювати війну проти інакодумства, свободи, проти волелюбної частини самої Росії — її ліберального середовища».

Глава уряду України наголосив, що підтримує ініціативу балтійських партнерів, які розпочали процеси стосовно притягнення до міжнародної відповідальності за комуністичні злочини. «Над комуністичним режимом і російським шовінізмом рано чи пізно, але неминує буде здійснено правосуддя і проведено міжнародний трибунал», — сказав А. Яценюк. Він нагадав, що понад 70 держав світу визнали історичний факт Голодомору: «Можна сказати впевнено, що це ті країни, які шанують пам'ять про Голодомор, і вони і є справжньою коаліцією найвищих людських цінностей, демократії і гуманізму».

«Наша цінність — це свобода і повага до людини. Це — віра в людську гідність і добре життя для кожного. Вірю в таку Україну. Вона народжується зараз. Будьмо сильними. Будьмо мудрими. Будьмо вільними. І ми зробимо все, навіть неможливе», — сказав глава уряду. (http://www.unian.ua)

У Варшаві планують встановити пам'ятник польським жертвам Голодомору в Україні, яких, як оцінюється, було приблизно 80 тисяч. Про це в середу у Варшаві заявив голова комісії Сейму з питань співпраці з поляками за кордоном Міхал Дворчик, інформує РАР.

Він підкреслив, що про цей період історії і про те, що серед жертв Голодомору в Україні було 80 тисяч поляків, взагалі ніхто не говорить. «Про нього не знають і не вивчають також і в нас. Тому ми звертаємося до інституцій культури і науки про початок дій, які будуть спрямовані на вивчення цього злочину», — заявив польський політик.

ЗАХИСНИКИ УКРАЇНИ В ЗОНІ АТО ВШАНУВАЛИ ПАМ'ЯТЬ ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРУ

У День пам'яті жертв голодоморів разом з усією країною склонилися у жалобному поклоні і військовослужбовці, які виконують бойові завдання в зоні проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей.

Про це повідомив прес-

центр АТО на своїй сторінці у Фейсбук. Як зазначається в повідомленні, у Краматорську в штабі АТО у приміщенні каплиці Архістратига Михаїла відбулася поминальна молитва за жертвами голодоморів і політичних репресій в Україні.

Розпочинаючи молитву,

військовий капелан отець Юрій закликав присутніх не забувати безневинні жертви голодоморів та попросив помолитися за мир на Донбасі.

У секторах АТО керівники нагадали військовослужбовцям про випробування, які випало винести українському народу у зв'язку із його геноцидом.

«Нас морили голодом, вивозили до Сибіру, розстрілювали, але не поставили на коліна. Ми як зерно, яке, проростаючи при першому промені сонця, тягнеться у небо», — звернувся до підлеглих керівник одного із секторів.

У Старобільську військовослужбовці разом з місцевою владою взяли участь у покладанні композиції із зерен до пам'ятника «Жертвам Голодомору».

БРЕХНЯ ПРО ГОЛОД СПРИЧИНИЛА ДОНБАС

ЧИ ПОЗНАЧИВСЯ ГОЛОДОМОР НА УКРАЇНСЬКІЙ МЕНТАЛЬНОСТІ?

Цього року країна вже всьоме відзначала день пам'яті Голодомору. Треба сказати, що ця скорботна датавшанувалася навіть під час президентства Януковича. Завдяки зусиллям громадськості, ми дізнавалися про голодні бунти наших селян, про те, що в ці роки вмерло ціле покоління дітей, мали нагоду бачити тих, хто вижив. Ми сім років запалювали вдома свічки та ходили колоною до Меморіалу, де був мітинг та молебень.

Останнім часом поновилися дискусії про те, як вплинув Голодомор на ментальність українців. Більше того, поширюється думка, що задум радянських очільників «змінити в Україні етнічний матеріал» бодай для Донбасу справдився, саме тому там стала можлива війна. Деколи нам кажуть про постгенцидні травми, а деколи у Голодоморі бачать витоки корумпованості свідомості (мовляв, виживали ті, хто міг вкрати, і це закарбувалося). Ми попросили поділитися своїми думками на цю тему істориків та етнографів.

ПАМ'ЯТЬ ПРО ТІ ПОДІЇ СТАЄ ЧАСТИНОЮ ІДЕНТИЧНОСТІ

Анатолій Подольський, директор українського центру вивчення Голокосту:

— Наш центр останні роки став на шлях компаративних студій — порівняння долі українців та євреїв ХХ століття, порівняння злочинів більшовицького та нацистського режимів, типологія та особливості. І що ми вважаємо за стрижневе. Ми не відповідальні за минуле. Ми не жили ні в часи Голодомору, ні в часи нацистської окупації під час Другої світової. Але ми відповідальні за пам'ять про минуле.

За радянського режиму існувала вибірковість пам'яті, коли пропонувалося щось забути. Трагедії українців під час Голодомору та винищення євреїв — це табуовані теми. Ці теми і зараз досліджуються, але замало, бо вони повинні увійти в наратив історії ХХ століття. Ця історія — частина української культури.

Про постгенцидні шути мені важко говорити. Для мене, як для історика, важливо інше. Як зустрічаються тут радянська ідеологічна та індивідуальна пам'ять. Офіційна політика пам'яті забороляла ці теми, а люди пам'ятають ці події. Люди з таборів ідентифікують себе через пам'ять. А пам'ять про жертви Голокосту, про жертви Голодомору стає частиною ідентичності. І коли людина ідентифікує себе з українським народом, вона ідентифікує через мову, культуру, релігію, але так само ідентифікує себе через ту пам'ять. І як для євреїв це пам'ять про Голокост, так і для українців пам'ять про Голодомор.

Чи не дивно вам, що пам'ять про Голодомор формується на Західній Україні, яка була під владою Польщі чи Румунії, — там, де не було голоду? І сьогодні потужне пам'ятання — це не лише відзначення днів. Пам'ятання у звичайні дні виглядає потужніше, ніж у дні, спеціально відведені для цього державою. Пам'ятання — це не просто прийти в кінці листопада свічку запалити. Пам'ятання — це збирання свічок, це викладання в школах та університетах, це створення книжок та фільмів. Це створення комеморативних (пам'ятних) практик. Це не про-

ТИМ ЧАСОМ...

шої частини з них родичів в Україні не лишилося — це був ірраціональний страх.

Лише в грудні 1987 року, коли Шербицький сказав, що голод у 1933 році був, через що журналісти та історики накинулися на цю тему. Голод позначився на психології, на ментальності. Три покоління після Голодомору пережили радянську владу. І кожне покоління ставало іншим, аніж попереднє. Найбільше постраждало перше покоління, воно постраждало фізично, було розстріляне, депортоване; друге покоління виступало пасивно: українське селянство відмовилося працювати у колгоспі, через що Сталін влаштував ще один терор голодом. А третє покоління, яке вийшло з жовтєвня-піонерів, взагалі не протестувало. Причому у центрі та на сході було блокування інформації. Люди, які пережили голод, не казали про це своїм дітям. З концтаборів вийшло близько мільйона людей, і вони боялися розповісти дітям, був інформаційний бар'єр. Дитина могла проговоритися, а була 58 стаття за антирадянську пропаганду. Це не стосується Західної України, куди радянська влада прийшла на покоління пізніше, а також не було інформбар'єру між поколіннями, в лісах була УПА, було репресовано півмільйона осіб. А всього населення було близько восьми мільйонів.

Я чув версію, що у порожні села Донбасу, де померли від штучного голоду, владою було направлено 100 тисяч людей на заселення, це було стимулювання. Але люди потім повернулися на свої землі. Вони не заселили це надовго. Ми не можемо сказати, що етнічний матеріал змінився саме через Голодомор. Влада ж СРСР намагалася перемішувати населення. Кількість російськомовних велика, але це — українці, які стали говорити російською. Тим більше, Донбас постраждав найменше — там шахти та сільгоспугіддя розташовувалися перехресно. А для шахтарів давали картки, була стабільна пайка.

Я ПРОТИ БІОЛОГІЗАЦІЇ ІСТОРІЇ
Марія Майєрич, кандидат історичних наук, етнограф, науковий співробітник Інституту етнографії та народознавства:
— Я думаю, що сама постановка питання про те, чи вплинув Голодомор на ментальність, відзеркалює дуже консервативні тенденції думання про історію України. Бо навіть думання, що Голодомор вплинув на ментальність — форма есенціалізації (виявлення сутності) історії, перетворення історії в психіку та тіло. Культура та історія стають біологією та тілом. Голодомор — трагічний факт історії, але він не має ментальних, психічних наслідків для України. Такий спосіб говоріння призведе до хибного висновку, що жителі Східної чи Центральної України є

тілесно та психічно відмінні від Західної. Це — нонсенс. Дослідники, які будуть думати в такий спосіб, зрештою, дійдуть висновку про колосальні неподоланні різниці між регіонами. А про цьому дослідник, який ставиться критично до біологізації історії, знайде зовсім іншу картину між сходом та заходом.

Дозволю собі аналогію. Майдан вплинув на мене дуже сильно. Але це не означає, що Майдан буде мати незчисленні наслідки для всіх нащадків, які будуть народжені з частини мого гена. Не існує гена страху та гена покори, про який кажуть, як про нібито наслідок Голодомору. Люди, які емігрували з країн тоталітарних режимів, мали дітей, які прекрасно соціалізувалися у найдемократичніших суспільствах. І жодного гена покори у них виявлено не було. Люди, які у тоталітарному суспільстві не вживають певні слова, не розповідають певні історії, роблять це не через ген, а з політичних причин. Тому, що це табуована історія, за яку вони будуть покарані.

Що стосується постгенцидного синдрому у четвертому поколінні... Всі знання запаяні в якусь ідеологію. Твердження про «постгенцидний синдром» — це консервативна ідеологія, цей спосіб мислення не дає змоги критично ставитися та вивілювати травматичних ситуацій. Тобто це що: нас хочуть переконати, що вже, як є, — то ви такі біологічно народилися. Що стосується психологів, то вони часто ладні обгрунтувати все, що завгодно.

Тому я категорично проти саме такої постановки питання. Тільки кілька у видимому полі інтелектуалів наголошують: давайте говорити про цю трагедію, як про історичний факт, говорити про її культурні наслідки, говорити про те, яким чином досліджувати ці проблеми, а не перетворювати це в психіку людей, у специфіку, характер, різновид та рід людей.

Ну не можна всі сучасні політичні та суспільні хвороби пояснювати Голодомором. Україна — пострадянська країна, яка покинула Союз у дуже специфічний спосіб. Вона залишилася в орбіті імперської країни. У країні не вироблений антиколоніальний наратив. Україна не вміє ще розрізнати себе, як гордість за власну націю, і себе, як чутливість до людей, які були пригноблені. Подолання власного пригноблення йде через осмислення себе як щось супергідне і супердостойне. Мені здається, що це дуже важливо — описувати історію культурними та історичними категоріями. Наша історія прекрасно описується і без біології. Все, що сталося поганого після розпаду Союзу, не пов'язане із тим, що чинив Радянський Союз. Це МИ не зуміли побудувати нормальну освітню систему, це МИ не побудували Збройні Сили, МИ не побудували логічну політичну систему. Тому власні провали не слід скидати на минуле.

Олена МІГАЧОВА
(«Укрінформ»)

«ГІРКИЙ ВРОЖАЙ» —

НОВИЙ АНГЛОМОВНИЙ ХУДОЖНИЙ ФІЛЬМ ПРО ГОЛОДОМОР

Наступного року у прокат вийде новий художній фільм про Голодомор «Гіркий врожай», знятий канадцями українського походження Джорджем Менделюком, Іеном Ігнатівичем та Річардом Бачинським. Головні ролі у фільмі зіграли британські актори, а самі зйомки проходили на території України та Британії. Розповіді світу про трагічну подію в історії України та показати незламний дух українців перед лицем терору та агресії — основне завдання фільму, зазначають продюсери та сценаристи. В ексклюзивному інтерв'ю Радіо «Свобода» продюсер фільму Іен Ігнатівич розповів про майбутню прем'єру фільму, процес виробництва та відгуки американських дистриб'юторів.

— Що знають про Голодомор за кордоном?

— Українці знають про Голодомор, але я був вражений, що за межами України про Голодомор не знають. Тому ми відчули, що є важливим створити фільм, який би дав світу зрозуміти, що сталося в Україні та краще зрозуміти природу сьогодення в відносин між Україною та Росією, бажання Росії домінувати в Україні.

— Розкажіть про сюжет фільму.

— Фільм розповідає історію молодого хлопця, його сім'ї та дівчини, які стали свідками спланованого Сталіним Голодомору. У фільмі багато зворушливих і трагічних моментів. Але загалом показується всеохоплюючий трагізм усієї ситуації. І все показано так, щоб дати зрозуміти Заходу, як голод був спланований Сталіним. Ми хотіли показати саме історію.

— Які були складнощі зі зйомками фільму в Україні?

— Ми намагалися не розголошувати інформацію про зйомки фільму про Голодомор, адже знімали за президентства Януковича, який не визнавав Голодомор геноцидом. А закінчили знімати фільм два дні по тому, як Янукович втік з країни у лютому 2014 року.

Такий от цікавий збіг.

— Чи знали британські актори, які зіграли головну роль, про Голодомор раніше? Чому заохотили зніматись у фільмі?

— Вони не знали про Голодомор раніше, а тому були дуже вражені, що така трагедія могла статися. Більше того, для них було новиною те, що все було сплановано сталінським режимом. Вони дивувалися, чому про Голодомор в Україні їм не викладали у школі, і чому Захід не розповідає про ці жахіття. Їм було цікаво взяти участь у зйомках цієї історії.

— Яку оцінку фільм отримав від дистриб'юторів після показів у Лос-Анджелесі та Лондоні?

— Фільм ще перебуває у процесі виробництва. Ми ще не все закінчили. Але після деяких показів для дистриб'юторів ми отримали багато позитивних відгуків. Дистриб'ютори давали хороші рецензії щодо загальної якості фільму, гри акторів, музики, історичної значущості. І знову ж таки вони були шоковані тим, що не знали до цього про Голодомор в Україні. Тому для них фільм мав також освітню функцію. Вони казали, що тепер краще розуміють нинішню ситуацію між Росією та Україною. Сподіваюсь, що така реакція буде у всіх, хто подивиться фільм за кордоном.

— Коли і де відбудеться прем'єра фільму «Гіркий врожай»?

— Ще рано говорити про місце і час. Можливо, наприкінці літа чи на початку осені наступного року. Але ще точно невідомо. Так само ще рано говорити про міста, де буде демонструватись фільм. Але, думаю, прем'єру покажемо у найбільших містах Заходу і, звичайно, у Києві.

— У чому унікальність цього фільму для світової спільноти?

— Існує багато документальних фільмів про Голодомор. «Гіркий врожай» є першим художнім фільмом на цю тематику, знятим англійською мовою для іноземної аудиторії. Більш того, цей фільм дозволяє зрозуміти Україну сьогодення та причини російської агресії в Україні.

Альона КАЧКАН
На фото — кадри з художнього фільму про Голодомор «Гіркий врожай» (Фото надане продюсером фільму)

ЗАХАРЧЕНКО ВЛАШТУВАВ У РІЧНИЦЮ ГОЛОДОМОРУ ФЕСТИВАЛЬ ВУЛИЧНОЇ ЇЖИ

В окупованому бойовиками Донецьку у день, коли Україна вшановує пам'ять жертв Голодомору 1932-1933 років, влаштували фестиваль їжі. Про це пише «Апостроф».

«Фестиваль національних страв влаштували в донецькому Парку кованих фігур у центрі міста. Протегує страву країн світу прийшли ватажок ДНР Олександр Захарченко (на фото) і його соратники», — наголошується в повідомленні.

Користувачів Твіттера обурило такий вчинок. «А фестивалю бензину там не видно на горизонті?», «Ну так це ж недооноски, позбавлені елементарного співчуття, їм лише б зло зробити Україні», «Що зі свиней взяти. І ходять туди ті, хто при кориті, і їхні холуї», — пишуть люди в коментарях.

«НА СВІТІ НЕМА НАРОДІВ БЛИЖЧИХ, НІЖ УКРАЇНЦІ ТА БІЛОРУСИ...»

Так вважає відомий білоруський письменник Борис Петрович. Він озвучив цю тезу під час нещодавньої зустрічі у київській книгарні «Є». Там сябри з опозиційної до теперішнього режиму Співки білоруських письменників представляли дві нові книги в перекладі українською: «Спочатку була темрява» (того ж Петровича) та «Як риба об лід» Сяргея Дубовца. І присутні довго аплодували, погоджуючись зі сказаним.

Справді, білоруси — найближчі нам по крові і по духу. Бо кого ще можна назвати? Румуни, угорці? З ними було по-всякому... Українці добре пам'ятають навіть короткі періоди окупації. Росіяни? Тим паче. Словаки? Так, це — гостинний і добрий народ, але історично вони близькі хіба що закарпатцям.

З білорусами все інакше. Ми разом були і в Київській Русі, і у великому князівстві Литовсько-польському, і в складі Речі Посполитої... Потім разом опинилися під гнітом царської Росії. Потім революція, сподівання на незалежне існування та, врешті-решт, черговий поділ поміж Польщею та новою російською імперією. І навіть тоді, коли Радянський Союз із тріском розвалився, виявилось, що історично білоруський Білосток назавжди залишився у складі Польщі, українські Холмщина і Надсяння — також. Зі східного боку у них — асимільована дощенту західна Смоленщина, у нас — Ростовщина і Кубань. Отже, збігів і паралелей дуже багато.

Колишній український посол в Білорусі Ігор Ліховий

Борис Петрович

Сяргей Висоцкі

також на цій зустрічі говорив про Білорусь дуже тепло. Він навів цікавий факт: на гербах трьох невеликих білоруських міст присутній український тризуб. Тепло говорив і про Полісся, яке свого часу пригальмувало наступ німецької армії та змусило її розділитися. А от нас воно не ділить! З цим погодився білоруський письменник Леонід Дранько-Майсюк:

«Я саме з того Полісся, про яке так тепло сказав пан Ігор Ліховий. Воно нас, перш за все, об'єднує географічно. На прикладі моєї сім'ї можна багато чого розповісти. Бо я добре пам'ятаю розповіді мого батька, і мого діда... Скажімо, 1910 рік: мій Давид-городок, це зовсім близьенько від України. Чудова річка Горинь! Мій прадід зі своїми двома синами сідає в човен, завантажує човен м'ясом, овчинами, ковальськими, ткацькими, бондарними виробами, і по Горині на веслах вони спускаються у Прип'ять. Зупиняються у Турові, Калінкавічах, у Мозирі... Так, поволі розпродуючи свій товар, вони пливають кілька тижнів, спускаючись у Дніпро. І в Києві продають човен. Потім сідають на поїзд, їдуть до Здолбунова — далі Сарни, Дубровиця, нарешті, — станція Горинь... А від Горині до Давид-Городка 30 кілометрів. Ось так жили наші люди. Українська мова часом заходила прямо до нас у двір. Зовсім недалеко, за маленькою річечкою, вона вже звучала... Там казали: «мати», а вже у Давид-Городку казали: «маці». Ось так сусідували наші мови! Під час німецької окупації моя мама ходила до української школи у Давид-Городку, це було у 1942 році. Ця українська школа існувала до літа 1944 року, але в ній викладали і білоруську мову. Зберігся її атестат зрілості, затверджений комісаром Столінського повіту, бо ця територія належала до рейхскомісаріату «Україна». І гроші українські на горіщі я знаходив до 1965 року...»

Ось таке воно — наше Полісся. Край, який об'єднує. Перекладач Валерій Стрілко — українець, походить з Чернігівського Полісся, але гарно виступав білоруською. Дехто із присутніх у залі киян також ставив запитання бі-

лоруською, бо вивчив цю мову, дивлячись опозиційний білоруський телеканал «Белсат». Або ж читаючи білоруську літературу. Попри таку ось незаперечну спільність та відсутність мовного бар'єру, Ігор Ліховий вважає, що у нас і відмінного вистачає. Білорусів він назвав «німцями слов'янського світу». Хоча б уже тому, що зустріч у книгарні «Є» білоруси розпочали точно за графіком. Не факт, що так зробили б українці... «Ми менш відповідальні, менш раціональні, — сказав Ігор

Леонід Дранько-Майсюк

Ліховий, — бо дуже розбалувані своїми ресурсами. У нас і чорноземи, і вугілля, і газ, і нафта, і вихід до моря... Білоруси ж уміють краще використати те, що їм дав Всевишний». Але якщо вже білорус підніметься, — вважає колишній амбасадор, — то його вже ніщо не зупинить! І в НАТО вони можуть вступити без зволікань і сварок у парламенті, — якщо влада так вирішить, і білоруською заговорять з наступного понеділка, якщо начальство накаже. Білоруська молодь дуже освічена, і це великий плюс для держави.

Втім, дехто з наших гостей висловив сумнів у можливості такої ось безжарної інтеграції Білорусі в Європу. Перед цим була зустріч із студентами Київського на-

ціонального інституту культури і мистецтв. Там емоційний виступ білоруський дисидент, професор, викладач Гродненського університету Аляксей Астровскі. Свого часу він принципово викладав свій предмет — мікробіологію — білоруською, до того ж підтримував український Майдан. Звільнили. Таких звільнених професорів уже близько тридцяти в Білорусі. Аляксей Астровскі говорив про часткову приречену опозицію, яка поки що не здатна повести за собою народ. А раз так, то білоруси традиційно голосу-

ють за «бацьку», тобто за стабільність. Тим паче, що Лукашенко твердо гарантує народним масам «і чарку, і шкварку». На тлі українських проблем, про які білоруси дізнаються з проросійських ЗМІ, це виглядає цілком оптимістично.

Один із організаторів зустрічі, лідер незареєстрованої в Білорусі партії «Свобода» Сяргей Висоцкі підкреслив, що Росія постійно насаджувала в країні свою імперську агентуру. Вміло скориставшись як білоруською толерантністю, так і позицією Лукашенка, Росія взяла під повний контроль церковне життя, особливо православну церкву. Білоруська підзаборона, а ось російська процвітає. Є й «казачество», звісно, також російське. І

вишкільних таборів у них чимало. Як у східних областях, так і в «історично католицькій» Гродненській області. Навчені і вишколені «казачки» вже давно воюють проти нас у зоні АТО на Донбасі. Якщо в білоруській армії ще можна зустріти патріотично налаштованого лейтенанта чи капітана, то полковника значно важче, а білоруський генералітет взагалі зашкалює проросійський. Так що, попри нашу історичну близькість, ми можемо розраховувати лише на частину білоруського соціуму. Бо ситуація непростя. Недастерно хтось із російський суперпатріотів нещодавно лягнув, що слід повісити Олександра Лукашенка поряд з білоруськими націоналістами, адже, на думку фанатиків «русского мира», президент Білорусі відстає від вимог і взагалі недостатньо проросійський. «Бацька» намагається балансувати між Москвою і Заходом, трохи грає з опозицією, трішки білорусизує схід (там почали частіше зустрічатися білоруськомовні вивіски), при нагоді наголошує, що білоруська армія тепер має на озброєнні непогані ракети «Білорусь» і «Полонез» — причому остання зроблена з допомогою китайських фахівців, без участі Росії. Але білоруські гості вважають, що спохопився Лукашенко пізнувало, тепер контроль ФСБ над багатьма галузями життя Білорусі майже тотальний.

Бард Зьміцер Захаревич заспівав для киян свою нову пісню, яка народилася під час його останньої поїздки в зону АТО. Називається вона «В секторі «М». За манерою виконання Захаревич трохи нагадує Володимира Висоцького. Співав про поцілунки коханих «ще учора» та про «щербаті» будинки і зораний воронками снарядів сад — вже наступного дня. Про мертвого ворожого снайпера, який два тижні неприбраним лежить на нейтральній смузі... Про загиблих українських героїв, які дивляться на нас очима соняхів... Бард закінчив пісню, дуже вдало поєднуючи білоруську й українську мови. Очевидно тому, що був дуже зворушений, коли на його вигук «Слава Україні!» «адказам ад влячних побратимів прагуча наша: «Жыве!». Так і проспівав, як було насправді.

Пісня «В секторі «М» вже стала частинкою сучасної білоруської культури. І приємно, що в ці важкі для України дні у наших сябрів з'являються нові музичні твори, причому на актуальні для нас теми. Тому є сподівання, що така культура буде у нас затребувана.

Сергій ЛАЩЕНКО

ПРАВО НА ХУДОЖНЄ ОСМИСЛЕННЯ ІСТОРІЇ

Автору завжди пам'ятна кожна видана збірка, особливо перша, бо це — «дитина-первісток». Нарешті прийшов до читачів з першою збіркою «Кристинопільська рапсодія» (Червоноград: Додаток до газети «Літературний Червоноград», 2015. — 44 с.; видавець — Ігор Дах) Михайло Махник і приємно подивував своїх друзів, знайомих. Для багатьох з них стало відкриттям, що він пише, малює... Та ще й як!

Михайло Махник народився 1 листопада 1954 року на Старосамбірщині. З 1957 року проживає у Червонограді. Став відомим у місті як громадсько-політичний діяч (він стояв біля витоків створення осередку Товариства рідної мови ще наприкінці 80-х років), профспілковий шахтарський активіст, учасник багатьох літературних та культурно-мистецьких заходів. За освітою — історик. Тому у його творчарстві переважають історичні пасажи. Особлива сфера зацікавленості — історичне краєзнавство. І тепер постає прозаїком, драматургом, поетом, художником, «шаховим композитором». У виданні вміщено дві шахові композиції автора, свого часу надруковані ним у спортивних журналах.

У збірці різножанрових художніх творів Михайло Махник заглиблюється у хід історії, розповідає про події давно минулих літ (уринок з поеми «Петро Конашевич-Сагайдачний», п'єси «Аттіла», «Кристинопільська рапсодія») і не такі вже й давні (новели «Дайм», «Тричі мені являлася любов...»).

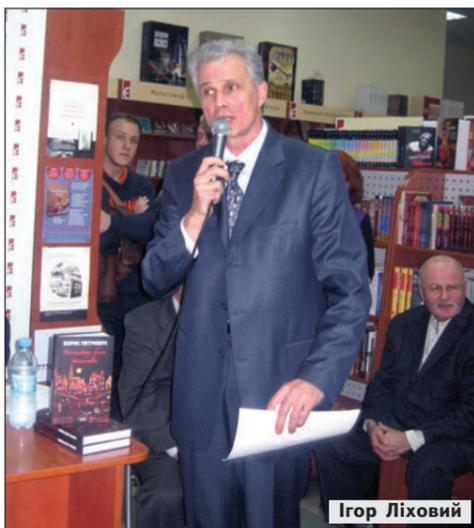
Трагічне і піднесене — завжди поруч. Як митець, Михайло Махник має право на художнє осмислення дійсності, на творчу фантазію. Однак за окремими сюжетними лініями спостерігається й те, що сам пережив, відчув, про що так хотілося сказати художнім словом. Збірка ілюстрована фоторепродукціями картин автора. У них переважають багатопланові сюжети, композиції — натюрморти, пейзажі, портрети... Окремі полотна можна охарактеризувати як сюрреалістичні.

Нещодавно у Палаці Поточних — Червоноградській філії Львівського музею історії релігії відбулася презентація збірки Михайла Махника «Кристинопільська рапсодія» і його перша персональна виставка картин (шоправда, небагато — 17). Про літератора і митця схвально відгукнулись друзі, колеги, побратими — Галина Гриник (завідувач філії-музею; вона ж і вела творчий вечір), Михайло Репецький, Степан Слюка, Тамара Захарко, Ольга Голузинь, Надія Покотило та інші. Мер Червонограда Андрій Залівський подякував Михайлові Махнику за активну громадянську позицію і вручив почесну грамоту.

Тарас ЛЕХМАН, журналіст м. Червоноград

Зьміцер Захаревич

Ігор Ліховий

УКРАЇНСЬКИЙ РЕЖИСЕР НЕ ПРИЙНЯВ НАГОРОДУ В РОСІЇ

Молодий український режисер Юрій Шилів відмовився від нагороди Міжнародного студентського фестивалю ВДК у Росії. Так Шилів висловив протест проти арешту Олега Сенцова та

ситуації на сході України, повідомляє Cultprostir. Стрічка режисера — «Вага» — отримала на фестивалі приз глядацьких симпатій.

«Багато молодих людей підходили, запитували, хто такий Сенцов. Уже не кажу про інших політичних в'язнів, які їм невідомі. Фотографувалися зі мною, записували імена, щоб подивитися потім в Інтернеті. З людьми в Росії потрібно вести діалог. Адекватних людей і тих, хто співчуває Україні, там багато. Тільки з їхньою допомогою ми можемо щось змінити», — розповів у коментарі Cultprostir Юрій Шилів.

Юрій Шилів — учасник організації «Сучасне українське кіно».

«Телекритика»
(Фото — з Фейсбук-сторінки режисера)

РОСІЙСЬКОМУ СПІВАКОВІ ЗАБОРОНИЛИ В'ЇЗД В УКРАЇНУ

Служба безпеки України заборонила в'їзд на територію України російському співакові Сергію Пенкіну, який у грудні поточного року планував виступити з концертами в кількох українських містах. Про це повідомила речниця СБУ Олена Гітлянська.

«Ми попередили Міністерство культури України і Жовтневий палац про те, що йому (Сергію Пенкіну — ред.) заборонено в'їждати в Україну», — сказала Гітлянська. Подробиць заборони представниця СБУ не надала.

Сергій Пенкін планував виступити з концертом до свого 55-річчя у Києві 12 грудня, а також у Дніпропетровську, Харкові та Одесі.

Міністерство культури України цього року склало на підставі звернень РНБО, СБУ, Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення перелік осіб, які створюють загрозу національній безпеці України. Станом на початок жовтня цього року у списку було 40 прізвищ.

ПОМЕР ЕЛЬДАР РЯЗАНОВ

У Москві помер легендарний радянський режисер, народний артист СРСР Ельдар Рязанов. 88-річного режисера терміново госпіталізували 21 листопада, стан його здоров'я погіршився по ряду життєвих показників і оцінюється як важкий, передає ТСН.

На початку серпня режисера госпіталізували через задишку і болі в серці. В результаті медики виявили у нього звуження коронарних судин у серці і провели успішну операцію зі стентування. У вересні режисера госпіталізували з підозрою на інфаркт.

Ельдар Рязанов зняв близько 30 фільмів, які стали класикою радянського кіно. Його найвідоміші фільми — «Карнавальна ніч», «Гусарська балада», «Бережися автомобіля», «Жорстокий романс», «Службовий роман», «Гараж», «Іронія долі, або 3 легким паром», «Вокзал для двох».

Ельдар Рязанов у березні 2014 року разом із своєю дружиною Еммою Абайдуловою були одними із тих артистів, хто виступив проти анексії Криму Росією та поставив свої підписи у листі в підтримку України.

У липні цього року Міністерство культури України ініціювало створення «Білого списку» іноземних діячів культури, які підтримали Україну. До першої редакції цього списку серед інших увійшов і Ельдар Рязанов.

Пропонуємо згадати 10 цитат культового режисера Рязанова про російську національну ідею, Путіна і наркотики. Цитати подаємо мовою оригіналу.

1. «Русские, если почитать фольклор, всегда хотели получить все, сразу и много, и при этом не работают. Русские сказки — это и есть, к сожалению, национальная идея. Менталитет, который, мягко сказать, симпатии не вызывает. Лучшие люди в России всегда существуют вопреки ему».

2. «Я не верю в Бога, потому что в то время верить в него нельзя было. Я родился в 27-м году, когда сносили церкви, расстреливали богослужителей. Я никогда не верил, но всегда с уважением относился к верующим, ну, кроме тех, кто обманывает с помощью веры».

3. «Я в свое время тоже снимал фильмы, где действие происходило на помойке. Это были «Небеса обетованные». А сейчас все на помойке, и люди, которые действуют там, тоже помоечные. Понимаете, они такие забытые понятия, как честь, совесть, благородство вообще, искренность, нежность — это все забыто. Потому что это какие-то ужас питекантропы, которых невозможно вообще смотреть, не хочется».

4. «Я очень многие поступки Ельцина одобряю. Но единственное, что я не могу ему простить, это то, что он назначил такого преемника..., который, во-первых, просто поднял опять, так сказать,

то, что было отодвинуто историей, — слой этих жадных, страшных, темных людей, которые представляли у нас самые страшные, злые силы, за которыми стоят толпы казенных, окровавленных и так далее, и так далее. Вот, чего я простить ему не могу, к сожалению».

5. «Жить бы мне в такой стране, Чтобы ей гордиться. Только мне

В большом говне Довелось родиться. Не помог России Бог, Царь или республика, Наш народ

Ворует, пьет, Гадит из-за рублика. Обмануть, предать, надуть, Обокрасть — как славно-то? Страшен путь Во мрак и жуть, Родина державная. Сколько лет Все нет и нет Жизни человеческой. Мчат года...

Всегда беда Над тобой, Отечество».

6. «Как много песен о любви к Отчизне! Певцы со всех экранов

и эстрад, что, мол, для Родины не пожалеют жизни, через динамики

на всю страну кричат. А я б о том,

что глубоко интимно, не декламировал, не пел бы, не орал.

Когда о сокровенном пишут гимны, похоже, наживают

капитал».

7. «Можно сказать, что я живу только благодаря Эмме (супруга Рязанова — ред.). Все-гда в жизни нужно находить хотя бы какой-то смысл. И я такой человек — могу долго хандрить. В последней главе своей книги я написал про нас с Эммой такую фразу: «Мы с ней, как лошади, которые кладут головы одна на холку другой». И мне нечего к этому добавить. Она мне часто говорит: «Ты, главное, за меня держись». Вот я и держусь...».

8. «В мои годы сердечная лирика? Ничего нет смешней и опасней.

Лучше с тонкой улыбкой сатирика Сочинять ядовитые басни. Не давать над собой насмехаться,

Тайники схоронить в неизвестность... И о чувствах своих от молчаться,

Понимая всю их неуместность...».

9. «Когда я снимаю фильм, мне просто некогда болеть. Как только фильм кончается, болезнь и хвороба начинают выползати из всех щелей. Поэтому для меня — это рецепт только для меня — мне надо все время работать».

10. «Я никогда не пробовал наркотики, но читал про это много. Кино страшнее любого наркотика. Человек, попробовавший кино, добровольно не уходит, есть только единичные случаи».

УНИАН

МІНКУЛЬТУРИ ОФІЦІЙНО ЗВЕРТАЄТЬСЯ ДО ШТАБ-КВАРТИРИ ЮНЕСКО З МЕТОЮ ЗАХИСТУ ПАМ'ЯТОК КРИМУ

«Міністерство культури разом з пам'яткоохоронною громадськістю звертається до ЮНЕСКО з метою звернути увагу на руйнацію пам'яток в Криму. Ми скеруємо відповідний лист до штаб-квартири ЮНЕСКО у Парижі з тим, аби ця інституція вкотре звернула увагу на неприпустимий стан збереження нерухомих пам'яток на території тимчасово окупованого Криму», — про це у своїй програмі на Українському радіо заявив віце-прем'єр-міністр — міністр культури В'ячеслав Кириленко, коментуючи повідомлення про руйнування одного з об'єктів Судацької фортеці.

Як стало відомо, в ніч з 16 на 17 листопада, внаслідок штормового вітру, сталося руйнування Безіменної башти № 19 Судацької фортеці (м. Судака, АР Крим), внесеної до Попереднього списку Світового культурного надбання ЮНЕСКО.

«Вона була зруйнована очевидно від того, що уже півтора року окупаційна влада не приділяє жодної уваги підтримці, рестав-

рації пам'яток та протиаварійним роботам. В результаті цей об'єкт, який включено до попереднього списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО зазнав ушкоджень, які не відомо, чи можна буде відновити, коли українська влада повернеться до Криму. Якщо буде іти так і надалі, то будуть великі проблеми, і щодо Херсонеса, і щодо інших фортець, які дісталися нам у спадок у вели-

кій кількості. Всю відповідальність за можливе пошкодження чи руйнацію пам'яток на території Криму несе окупаційна російська влада», — сказав віце-прем'єр-міністр — міністр культури.

ДОВІДКОВО. До окупації Криму фахівцями Національного заповідника «Софія Київська» під час проведення щорічної перевірки технічного стану пам'яток у верхній частині стіни Безіменної башти № 19 було зафіксовано появу вертикальної повздовжньої тріщини з розкриттям тіла мурування в поперечному напрямку, про що було складено відповідний акт.

Заповідником планувалося у 2014 році здійснити відповідні реставраційно-ремонтні роботи. Однак через анексію Криму ці

роботи не були здійснені і стан споруди внаслідок вологості та холодної зими значно погіршився.

Так зване керівництво новоствореного музею ДБУ РК «Судацька фортеця» обмежилось лише констатацією факту аварійного стану об'єкта (Акт технічного стану від вересня 2014 р.). Протягом другої половини 2014 р. та всього 2015 року так зване керівництво музею не вважало за доцільне провести рятівні аварійно-реставраційні роботи на об'єкті.

Ситуація, що склалася, підкреслює неспроможність так званого керівництва «музею-заповідника «Судацька фортеця» та окупаційної влади Криму визначити пріоритети в роботі і свідчить про злочинну недбалість у питаннях охорони культурної спадщини.

<http://mincult.kmu.gov.ua>

ТИМ ЧАСОМ... РОСІЯ ВИВОЗИТЬ З КРИМСЬКИХ МУЗЕЇВ ЦІННІ ЕКСПОНАТИ

Народний депутат України Людмила Денисова під час виступу на Парламентській асамблеї Чорноморського економічного співробітництва (ПАЧЕС) щодо боротьби з незаконним використанням культурної спадщини у регіоні, заявила, що Росія вивозить цінні експонати з кримських музеїв.

За словами Денисової, раніше вона оприлюднила інформацію про вивезення у російській Ермітаж колекції з окупованого Криму, у тому числі з Херсонеса Таврійського, Судака та Центрального музею Тавриди у Сімферополі, повідомляє «Крим.Реалі».

Після цього, на сайті Херсонеса Таврійського та у російських ЗМІ з'явилася спростування цієї інформації, проте сам Ермітаж анонсував виставку з кримськими експонатами.

«Хочу поінформувати всіх присутніх, що при цьому було анонсовано проведення виставки в Ермітажі «На землі грифона. Антична археологія Ермітажу у Криму» з 24 жовтня 2015 до 24 січня 2016 року, яка включає предмети з колекції Східнокримського історико-культурного музею-заповідника. Ця інформація і зараз розміщена на сайті Ермітажу», — заявила Людмила Денисова.

Вона підкреслила, що немає заперечень проти співпраці у розкопках пам'яток Херсонеса, спільного створення Візантійської експозиції, спільних досліджень. «Проте озвучена інформація говорить не просто про співпрацю, а

підтверджує факт вивезення цінних експонатів з Криму», — додала Денисова.

Також особливе занепокоєння, за словами Людмили Денисової, викликає інцидент, який стався у ніч з 16 на 17 листопада цього року у Судаку, де, за інформацією ЗМІ, обвалилася частина стародавньої вежі Генуезької фортеці.

«Наша країна жорстко засуджує варварське захоплення і розграбування Російською Федерацією культурних, матеріальних і духовних історичних цінностей України», — зауважила народний депутат.

Як повідомляв УНІАН, напередодні керівник постійної делегації Верховної

Ради в Парламентській асамблеї Чорноморського економічного співробітництва Людмила Денисова зробила заяву про те, що в Ермітаж з кримських музеїв вивозяться цінні експонати, зокрема, колекції з Судака і з Центрального музею Тавриди в Сімферополі.

Пізніше колектив, що діє під окупаційною адміністрацією національного заповідника «Херсонес Таврійський» (Севастополь), назвав неправдивою інформацію, що з'явилася напередодні в ЗМІ про те, що колекції з Криму, в тому числі унікальні предмети з «Херсонеса», вивозяться в Ермітаж (Санкт-Петербург, РФ). (<http://www.unian.ua>)

Херсонеські колони незабаром шукатимемо на Красній площі?

У ХАРКОВІ НЕВІДОМІ ПОШКОДИЛИ ПАМ'ЯТНИЙ ЗНАК РЕПРЕСОВАНИМ КОБЗАРЯМ

У центрі Харкова невідомі сплюндрували пам'ятний знак репресованим кобзарям, повідомили Радіо «Свобода» у громадській організації «Спілка української молоді».

За словами одного з лідерів харківського СУМу Романа Черемського, він викликав до пам'ятного знака патрульну службу, згодом приїхала оперативно-слідча група.

«Видно, що пам'ятний знак потерпів не через снігову стихію, а від рук вандалів. Бронзова кобза відбита. Камінь притрушений снігом, отже, слідів не видно», — розповів із місця події Черемський. Фотографію сплюндрованого пам'ятника також оприлюднив у Фейсбучі

харківський науковець і письменник Ростислав Мельників. У харківському обласному управлінні Національної поліції наразі не коментують ситуацію з пам'ятним знаком, пообіцяли надати інформацію цього тижня.

Пам'ятний знак репресованим кобзарям, бандуристам, лірникам було відкрито в саду імені Тараса Шевченка біля театру опери та балету в Харкові 14 жовтня 1997 року. Пам'ятник спорудили на жертв громадян із ініціативи Спілки української молоді Харківщини.

У Харкові за останні роки періодично руйнують пам'ятні знаки — ті, які присвячені жертвам Голодомору, героям УПА чи розстрілу кобзарів.

ПУТІН ПРИБУВ ДО ОКУПОВАНОГО КРИМУ «ВМИКАТИ СВІТЛО»

Президент Росії Володимир Путін у середу знову прибув до тимчасово окупованого Криму без згоди влади України, щоб цього разу взяти участь у запуску першої черги енергомосту між Росією і Кримом, що опинився в умовах енергетичної блокади.

За повідомленнями, шойно запущена перша черга енергомосту до Криму з Росії наразі досягла потужності близько 100 мегават, протягом кількох діб ця величина має сягнути 200 мегават. До 15 чи 20 грудня сподіваються запустити другу чергу, щоб довести енергопостачання півострова до 400 мегават.

Але сам Путін визнав, що ця система підводної кабель-

ної лінії наразі не надійна, і в її роботі можливі зриви.

Він також наказав не пізніше як до початку наступного літнього сезону повністю замінити на російські поставки електроенергії на півострів, що раніше йшли з материкової частини України. Йдеться про те, щоб до того часу довести постачання електроенергії з Росії до Криму до 800 чи 850 мегават.

Крім того, Путін пообіцяв, що через кілька років на півострові буде власна система генерації електроенергії. Зокрема, він стверджував, що до 2017 року до Криму з Росії мають подати також газ, щоб запустити там теплову електростанцію. Донедавна до окупованого

Росією українського Криму електроенергія надходила з материкової частини України — в пікові години до 1000 мегават. Але невідомі прихильники енергетичної блокади окупованого півострова вже кілька разів підірвали опори ліній електропередач, якими енергія подавалася до Криму. Остання така акція призвела до повного припинення постачання електроенергії до Криму в ніч на 22 листопада, після чого на півострові почалася гостра нестача електроенергії, там оголосили режим надзвичайної ситуації. Власна генерація на півострові надто мала, а завезені з Росії електрогенератори, за словами представників окупаційної влади, почали масово виходити з ладу.

<http://www.radiosvoboda.org>

АКТИВІСТИ ОБГОВОРЮЮТЬ З ВЛАДОЮ ПИТАННЯ БАНКІВСЬКОЇ БЛОКАДИ КРИМУ

Про це повідомив заступник голови комітету Верховної Ради з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин, заступник голови міжвідомчої робочої групи Кабінету міністрів з відшкодування збитку від тимчасової окупації частини території України Георгій Логвинський, повідомляє "112 Україна".

"У нас в руках залишається ще багато «подарунків» пану Путіну, і ми надалі будемо вимагати усіма методами захисту прав людини на півострові... Це фінансова, банківська, морська блокада, для всіх

цих завдань існують свої юридичні шляхи", — заявив Логвинський.

Депутат також підкреслив, що в цих питаннях вже досягнуто порозуміння між організаторами блокади і державою.

"Я думаю, що якраз у цих питаннях ми вже працюємо спільно з державою, у нас є повне розуміння з цього приводу. Єдина різниця відрізняється в тому, що може бути, ми чекаємо правильного моменту для того, щоб зробити правильні дії, в правильному часу, в правильному місці", — зазначив депутат. (УНІАН)

«КРИМСЬКИЙ ЕНЕРГОМІСТ — ЦЕ ПОЛІТИЧНИЙ ФЕЙК»

Ще 2014 року міністр енергетики Росії говорив про те, що до Криму привезли майже півтори тисячі резервних генераторів і змонтували 13 мобільних газових електростанцій загальною потужністю більше ніж 600 мегават. На все це з російського бюджету витратили понад 2 мільярди рублів. Утім, після відключення української електрики Крим занурився в абсолютну темряву. Чи може Крим жити без української електроенергії і як скоро зможе перейти на російську — про це ми розмовляли з головою Бюро комплексного аналізу та прогнозів Сергієм Дяченком.

— Сергію, представники окупаційної влади Криму говорять, що на півострові виробляється половина від необхідної електрики. Але тільки припинення поставок із України світло, наприклад, у Сімферополі є тільки 4 години на добу. А це точно не половина. Чому так?

— Там начебто й генератори якісь встановили, з'ясувалося — не дуже встановили. І сонячні електростанції, скільки там їх... А вони дають енергію дуже й дуже нестабільно. Тому з'ясувалося, що Крим реально в змозі забезпечити свої потреби на 20-30 відсотків, не більше. Тобто, якщо ставити питання про забезпечення енергонезалежності Криму, то доведеться величезні гроші туди вкладати, і це питання багатьох років.

— Пан Аксьонов обіцяє кримчанам, що ситуація кардинально зміниться вже наприкінці грудня, коли буде прокладений кабель через Керченську протоку — так званий енергоміст.

— Усі фахівці, які розбираються в цих справах — у підводних кабелях і в прокладках, — кажуть, що це «потьомкінське село», це однозначно. Ну, по-перше, прокласти кабель. Зробили там космічні знімки, корабель якийсь снує, можливо, щось і прокладає, до речі, під іншим прапором, зареєстрований як риболовецька шхуна. Незрозуміло, як можна такий важливий об'єкт робити так безвідповідально. Ну, добре, що щось робиться. Знову ж таки, там немає точки приєднання до енергосистеми Криму, тому що немає підстанції, яка могла б і 200, і 400 мегават прийняти. У Криму є дві точки, які можуть приймати такі потужні поставки, — це Джанкой і Сімферополь. А від них сотні кілометрів потрібно тягнути. Тобто немає підстанцій, їх потрібно будувати, і немає ліній електропередач, їх треба туди тягнути. І це не зробиться ні за місяць, ні за два.

По-друге, дуже важкі умови, метеорологічні й донні. Кажуть, таким чином, яким цей кабель прокладають, його дуже скоро не стане.

Ну й третє питання: фахівці кажуть, що на балансі Ростовської області немає необхідної потужності, тобто 400 мегават. Можна, звісно, припустити, що у ростовчан заберуть і віддадуть кримчанам, але це не вирішення проблеми. Я так думаю, це такий політичний фейк, а

насправді думають, що ось зараз на Україну натиснуть і відновиться постачання.

— Уявімо, що будуть побудовані дві електростанції. Коли це може статися? Коли вони почнуть працювати на газу, і чи вистачить там газу для цих електростанцій?

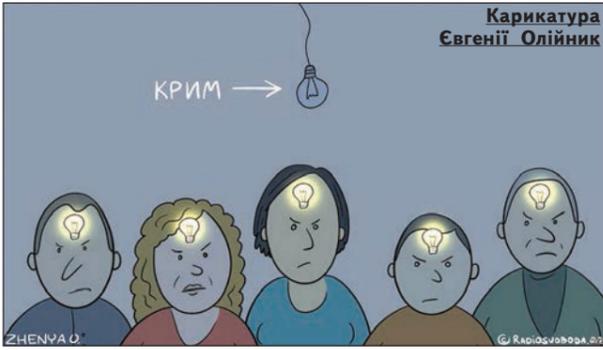
— Так, у планах — дві парогазові станції загальною потужністю 1200 мегават. Будівництво таких станцій — це питання декількох років, можливо, до п'яти. Це купа проблем, собівартість яких потягне, думаю, на мільярди доларів. А також багато питань поточного характеру. Де взяти газ? Треба збільшувати видобуток, а це мільярд кубів. Хто цим буде займатися, «Газпром»? У нього зараз купа своїх проблем. Плюс — немає технології буріння платформ на глибоководному шельфі. А чий компанії? Серйозні компанії зараз туди не підуть. Тому доведеться, знову-таки, тягнути трубу з материкової Росії, з тими ж проблемами, що і з кабелем.

Крим як острів — це не більш, ніж красива фантазія. У реальності Крим, який російські окупанти перетворили на острів, — це територія, на якій деградує сільське господарство, яка не має нормального транспортного сполучення, та й просто світла немає. І чи буде нормальне життя на півострові до закінчення російської окупації — велике питання.

Олександр ЯНКОВСЬКИЙ «Крим.Реаліті»

Близько 250 мешканців будинків по вулиці Героїв Сталінграда в окупованому Росією Севастополі у понеділок ввечері перекрили дорогу і вимагали відновлення подачі електрики в квартири. Про це повідомляється на сайті FlashCrimea. «За словами присутніх, за останні п'ять днів в їх квартирах жодного разу не було світла, незважаючи на затверджені графіки віялового відключення», — йдеться в повідомленні.

Жителі південнобережжя селища в Криму Високогірне погрожують голодуванням — так вони хочуть звернути увагу влади на свій населений пункт, який знеструмлений вже чотири доби. Про це заявив перший заступник голови російської «Держради» Криму Костянтин Бахарев 2 грудня на засіданні штабу з ліквідації надзвичайної ситуації в Криму. Прикметно, що до цього мер Ялти Андрій Ростенко доповідав про проблеми в південнобережному регіоні, але про Високогірне не згадував.

Поночі, і до нестями холодно. Не рятують ні дві куртки, ні тепле взуття. Вже 16 годин, як немає електроенергії, а це для мене не лише світло, але й опалення — спасибі, ще років вісім тому на роботі видали списаний електрокамін. За ці дні повітря стало вологим, тхне пліснявою. Немає і зв'язку — ні зі стаціонарного, ні з мобільного телефонів, тож навіть теплого слова у когось із знайомих для себе не випросити. А надворі ніч і холодний дощ, й теж суцільний морок. Воно і не дивно, бо вже кілька годин як розпочалася календарна зима.

Єдине джерело тепла і живої енергії — це сусідчине кошеня, яке змушена була забрати, коли півтора місяці тому жінка померла. Хотіла назвати тарганом, бо чорне, із закрученими наперед довгими вусами. А ще тому, що воно вже не перше, та й була від нього не в захваті. Тепер це — Джеррі, джерело життя і тепла.

У неділю їздила у так званий «госсовет», бо чула, що комісія із надзвичайних ситуацій працює без вихідних, та ще й обіцяв Аксьонов покарати представників влади на місцях, які дозволяють собі відпочинок. Поліцейський на вході лише знизав плечима: прийде завтра, сьогодні тут нікого немає. І я пішла б, аби працювала «гаряча лінія», на яку за нинішніх умов дуже сподівалася. Але і тут не знайшлося нічого гарячого, а телефон «Крименерго», який мені запропонували, за повної відсутності зв'язку не знадобився.

І це ж не «Крименерго», а пан Аксьонов розповідає усій Росії, що ситуація налагоджується, світло подають кожні три години, усього 12 годин на добу, і що все робиться по справедливості, кримчанам доведено чіткий графік подачі електроенергії, і ми, згідно з ним, не виняток, але одержуємо електрострум не 12, а лише 4 години на добу, переважно в нічний час.

Хотіла терміново купити дрова і відремонтувати пічку, але перша операція обійдеться у 4 мої місячні зарплати — 20 тисяч рублів, а інша пов'язана з пошуками пічника, що знає свою справу, але Сімферополь — не село, і тут таких — одиниці, можна шукати до весни. Єдиний позитив — що потерпаю лише від загострення хронічних хвороб і не вчепилося нічого новенького. Але ж не опалюються і багатоповерхівки, де теж люди,

серед яких — хворі, кому, можливо, потрібні термінові медичні процедури і, як мінімум, тепло.

Не можу не думати про людей з території України, що підірвали електроопори і не дозволяють їх відремонтувати, аби покарати кримчан: тих, хто був активістами щодо проведення проросійського референдуму, прагнув у Росію, де їм було обіцяно їхні нинішні посади; тих, хто був не проти Росії, хоча нічого для цього не робив; тих, кому було байдуже, де жити, аби лиш все було для них добре; і тих, для кого Україна дійсно була — понад усе, хто ще й досі щоранку прокидається в надії на диво.

Згодна, що коли є реальна конкретна мета, можна багато що витримати, навіть спалити

НІЧ БЕЗ РАНКУ, АБО КРИК ПРОМЕРЗЛОЇ КРИМСЬКОЇ ДУШІ

себе, як зробили колись українець Олександра Гірич чи кримський татарин Муса Мамут. Тільки-но в Криму з'явилися «вежливі люди», я була готова на все, війна так війна, смерть так смерть, бо мета того варта. А ось чи осягають свою мету ті, хто також мерзнуть тепер у херсонському степу, біля тих підірваних електроопор, кого пробували відтіснити звідти свої — українські — спецпризначенці, кого досі офіційно не підтримує влада? Чи бачать вони світло у кінці цього «блокадного тунелю»? На який реальний результат розраховують і взагалі, чи прораховував хтось отой омріяний результат?

Важко мені даються ці слова, бо звикла до всього, що пов'язано з Україною, ставитися з любов'ю, схожую на материнську, коли дитина завжди не винна, бо не знала, не зрозуміла, примусили, обманули, була не в собі. Але... у тих же лідерів Меджлісу в Криму лишилися близькі і рідні, і, можливо, хтось із них не може із «мертвих» телефонів викликати «швидку допомогу», а хтось гідно провести людину в останню путь...

Бо не думають же в Україні, що після таких блоkad Крим почне проситися назад. Не почне вже хоча б тому, що в Росії подібні фокуси не проходять — згадаймо хоча б скривавлену, розтерзану Чечню. До того ж,

стільки сюди, в оцей кримський сакрал вкладено мільярдів, стільки напхано військ і і надсучасної зброї.

А які суми було вкладено в енергобезпеку Криму, скільки сюди надійшло генераторів! В одній із російських авторських телепрограм про Крим навіть почула припущення, що цього разу кримській «владі» не вдасться повісити усіх собак на «бандеровців», бо Росія зробила все можливе, щоб нинішнього колапсу не сталося. Втім, більшість цих генераторів благополучно розійшлася по домівках та приватних підприємствах, а те, що лишилося — вже в неробочому стані. Даремно пан Аксьонов закликає негайно все це підключити і погрожує карою, воно ж вже у приватних руках, і новим власникам «глава»

Криму — не указ. Проте якщо поживитися за рахунок України — це було нормально, то з Росією — не все так просто, оскільки ради «сакрального» Криму вона пішла на чималі жертви. А тут ще й війна в Сирії, коли з неба щоденно падають російські мільйони, бо такий вже невблаганний цей національний інтерес. І хоча півострівні ЗМІ регулярно висловлюють впевненість, що кримські родини із задоволенням уріжуть свій сімейний бюджет ради сирійської авантюри, люди, схоже, до цього не дозріли, хоч їм кисельовські пропагандисти й допомагають, як можуть. Біля пам'ятника Леніну у Сімферополі влаштовано траурний стенд, але одразу і не збагнути, чи то на честь загиблих у небі над Сирією туристів, чи в пам'ять воєнного льотчика, збитого турками.

До речі, це ще одна бюджетна діра, бо ембарго на турецькі продукти — проблема взаємна, і на росіяни чекає подорожчання чергової партії товарів. Чи не забатагані санкцій і війн водночас? Чи не притримати трохи віжки власних хворобливих амбіцій, що приховуються за алогічними мотивами? Мене не хвилює, що росіяни відтепер не відпочиватимуть ні в Єгипті, ні в Туреччині. Це цілком можна зробити на пару з лопатою на власній дачі, до чого закликав недавно

українців прем'єр-міністр Азаров. Але дуже шкода, що єдиним привітом із Батьківщини є сьогодні побажання холоду, голоду і темряви — ну зовсім у російській традиції...

Увечері, а починається він тепер опів на п'яту, ходила в найближчу крамницю за водою. Вода тепер у нас — теж не частий гість, до того ж — несподіваний, як і електрострум, не підвладний жодним графікам. Власники цього магазину — кримські татари, і торгує там дівча років 20-ти, Елла, котра зізналася, що із жахом чекає на відключення, бо боїться темряви і злодіїв, для яких цей морок — рідна стихія.

Від подібних акцій завжди страждають у першу чергу пересічні громадяни, а найбільше — бідні і хворі. Ті, хто шаблем вище, мають і генератори, і потужні ліхтарі, та й можливість завозити продукти хоч із самої Москви. До речі, у центрі Сімферополя світло вимикалося тільки раз, у першу критичну ніч. Туди і нам доведеться їздити за продуктами, бо навіть супермаркети в інших районах працюють епізодично.

Важко повірити, але декому таке життя подобається. По Крим-ТБ показували Керч і керчанок — там ситуація вважається найкритичнішою. Проте жіночки із захватом, нібито про веселу пригоду розповідали, як у них потекли холодильники та завантажені вже до Новорічних свят морозильні камери, і як вони в аварійному режимі все, що змогли, поварили і посмажили. А проблеми зі світлом у них — справа минулого, бо вони нібито колись і в Україні готували дітям сніданок у під'їздах на багаттях. В Росії ж — все прекрасно, двох годин освітлення вранці і ввечері усім і на все вистачає. І навряд, що цим жіночкам заплатили за такі відповіді хоча б рублів по десять. Просто десь на генному рівні живе в нас раб, такий собі нищий чоловічок, який нутром відчуває, що і коли потрібно його господарю. Він і витворює дива підлабузництва, навіть якщо нам при цьому некомфортно і соромно, навіть коли холодно, навіть коли життя реально перетворюється на тортури.

Притиску до серця Джеррика, ми обоє однаково покинуті, і не вистачає сил, аби завершити цю промерзлу сповідь на оптимістичній ноті...

Тамара ФЕДОРЕНКО

м. Сімферополь

(Продовження.
Поч. у № 34-48)

ГЛАВА 21. УРОКИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ. ГЕНОЦИД В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Творення національних Збройних Сил, яке ми розпочали у 1990 році на громадському рівні і яке продовжили з грудня 1992 року офіційно на державному рівні, змусило замислитись над визначенням ймовірного супротивника та над шляхами оборонного будівництва в Україні. Для цього був потрібен не емоційний, а фаховий, науковий підхід як до розуміння, хто буде створювати перепони в задоволенні національних інтересів, так і до розуміння параметрів побудови оборони України в реальному часі і просторі.

Маючи досвід планування військових операцій на оперативному-стратегічному рівні і знаючи військовий наступальний потенціал як України, так і наших сусідів — Польщі, Словаччини, Румунії, Угорщини, я розумів, що ці наші сусідні держави не спроможні проводити масштабні наступальні операції і у військовому плані не складають для України військової небезпеки. Водночас я добре розумів, що наявний наступальний потенціал Збройних Сил Російської Федерації є надпотужним, але, на щастя, на її території у військах проходили службу десятки тисяч українців, які після закінчення військових навчальних закладів поїздили по гарнізонах неосвоенного Радянського Союзу «від Москви до самих до окраїн» та прагнули після служби повернутися в Україну, а це давало надію на те, що у нас є трохи часу для мирного співіснування, і, незважаючи на агресивність Російської Федерації в питаннях розподілу Чорноморського флоту, це давало час на налагодження своєї системи оборони. Тому я вважав, що на той час у Військовій доктрині треба утриматись від визначення Російської Федерації ймовірним противником.

Моїми союзниками, які добре знали історію України і добре розуміли, кому заважає державна незалежність України та звідки йде основна небезпека для нашої молоді держави, були народні депутати В'ячеслав Чорновіл, Василь Дурдинець, Павло Мисник, Ігор Деркач.

Виходячи зі своїх знань і досвіду, я написав проект Військової доктрини України, ознайомив з ним В'ячеслава Чорновола, який схвально поставився до її змісту.

Звичайно, оцінюючи можливі сценарії поведінки Російської Федерації стосовно України, треба добре знати історію взаємостосунків України і Росії, зокрема, треба добре знати і новітню історію Радянської України у складі Радянського Союзу.

Вихід зі складу СРСР та проголошення незалежності держави Україна мало підстави керівництву Служби безпеки України відкрити деякі засекречені архіви НКВС та КДБ для наукових історичних досліджень, зокрема, архівні матеріали 30-х років, що безпосередньо стосуються масового голоду 1932-1933 років на всій території Радянської України.

Висновки науковців були однозначні — всі досліджені

матеріали переконливо свідчили, що цей голод забрав життя близько п'яти з половиною мільйонів громадян України, з яких було три з половиною мільйонів українських селян — самодостатніх і незалежних від держави виробників сільськогосподарської продукції, носіїв української мови, культури, ментальності.

Ці дослідження поставили перед національною і світовою громадськістю пряме гостре запитання: що ж означає цей багатомільйонний голодомор в Україні?

З раннього дитинства я знав, що голодомор був спланованою акцією владного сталінського режиму проти на-

**Віталій
ЛАЗОРКІН**

гувала на творення національних Збройних Сил. Так, наприклад, 9 травня 1992 року під час телемосту між Москвою, Києвом і Ташкентом, присвяченого святкуванню Перемоги у Великій Вітчизняній війні, московська аудиторія поставила мені пряме запитання, мовляв, для чого Україна створює власні Збройні Сили, з ким Україна збирається воювати?

Я обмежився миролюбною риторикою і констатацією того факту, що збройні сили є важливим елементом держави, а сам собі зазначив, що дуже муляє незалежність України політикам Росії, яка намагається міцно тримати Україну в орбіті своєї політики та й досі не визнає голодомор геноцидом проти Українського народу. Це невизнання має своє коріння, бо, по-перше, Кремль не бажає нести відповідальність за ці злочини, як спадкоємець Радянського Союзу, а по-друге, Кремль намагається приховати причетність Сталіна до підготовки і розв'язання Дру-

гої світової війни. Коли голодомор в Україні у 1932-1933 роках в судовому порядку був уже офіційно визнаний геноцидом проти Українського народу, для мене, етнічного українця, в долі якого голодомор також відіграв певну зловісну роль, неважливо до безвинно убитихних завжди сприймалась болісно, як власна образа. Тому як брутальний прояв цинізму я сприйняв заяву Президента України Віктора Януковича в Організації Об'єднаних Націй у 2010 році, що голодомор — це не геноцид, а велика трагедія Українського народу. Також цинічним, на мою думку, був виступ директора Українського інституту національної пам'яті (підкреслюю: «національної пам'яті») Солдатенка Валерія Федоровича, який змінив на цій посаді академіка Юхновського Ігоря Рафаїловича, у програмі «2000 секунд» на телеканалі «G» 22 серпня 2012 року, де він наголосив, що не може вважати голодомор в Україні геноцидом проти Українського народу. Водночас Солдатенко В. Ф. на своєму сайті зухвало зауважив: «Вважаю голод 1932-1933 років в Україні злочином тодішньої влади. І в усіх інтерв'ю називав визнаних мною, як істориком, винуватців, у тому числі Сталіна, Кагановича, Косіора, Чубаря та інших. Однак я, знову ж таки як історик, не можу погодитися із тезою про те, що голод був самоціллю влади, читайте — Кремля. На мою думку, голод був наслідком цілої низки об'єктивних і суб'єктивних чинників, які, зрештою, аж ніяк не знімають відповідальності з тодішнього керівництва СРСР. Те керівництво, безумовно, є винним у смерті мільйонів українців. Але! Досі немає науково підтверджених даних (хай для мене, якого не якого історика) про те, що знищення українців, чи українського селянства, було справжньою метою радянської влади у 1932-1933 роках» [10].

Такі заяви, як на мене, недарма були співзвучні з позицією Росії, яка всіляко за-

перечувала геноцид. Тому дивною і незрозумілою була заява, що пролунала з вуст президента держави, де геноцид був визнаний судом, і яка підтримувала позицію Кремля.

А 2 березня 2013 року я був пригосшений повідомленням, що фракція комуністів у сесійній залі Верховної Ради України відмовилась встати для вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років.

З цих наведених вище кричущих своїм цинізмом фактів можу погодитися лише з тим, що «голод не був самоціллю Кремля», бо оскільки Сталін був стратегом політичної боротьби і дотримувався принципу, якщо ворог не здається, — його знищують, то вважаю, що голод у руках більшовицької влади на чолі з Й. Сталіном став ефективним зряддям у війні проти Української нації для знищення свого класового ворога — самодостатнього українського селянина-товаровиробника, який був здатен чинити опір окупаційному режиму більшовиків.

Вважаю, що заперечення директора Українського ін-

ституту національної пам'яті добродія Солдатенка В. Ф., як посадової особи, що голодомор не був геноцидом, тобто не був фактом нищення коріння української нації в ХХ столітті, були науково неетичними.

Крім того, з огляду на зміст Постанови Апеляційного суду м. Києва у кримінальній справі за фактом вчинення геноциду в Україні в 1932-1933 роках від 13 січня 2010 року [1], такі заяви вважаю злочинними стосовно пам'яті насильно позбавлених життя п'яти з половиною мільйонів людей. А Постанова Апеляційного суду м. Києва у кримінальній справі за фактом вчинення геноциду в Україні в 1932-1933 роках від 13 січня 2010 року [1] наголошує: «Вина Сталіна Й. В. (Джугашвілі) в організації скоєння злочину геноциду підтверджується речовими доказами, архівними документами: — повідомленням Хатаєвича М. М. до ЦК ВКП(б) від 12.03.1933 року про важке становище з продовольством і смертність від голоду в Дніпропетровській області (т. 8, а. с. 341-344); — директивним листом від 7 грудня 1932 року № П 4731 з письмовою вказівкою Секретаря ЦК ВКП(б) Сталіна Й. В. про проведення репресій і призначення кримінального покарання керівникам Орхівського району Дніпропетровської області у вигляді позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років та інше (т. 17, а. с. 285; т. 19, а. с. 30); — телеграмою від 1 січня 1933 року Генеральному секретарю ЦК КП (б) України Косіору С. В. з вказівкою про виконання постанови ЦК ВКП (б) «Про хлібозаготівлі в Україні» (т. 7, а. с. 164); — доповідною запискою Донецького обкому КП (б) України ЦК ВКП (б) і ЦК КП (б) України від 18.05.1933 року про стан весняної сівби в області і про продовольчі труднощі у Старобільському районі (т. 9, а. с. 250-253) та іншими зазначеними вище документами (т. 7, а. с. 164, 167, 171-174, 206-207; т. 9, а.

с. 149-150, 151-152, 153-154; т. 13, а. с. 23-27; т. 32, а. с. 111; т. 288, а. с. 125)» [1]. Я розмірковував над тим, хіба для українця Валерія Солдатенка документи, наведені в Постанові Апеляційного суду, не можуть бути доказами про геноцид проти Українського народу? Якщо ні, то можна вважати, що він, як громадянин України і як комуніст зі стажем, бере участь у навмисному запереченні геноциду проти українського народу комуністичного вождя і його комуністичного державного апарату в Україні з метою введення в оману української громадськості щодо причетності комуністів до геноциду і тим сприяти легальній діяльності Комуністичної партії України серед населення України.

Та правду про злочини комуністичного режиму тепер не приховати, бо ці злочини набули гласності і міжнародного осуду, але, на жаль, в Україні ці злочини належним чином не осуджені. Саме цього осуду і боються комуністи в Україні, оскільки вся більшовицька ідеологія, починаючи з першого абзацу Маніфесту комуністичної партії Карла Маркса, як на мене, є зло-

чинною: «Комуністи вважають зайвим затаювати свої погляди й наміри. Вони відкрито заявляють, що їхні цілі можуть бути досягнуті тільки шляхом насильного повалення всього суспільного ладу, що існував досі.

Нехай пануючі класи тремтять перед комуністичною революцією. Пролетарям нічого втрачати в ній, крім своїх кайданив. А здобудуть вони цілий світ» [2].

Я переконаний, що Карл Маркс зовсім не розумів наслідків свого заклик до пролетарів здобути цілий світ «шляхом насильного повалення всього суспільного ладу», оскільки, оглянувши своїм Маніфестом людство на поганих людей-буржуїв та на хороших людей-пролетарів, він підбурював людство до світової війни. Тому цікаво було б знати, чи розумів Маркс, закликаючи пролетарів до світової війни у своєму ХІХ столітті, яку частину людства така війна зробить щасливими прижиттєво, якщо інша частина людства буде жорстоко знищена у горнилі цієї війни?

На жаль, у ХХ столітті під час Другої світової війни такі підрахунки виявились невтішними, бо втрати були оцінені у 40 мільйонів людей, а сама історія ХХ століття довела, що Маркс жорстоко помилився, оскільки держави-члени Європейського Союзу об'єдналися без революцій і живуть досить комфортно, сповідуючи верховенство прав людини, а для вільного пересування своїх громадян утворили спільний простір без кордонів.

Та у 1918 році послідовник Карла Маркса і Володимира Леніна більшовик Йосип Сталін, ще не знаючи, з яким вогнем він грається, так сформував завдання російським більшовиків:

«Запад є его імперіалістичними людськими претворилася в очат тьмы і рабства. Задача состоит в том, чтобы разбить этот очат на радость и утешение трудящихся всех стран» [3].

А задля досягнення «радості і втіхи» трудящих усіх країн Сталін взяв собі у союзники

в Європі Адольфа Гітлера, що прийшов до влади в Німеччині у 1933 році і вирішив привести німецьку націю до світлого майбутнього.

Гітлерівська політика «ощасливлення» німців призвела до загальних втрат Німеччини у Другій світовій війні близько 6 мільйонів осіб, втрати ж СРСР склали 26,6 мільйона осіб, учетверо більше; втрати Українського народу склали близько 10 мільйонів осіб, або 40-44% від загальних людських втрат СРСР, майже половина!

З 41,7 мільйона людей, які мешкали в УРСР до війни, на 1945 рік залишилося лише 27,4 мільйона осіб, не враховуючи втрат від голодомору та сталінських репресій [8].

Яка ще у світі нація знала стільки людських втрат, як українська? Другої такої немає!

Тому, як на мене, в інтересах національної безпеки важливо розуміти наступне:

1. Причиною неймовірно невинних людських втрат України у ХХ столітті стала саме ідея світової комуністичної революції, іншими словами, — ідея «здобуття цілого світу» через світову війну, яка була суттю і метою політики Й. Сталіна та його оточення.

2. З огляду на воєнне містечтво, Й. Сталіну для підготовки і ведення світової війни потрібна була абсолютна влада в СРСР, своя власна ресурсна матеріальна і людська основа, підготовлені кадри, сучасна промисловість, надсучасні збройні сили, відповідним чином озброєні, оснащені й організовані, а також спільники на міжнародній арені. Іншими словами, Сталіну були потрібні необмежені владні права та державно монополістичний капіталізм з рабською робочою силою. Все це він здобув протягом 20-х — 30-х років.

3. Для концентрації збройної сили і накопичення ресурсів для ведення світової війни Сталіну була потрібна територія Європейської частини СРСР, вільна від сил, що чинили опір його владі, а це була саме територія України з її незалежним і самодостатнім селянством.

Спершу російські більшовики захопили владу й окупували всю територію колишньої російської імперії, у тому числі і незалежну Україну з усіма її багатствами.

Потім Й. Сталін, знищивши Леніна, Троцького й інших своїх політичних конкурентів, перебрав на себе усю повноту влади і став на чолі СРСР, що складав одну шосту території Землі, з усіма неосяжними природними, матеріальними та людськими ресурсами, і першим в історії людства підійшов до можливості практичної реалізації ідеї світової комуністичної революції через світову війну, до якої закликав К. Маркс у своєму Маніфесті.

Отже, Й. Сталін у 1921-1926 роках концентрує всю владу у своїх руках і скеровує зусилля партійного та державного апарату СРСР на побудову сучасної військової машини, здатної здобути цілий світ через повалення існуючих держав у світовій війні. В ім'я цього Всесоюзна комуністична партія більшовиків на чолі з Йосипом Сталіном відкидає ідею побудови комунізму в одній окремо взятій країні і ленінську «нову економічну політику», а всю економічну і політичну діяльність спрямовує на створення державно-монополістичного капіталізму.

(Продовження на 10-й стор.)

«Кримська світлиця» публікує газетний варіант книги полковника Віталія Лазоркіна, одного із засновників Збройних Сил України і Спілки офіцерів України, про історію творення Українського війська, і звертається із закликом до видавців та потенційних спонсорів підтримати видання повної версії книги. Звертатися з пропозиціями можна на електронну адресу редакції — kr_svit@meta.ua, або автора — vlazorkin@ukr.net.

(Продовження.
Поч. на 9-й стор.)

Більшовицька держава монополізувала все, що тільки можливо: і національні багатства, і засоби виробництва, і робочу силу. Під брехливі заяви про покращення життя в СРСР комуністична влада створює концентраційні табори і трудові армії, які поповнюються робочою силою за рахунок масових репресій. Експлуатація народу в СРСР набула нечуваного розмаху. Комуністична деспотія у жорнах державно-монополістичного капіталізму перетворила народ на слухняних рабів, які сумлінно реалізовували плани вождя світового пролетаріату.

Та цього Сталіну замало. Йому на території майбутнього театру воєнних дій на території України зовсім не потрібен незалежний сільський трудивник, здатний чинити опір його владі та заважати здійсненню його мети — світовому пануванню. Зрозуміло, що незалежного сільськогосподарського працівника в Україні, як перепону вождю на шляху до світового панування, потрібно було знищити, а знищити селянина можливо лише голодом, забравши в нього зерно і худобу.

Всесоюзна комуністична партія більшовиків чітко виконала це завдання вождя протягом 1932-1933 років, що на підставі документів і довів у своїй Постанові Апеляційний суд міста Києва у кримінальній справі за фактом вчинення геноциду в Україні в 1932-1933 роках від 13 січня 2010 року [1].

Геноцид в Україні, що відбувся у 1932-1933 роках як голодомор з 5,5-мільйонними жертвами, є не єдиним фактом у практиці комуністів щодо знищення людей для здобуття ними цілого світу. Мільйони людських життів, втрачених Україною у Другій світовій війні, повоєнні репресії в Україні та в інших східноєвропейських країнах, окупованих СРСР, також є кричущими свідченнями нелюдської суті комуністичної деспотії.

Тому більшість країн із колишнього соціалістичного табору відкинули своє комуністичне минуле на смітний історії та заборонили і комуністичну ідеологію, і комуністичну символіку.

Тож, розмірковуючи, чи замислювався К. Маркс, пишучи Маніфест комуністичної партії, над тим, кому потрібне його таке криваве комуністичне «щастя»?

Думаю, що українцям не потрібне.

Про це ще у 1897 році застерігав геній українського народу Іван Франко в статті «Соціалізм і соціал-демократизм», надрукованої у часописі «Життя і Слово».

На його думку, шкідливість поглядів соціал-демократів є у тому, «що вони добре не узяли собі свого національного характеру, не відчували того, що вони спочатку українці, а потім соціал-демократи» [9].

Як на мене, у цьому також була помилка Михайла Грушевського і Володимира Винниченка. Тому більшовики у 1918 році окупували Україну і в подальшому безкарно і жорстоко нищили українську націю. Й. Сталін, реалізуючи свою стратегію підготовки до Другої світової війни, проголошує колективізацію і цим ліквідує селянина-господаря.

Створення колгоспів — це пограбунок селянина невиданого доти масштабу. Силою більшовики відібрали усе, що можна відібрати, чим спричинили голод і масовий мор людей.

Чисельність селян, що померли від голоду, сягає 5,5

мільйона осіб, і більшість з цих селян — корінні українці. Коріння нації на сході України було підірване.

Для прикриття цього злочину Сталін провадить галасливу кампанію допомоги голодуючим Поволжя. Проте мета вождя світового пролетаріату досягнута, бо він ніби до голодомору і не причетний: людей забрав голод, опір селян зник ніби сам собою і територія України ніби сама собою очистилася від «буржуазного елементу».

На жаль, історики в Україні мало досліджують саме процес підготовки Й. Сталіна до ведення Другої світової війни з метою здійснення світової комуністичної революції, а це є ключовим чинником його діяльності і головним мотивом для здійснення геноциду проти Українського народу.

Для усвідомлення цього дуже важливими є дослідження Віктора Суворова, який стверджує: «...главной целью Сталина была мировая социалистическая революция, шагом к которой предполагался захват Европы».

Для ослаблення Європи розвивалася «общеевропейская война, инициатором которой выступала ревизионистски настроенная гитлеровская Германия».

Радикал Гитлер, таким образом, выступал «ледоколом» революции.

Вслед за гитлеровской оккупацией Европы Сталин предполагал начать внешне представляемую как праведную «великую освободительную войну», завершающуюся советским освобождением (фактически, оккупацией) Европы с установлением там подконтрольных ему марионеточных правительств (как это вышло с Прибалтикой, Польшей, Чехословакией и др.)» [3].

Я ж, як син сумчанина Іллі Лазоркіна, політ'язня сталінських таборів у 1935-1945 роках [12], вважаю, що у ХХ столітті українська нація стала жертвою злочинів владного комуністичного режиму СРСР проти людяності і людства, тобто українська нація стала жертвою геноциду владного комуністичного режиму СРСР в процесі його підготовки до досягнення свого світового панування.

Про це свідчать десятки мільйонів наших співвітчизників, безвинно знищених голодомором, радянськими концтаборами та під час Другої світової війни.

Загальні ж втрати населення України від різного роду насилля протягом панування комуністичного режиму з 1918 до 1991 року складають близько 25 мільйонів осіб.

Хіба ж це не геноцид Українського народу?

Був геноцид чи ні, — питання риторичне: був!

Важливо дати чіткий аналіз причин усіх тих трагічних подій, що зберігає наша національна пам'ять, для усвідомлення, що ми — українці, а вже потім члени політичних партій, як про те казав великий українець Іван Франко, та застерігти прийдешні покоління українців від повторення трагедій, що знекровили українську націю.

Саме у цьому і полягає сенс оборонного будівництва в державі Україна — в забезпеченні української нації від нової окупації і нового рабства.

Та, на жаль, протягом останніх 25 років українські політики нехтують уроками історії та уроками геноциду: знекровлення української нації спустошуючим голодомором у центрі, на сході і півдні України, заповнення території, «вивільненої» від українців, нуукраїнським населенням, знищення продук-

тивного українського селянина — все це суттєво підірвало коріння національно-самоусвідомлення і національної культури українців.

У період 2005-2010 років в Україні були усі можливості максимально виправити трагічні наслідки геноциду і звільнитися від важкої спадщини радянського минулого, реабілітувати поняття «нація» як звичку правової конституційної норми, проте цього не сталося, бо Президент України Віктор Ющенко поза всякою логікою так і не розпочав національного відродження, що стало стратегічною помилкою в державотворенні, тому після зміни влади у 2010 році Голодомор став для президента Януковича вже не Геноцидом, а лише великою трагедією Українського народу, а український суд скасував укази президента Віктора Ющенка і позбавив Романа Шухевича і Степана Бандеру звання Героя України.

Цілком є зрозумілим, що для ліквідації в Україні важких наслідків тривалої більшовицької окупації потрібні відповідні державні програми національного відродження, які за своєю суттю мали б стати програмою «антигеноциду» за такими основними проблемами:

— знекровлення української нації голодоморами вимагає її відродження на світовому рівні;

— спустошення центру, сходу і півдня України голодоморами вимагає заселення цієї території українцями, випускниками педагогічних та медичних навчальних закладів, кадрами держслужбовців та іншими фахівцями;

— занедбаня української мови вимагає спількування державною мовою всіх державних службовців усіх рангів на всіх рівнях та державної програми підтримки видавництва української книги й української преси;

— знищення українського села вимагає вжиття економічних заходів для його відродження та забезпечення всієї України національною сільськогосподарською продукцією;

— відсутність української державності та наявність окупаційної влади вимагає відродження і зміцнення Української держави та української влади, створення системи національної безпеки;

— відсутність власної національної армії вимагає створення і розвитку Збройних Сил та системи національної оборони.

Та, на жаль, протягом 24 років незалежності система національної безпеки відсутня, а небезпека втрати Україною національного суверенітету неймовірно зросла.

Українофобські сили під час панування режиму Януковича ухвалили закон про мови в Україні і надали поштовх неконституційному використанню російської мови як

другої державної мови у східних та південних регіонах України, комуністи встановлювали пам'ятники Леніну і Сталіну, система судочинства стала продажною, свобода слова і засоби масової інформації зазнали утиску, а держава не дбала про екологію та здоров'я українців.

Більш важкого часу для української державності за часів незалежності ще не було.

Складається враження, що Україну у її розвитку відкинули на майже 70 років назад у сталінські часи, коли Вінстон Черчилль 5 березня 1946 року у Фултоні виступив із своєю відомою промовою [11], яка вважається початком Холодної війни. Та свідомі українці поставили крапку на режимі Януковича, виїхавши на Майдан Гідності, і надали шанс європейському розвитку України та втіленню у життя побажань Вінстона Черчилля.

А він, зокрема, сказав таке: «Ми повинні невинно й безстрашно проголосувати великі принципи свободи і прав людини, які представляють собою спільну спадщину англословного світу і які в розвиток Великої Хартії, Білля про права, закону Хабас Корпус, суду присяжних та англійського загального права знайшли своє найзнаменитіше вираження в Декларатії Незалежності».

Вони означають, що народ будь-якої країни має право і повинен бути в змозі за допомогою конституційних дій, шляхом вільних нефальсифікованих виборів з таємним голосуванням вибрати або змінити характер або форму правління, при якому він живе; що панувати повинні свобода слова і друку; що суди, незалежні від виконавчої влади і не піддані впливу якої-небудь партії, повинні проводити в життя закони, які отримали схвалення значної більшості населення або освячені часом чи звичаями. Це — основоположні права на свободу, які повинні знати в кожній оселі».

Не важко помітити, що і сьогодні, на 25-му році незалежності, ці настанови Вінстона Черчилля є актуальними і життєво важливими для України, як і пророчі слова мудрого філософа Івана Франка про те, що ми — українці, а вже потім члени будь-яких політичних партій. Тому я зі свого життєвого досвіду роблю висновок, що на високі посади в керівництві держави Український народ має обирати лише тих осіб, які добре обізнані з принципами функціонування системи національної безпеки та розуміють основи ведення війни та збройної боротьби, тобто знати саме те, для чого потрібна держава сучасній Українській нації для її процвітання.

(Продовження буде)

Список використаної літератури:

1. Постанова Апеляційного суду м. Києва у кримінальній справі за фактом вчинення геноциду в Україні в 1932-1933 роках від 13 січня 2010 року (т. 7, а. с. 164, 167, 171-174, 206-207; т. 8, а. с. 341-344; т. 9, а. с. 149-150, 151-152, 153-154, 250-253; т. 13, а. с. 23-27; т. 17, а. с. 285; т. 19, а. с. 30; т. 32, а. с. 111; т. 288, а. с. 125).
2. Карл Маркс. Маніфест комуністичної партії. Вибрані твори. Том 1. Київ, Партвидав ЦК КП(б) України, 1936.
3. В. Суворов. «Ледокол». (<http://www.suovogov.com>).
4. Промова Вінстона Черчилля у Фултоні 5 березня 1946 р.
5. Книга «Шануймося, панове офіцери», вид. Київ, 2001 р., стор. 233-241.
6. Акт проголошення незалежності України, прийнятий ВР УРСР 24 серпня 1991 р.
7. Декларація про державний суверенітет України, прийнята ВР УРСР 16 липня 1990 р.
8. П. Процик, стаття для УП. 07 травня 2010 року. «Україна. Друга світова. Тільки цифри», http://www.pravda.com.ua/articles/2010/05/7/5017138/view_print/
9. Іван Франко, «Соціалізм і соціал-демократизм», часопис «Життя і Слово», 1897 р.
10. В. Солдатенко, <http://www.pravda.com.ua/>, «Про Голодомор, Шухевича та Бандеру».
11. Вінстон Черчилль, промова у Фултоні 5 березня 1946 року.

«ЗА ТАКИХ, ЯК АНДРІЙ, МИ БОРЕМОСЯ ДО ОСТАННЬОГО...»

О пів на третю ранку Президент України Петро Порошенко зустрів «кіборга» із позивним «Рахман», якого напередодні було звільнено з полону. Глава держави наголосив, що за звільнення начальника відділення розвідки 81-ї десантної бригади ЗСУ Андрія Гречанова багато людей переживали та боролися, і це вдалося зробити з 18-ї спроби.

«Сьогодні не лише для Ваших мам та дружини справжнє свято, а й для кожного з нас, і для мене також. Воїне, ласкаво просимо додому», — зазначив президент. Глава держави нагадав, що ще під час зустрічі в Нормандському форматі він звернувся до канцлера Німеччини Ангели Меркель та Президента Франції Франсуа Олланда з проханням натиснути на Путіна, щоб звільнити «кіборга».

Петро Порошенко подякував усім, хто брав участь у звільненні українського захисника. «Знаю, наскільки важко було це зробити і скільки людей у цьому було задіяно», — сказав Петро Порошенко.

Президент також зателефонував дружині й мамі «кіборга» «Рахмана» та подякував за такого чоловіка і сина. «Хочу Вам подякувати за те, що Ви виховуєте таких синів — справжніх героїв України, які роблять все для того, щоб територія України була звільнена, і які є прикладом, як треба любити Україну та воювати. За таких, як Андрій, ми боремося до останнього. У нас було 18 спроб його звільнити. І сьогодні — світлий день, коли він повернувся додому», — сказав Петро Порошенко в розмові з мамою «кіборга».

Петро Порошенко повідомив, що задля звільнення українця підписав Указ про помилування російського майора Старкова. Глава держави додав, що вчора в Парижі спілкувався з Прем'єр-міністром Ізраїлю Біньяміном Нетаньягу, і вони, зокрема, обговорили питання звільнення «кіборга». «Він навіть мені такий приклад, коли за капрала ізраїльської армії вони віддали тисячу терористів. І вважають, що зробили правильно», — сказав президент.

Глава держави подякував «кіборгу» за мужність та силу духу: «За всі місяці героїчного перебування в полоні Ви показали стійкість українського воїна і показали, що такі справжні українські десантники-розвідники».

ГЕРОЯ АТО В ОДЕСІ НАГОРОДИЛИ КВАРТИРОЮ

Ініціював цю благодійну акцію губернатор Одещини Міхеїл Саакашвілі. Він з радістю поділився цією новиною на своїй сторінці у Facebook. «Сьогодні ветеран війни з Росією Микола Півторак, який втратив на фронті ногу, отримав від фонду «На благо Одеси», створеного одеськими бізнесменами, трикімнатну квартиру, — написав одеський улюбленець Міхо. — В неї він переїде разом зі своєю дружиною і чотирма чудовими дитятками зі своєї комірчини в 8 кв. м».

Розвідник-снайпер Півторак — особистість в Одесі дійсно легендарна. Патріот брав участь у подіях на Майдані. Незважаючи на те, що є батьком чотирьох дітей, молодшому з яких лише два роки, добровільно вирушив на схід країни. Виконуючи свій військовий обов'язок, Микола в ході боїв під Маріуполем був поранений і втратив ногу. Кошти на досить дорогий протез йому збирала вся Одеса.

Нині відгукнулися на біду родини Півторака і подарували їй квартиру у новобудові «Перлина» на вулиці Архітекторської одеський меценат Аднан Ківан і фонд «На благо Одеси». Керівник компанії «Кадорр» Ківан особисто пообіцяв за два місяці облаштувати квартиру меблями і завершити ремонт. А Міхеїл Саакашвілі сказав, що обов'язково допоможе добирати шпалери.

Саме Аднан Ківан та губернатор були найпочеснішими гостями новоселів під час оглядин Півтораками свого нового помешкання. «Чотири місяці тому я зовсім випадково познайомився на вулиці з мамою Коля, яка розповіла мені про їхні житлові проблеми, — сказав губернатор, обіймаючи Аллу Півторак. — І з тих пір мене не залишала думка допомогти цій родині. Це просто героїчна жінка. Коли Коля лежав у важкому стані в госпіталі, вона не просто надіялася на поліпшення його стану. Вона виходжувала його і вірила, що все буде добре. А там була справжня боротьба не на життя, а на смерть — за одужання сина... Вона — молодець. У родині саме таких мам виростають герої України».

Сергій ГОРИЦВІТ

ШЕВЧЕНКОЗНАВЦЯ
ЗІНАЇДУ
ТАРАХАН-БЕРЕЗУВШАНОВАНО ЗВАННЯМ «ПОЧЕСНИЙ
ГРОМАДЯНИН МІСТА КАНЕВА»

Під час урочистостей з нагоди Дня працівників культури Канівський міський голова Ігор Олександрович Ренькас вручив відзнаку (на фото) «Почесний громадянин міста Канева» Зінаїді Панасівні Тарахан-Березі — шевченкознавцю, провідному науковому співробітнику Шевченківського національного заповідника, кандидату філологічних наук, заслуженому працівнику культури України, лауреату премії імені Володимира Вернадського, автору монографій «Шевченко — поет і художник» (Київ, «Наукова думка», 1985); «Святиня: Науково-історичний літопис Тарасової гори» (Київ, «Родовід», 1998) та прилоги до неї; книги «Заво-

рожи мені, волхве...»: Тарас Шевченко і Михайло Шепкін» (Київ, «Мистецтво», 2012), збірника спогадів очевидців «Святиня і голодомор» (Львів, 2003), понад 500 наукових публікацій у вітчизняних та зарубіжних часописах. З. П. Тарахан-Береза має почесні відзнаки «За заслуги перед Черкащиною» та «За заслуги перед містом Каневом». Справою життя Зінаїди Панасівни стало збереження, відтворення найважливіших подій, явищ, імен, причетних до історії Тарасової (Чернечої) гори.

Говорять, що долю людини висвітлюють небесні знаки — треба лише вміти їх читати. Такі знаки в житті Зінаїди Панасівни пов'язані

з Каневом, Національною святинєю. Народилася вона в сім'ї, яка любила і шанувала Шевченка, його Слово. Було це в день, коли нація відзначає навічне повернення в Україну Тараса Шевченка, 1939 року — в рік відкриття Шевченківського меморіалу на Тарасовій горі.

Зінаїда Тарахан-Береза закінчила філологічний факультет та аспірантуру Київського університету імені Тараса Шевченка за спеціальністю «українська мова та література». Працювала вчителем на Закарпатті, а з 1966 року — науковим співробітником, заступником директора з наукової роботи, провідним науковим співробітником заповідника. Під науковим керівництвом Зінаїди Панасівни було створено експозицію музею до 175-ї річниці від дня народження Тараса Шевченка. Чимало зусиль доклала дослідниця, щоб відтворити у 1991 році перший народний музей Кобзаря — «Тарасову світлицю», повернути до Шевченківського меморіалу та реставрувати пам'ятник-хрест 1884 року, встановити Останній шлях Кобзаря на канівській землі, місце, де Шевченко мріяв побудувати хату, — урочище Мотовилівщина (вершина Великого скіфського городища). Їй вдалося відшукати могили Ликери Полусмак (колишньої нареченої Т. Шевченка) на канівському цвинтарі вулиці Сільце, відкрити сторінки перебування її в Каневі.

Зінаїда Панасівна завжди

виявляє справжню громадянську мужність, відстоюючи священну вершину, її виднокопи, національний колорит в оформленні музею Тараса Шевченка. Вона активно працює над науковими обґрунтуваннями історичної основи розвитку Шевченківського національного заповідника, його значення в духовному житті України.

Копітка невтомна праця дослідниці по віднайденню, опрацюванню та осмисленню першоджерел дозволила повернути із забуття козацьку церкву Покрови Пресвятої Богородиці, яка стала свідченням героїчної і водночас трагічної долі українського народу. 9 березня 2014 року цю церкву, відроджену неподалик Тарасової гори, на узвишші, за пам'ятним знаком Івану Підкові, було освячено представниками кількох конфесій. Нині Зінаїда Панасівна завершує ґрунтовне дослідження історії Свято-Покровського пустинного канівського монастиря, до якого входила і козацька церква 18 ст. Тож визнання земляків, їхня підтримка додадуть їй сили для здійснення задуманого.

Історія Тарасової (Чернечої) гори, життя і творчість Кобзаря стали життєвим покликанням Зінаїди Панасівни. Як стверджує дослідниця, саме Шевченкове слово, його Заповіти і передусім — Любові, Єднання та Братолюб'я — сьогодні так необхідні кожному з нас для будівництва Незалежної, Соборної, Демократичної Української Держави.

З Шевченківського краю, з міста Канева прийшла дуже хороша новина — відомий шевченкознавець, автор багатьох наукових праць, кандидат філологічних наук Зінаїда Панасівна Тарахан-Береза стала Почесним громадянином міста Канева. Наша родина дуже зраділа цій новині. Відразу подумалося: як би пораділа цьому моя мама, і, звичайно ж, миттю зібралася б і поїхала до Канева, щоб бути поруч із Зіною і її родиною в цей радісний і знаменний для неї час.

Особисте знайомство моєї мами Віри Сергіївни Роїк з чудовою людиною Зіною Тарахан-Березою відбулося в серпні 1980 року в Каневі, у час, коли там на запрошення керівництва Шевченківського заповідника відкрилась 9 персональна виставка «Український рушничок».

Віра Сергіївна приїхала на урочисте відкриття своєї персональної виставки разом зі своїми ученицями. Ось тоді вони й познайомились і з тієї далекої пори почалася їхня особиста, а згодом і родинна дружба.

У той час Зінаїда Тарахан-Береза була заступником директора Шевченківського заповідника з наукової роботи, і за рік до цього, прочитавши про Віру Сергіївну в журналі «Народна творчість та етнографія», офіційно запросила мою маму взяти участь в конкурсі «У вінок Кобзареві» на честь 165-ї річниці з дня народження поета.

Мама вишила ланно «Заповіт» і папку «Кобзар». Ці роботи дуже сподобались журі, і в результаті вони опинилися в заповіднику, а маму

запросили з персональною виставкою до Канева.

З роками їхня дружба міцнішала — мама старалась заїжджати до Канева за будь-якої можливості, щоб зустрітись з Зіною і її прекрасною родиною — чоловіком Віктором Савичем і дочками Мирославою та Світланною, котрі згодом стали ученицями Віри Сергіївни і захопилися українською вишивкою.

Пізніше мама познайомила нас усіх з родиною Зіни. Зінаїда Панасівна, у свою чергу, досить регулярно приїжджала до Криму на відпочинок або на різноманітні заходи, пов'язані з творчою діяльністю Віри Сергіївни, і неодмінно завжди мама зустрічала Зіну на залізничному вокзалі.

Приїжджала Зінаїда Опанасівна і в печальні для нас дні у жовтні 2010 року, на похорон моєї мами, вона привезла канівську землю на її могилу...

Можна було б багато розповісти про дружбу цих прекрасних жінок, але, думаю, що для читачів «Кримської світлиці» й так достатньо того, що я вже сказав. У ці знаменні дні для родини Тарахан-Берези все наша сім'я з великим задоволенням поздоровляє Зінаїду Опанасівну з присвоєнням їй почесного звання і, звичайно ж, бажає подальших творчих успіхів та радісних літ життя!

Валдим РОІК

Р. С. У цьому номері «Кримська світлиця» публікує статтю Зінаїди Тарахан-Берези про зустрічі з Вірою Роїк, яку вона підготувала для майбутньої книги про видатну Майстриню.

ДУХОВНІ ЗВІТИ ПЕРЕД НАЦІОНАЛЬНОЮ СВЯТИНЕЮ

Вперше Віра Роїк прибула у Канів, на Чернечу (Тарасову) гору, тридцять років тому, а саме — влітку 1980 року. І приїхала вона сюди не просто на екскурсію, а на духовний звіт перед велетом світової культури Тарасом Шевченком, якого вона обожнювала протягом усього життя. Будучи вже зрілим майстром, привезла з Криму до поетового храму біля його могили свою виставку «Український рушничок», що засяяла в музеї дивною красою, перед якою, затамувавши подих, зупинялися паломники з України та зарубіжжя. Екскурсії за її експонатами вела сама майстриня, яка глибоко знала не лише всі техніки вишивки України, а й багатьох країн світу. Причому вона могла перед екскурсантами не лише розкрити особливості кожної з них, а й практично продемонструвати та навчити всіх бажаючих оволодіти й самому тією чи іншою технікою вишивання, яких вона знала близько трьохсот! І це найбільше вражало людей, які подібного феномену не зустрічали до цього ще ніде. Тим більше дивувалися тим, що все, представлене на виставці, було створене цією маленькою, тендітною, сніжно-біловосою феєю з Криму, яка стала незабаром легендою всієї України.

А наступного року вона організувала виставку в Канівському музеї народно-декоративного мистецтва, про що згадує його старший науковий працівник Ніна Басиста: «Однією з найяскравіших майстринь, з якими мені доводилося спілкуватися, була Віра Сергіївна Роїк з міста Сімферополь. Перша зустріч з нею відбулася в 1981 році, коли наш музей ще знаходився в древньому Успенському соборі, пам'яті архітектури XII ст., в якому відспівували у 1861 році Тараса Шевченка перед його похованням на Чернечій горі. Відтоді запам'яталася нам Віра Сергіївна мудрою, щирою, доброю, ніжною, тендітною, прекрасною людиною з великим життєвим досвідом, а її «Український рушничок» став для нас своєрідним літописом художньої творчості нашого народу, відображенням його культурної спадщини».

Зупинялася Віра Сергіївна під час виставок у Каневі в моїй оселі. І це було для всіх нас великою радістю, адже ми розуміли, скільки цікавого можна почерпнути від близького спілкування з такою незвичайною особистістю. І справді Віра Сергіївна виявилася людиною енциклопедичних знань не лише у царині вишивання, а взагалі в галузі мистецтва, літератури, історії і навіть медицини, розповідала про великих людей, з якими їй пощастило зустрітись. Та найбільше любила вона згадувати про свій родовід, який бере початок в сивій давнині. Віра Роїк вийшла з родини, в якій тісно переплелися корені козацького роду з високоінтелектуальним українським корінням. Вона виростала в атмосфері глибокої поваги до

предків, серед яких були такі визначні представники нашої духовності, як архимандрит Мельхіседек Значок-Яворський і письменник Володимир Короленко, а друзями її родини були письменники Панас Мирний та Антон Макаренко. Зворушливі спогади про зустрічі з ними майстриня свято берегла в своїй універсальній пам'яті.

Ця невеличка витончена жінка, яка з'явилася на світ в самому центрі України, на Полтавщині, у Лубнах, на шляху до всенародного визнання пройшла нелегкий тернистий шлях. Здобути нею в 30-і роки успіхи в царині української вишивки, як згадувала вона, назавжди знищила Друга світова війна, що відірвала в неї не лише можливість займатися мистецтвом, а й спробувати забрати навіть життя, посиротити її єдиного синочка — трирічного Вадика. Це трапилося під час вибуху поблизу неї бомби. Молода жінка-мама була тяжко контужена. Навіть лікарі не вірили в те, що вона виживе, і з болем сказали вголос про те, що думали.

Але безнадійно потрошена жінка несподівано прийшла до свідомості, щоб вступити у нерівний двобій зі смертю. Ця боротьба тривала роками, десятиліттями до останніх днів її життя. І сьогодні ми можемо сказати, що переможцем у цьому двобою вийшла Віра Роїк, якій доля судила дожити майже до ста літ, незважаючи на те, що жорстока війна залишила довичний знак на її здоров'ї, деформували назавжди хребет і зробили непрацездатною її праву руку. Жінка добре усвідомлювала, що тепер вона вже не зможе грати на фортепіано. Але не могла допустити навіть думки про те, що вже ніколи не буде вишивати. Почала знову вчитися з азів цього мистецтва, тільки вже лівою рукою. І досягла найвищого рівня у творенні невимовної краси українських рушників, на яких Віра Роїк мережила невтомно не лише свою власну долю, а й долю рідного народу, якому присвятила все своє життя.

У тому, що жінка не втратила віри в повернення до улюбленої творчості, була заслуга і її родини — батьків, вірного чоловіка, котрий кохав її не лише тоді, коли вона була здоровою і щасливою, а ще більше після того, як вона стала немічною. Він щоденно, повернувшись з роботи, вносив її ввечерах до дому на своїх руках на подвір'я, щоб вона подихала свіжим повітрям. Її цілителем став і улюблений синочок Вадик, який завжди був її гордістю, а з часом став і єдиним, без якого неможливо було б їй здійснити свою заповітну мрію: донести красу української вишивки до всіх куточків Криму та України, яку вона так любила, до громадян багатьох зарубіжних країн..

Під час перебування Віри Сергіївни у нас достеменно пересвідчилася, якою ж була вона фізично слабкою і скільки мала проблем зі

здоров'ям. Але велика сила духу, яка жила в її кволому тілі, допомагала долати їх.

Вміла Віра Сергіївна не лише чудово вишивати, а й глибоко розуміти це унікальне українське мистецтво. Про це свідчить написана нею книга «Мелодія на полотні», яка не схожа на жодну іншу книгу в світі. Її рушники, її вишиті півні будили українців навіть в часи застою, ніби промовляючи до кожного з нас: «Люди, любіть рідну землю, любіть один одного, адже ми маємо бути гідними своїх предків!»

Вона була великою українкою у Криму, де більша частина населення — росіяни, створила школу української вишивки, представляла державу на міжнародній арені. Якби намалювати карту з позначенням усіх міст, в яких побувала В. Роїк зі своїми персональними виставками в Україні, Росії, Білорусі, Німеччині, Болгарії, Польщі, Туреччині та інших країнах, їх нарахується більше ста. Та особливе місце в її серці займало невелике, але таке мальовниче містечко Канів на березі могутнього Дніпра, в якому знайшов свій вічний спочинок її улюблений поет і митець Тарас Шевченко. Вона була в ньому неодноразово. А в 1998 році з 10 по 26 квітня в Шевченківському національному заповіднику на виставці «Український рушничок» вперше демонструвалися не лише її власні твори, а й її численних учениць — Г.Дмитрієвої, В.Носенко, Т.Беліч, К.Лисяк, С.Лавренюк, Є.Шеко, сестер С. та М.Тарахан, Л.Дагаєвої, внучки Аліни та правнучки Юлії — всього 212 виробів художньої вишивки. З ними ознайомилося багато відвідувачів з різних регіонів України та зарубіжних країн — Франції, Німеччини, США, Іспанії. Про її великий успіх свідчать численні записи у книзі вражень музею.

Востаннє прибула 96-літня Віра Роїк зі своїм «Українським рушничком» до Канева влітку 2007 року в час, коли музей на Тарасовій горі був на реставрації. Цього разу її виставка експонувалася у музеї Канівського народно-декоративного мистецтва, що знаходиться поряд з Успенським собором. Це була її 115-а персональна виставка.

Кожний приїзд Віри Роїк до Канева, цього святого для кожного українця міста, був неабияким святом не тільки для майстрині, а й для канівців та численних паломників Шевченкової могили. Вона сама проводила на своїх виставках екскурсії, які були надзвичайно цікавими і змістовними.

У цей період вона завжди зустрічалася з канівськими вишивальницями, проводила з ними майстер-класи за їхніми роботами для вдосконалення їхньої техніки вишивання. Вчила і дорослих, і малих, а також дітей-інвалідів цьому народному мистецтву.

Даруючи людям своїми творчими роботами

велику радість, вона ніби оживала і набиралася сил для наступних поїздок, які щоразу збільшували кількість прихильників української вишивки. Вона поставила перед собою мету організувати 100 персональних виставок, а домоглася значно більшого від запланованого!

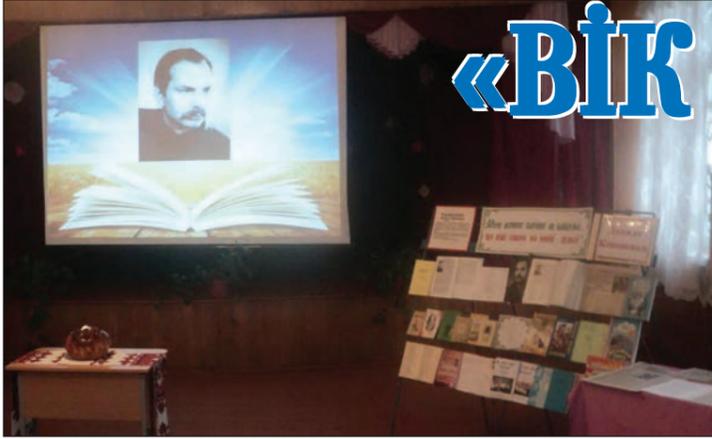
Віра Роїк безмежно любила свого сина Вадима, який продовжив родинні традиції і, працюючи в авіації, був удостоєний звань заслуженого працівника транспорту України та Автономної Республіки Крим. Він був не лише її гордістю, а одночасно й найбільшим помічником та оберегом. Завдяки йому їй вдалося подолати стільки доріг, організувати стільки виставок. Скільки радості подарувала ними Віра Роїк людям! Скільки учениць вишивала і передала їм любов до української вишивки!

Вона прожила життя так, як гласить вічна біблійна істина: тільки те твоє, що ти комусь видав... За це і отримала всенародну шану співвітчизників, багато державних і міжнародних нагород.

11 листопада 2010 року, в сорокаденний поминальний день Героя України, заслуженого майстра народної творчості України Віри Роїк у Музеї народно-декоративного мистецтва при Шевченківському національному заповіднику було відкрито зал подарунків, в якому на найпочеснішому місці висів її чудовий вишитий рушник «Красна дівчинка», який буде завжди нагадувати людям про її любов до Канева та рідного краю. Цього ж дня було вирішено створити в музеї окремий постійно діючий куточок вишивальниць, присвячений її життєвому і творчому шляху.

Зінаїда ТАРАХАН-БЕРЕЗА,
провідний науковий співробітник Шевченківського національного заповідника
у м. Каневі, кандидат філологічних наук

«ВІК УКРАЇНУ ЛЮБИ!..»

(Закінчення.
Поч. на 1-й стор.)

Дорогою погинуло у Сімферополі опікується письменника родина: дружина Ніна Миколаївна, діти Ірина та Олександр, улюблені онуки Надійка і Данилко (згодом Господь подарував ще Миколку...), яких шовересія дідусь у вишиванці (в якій і поховали...) благословляв на новий щасливий навчальний рік в Українській гімназії: *Є найсвятіше слово на землі. Одне. Високе. Світле: Україна. Синонім — ненка. Рідна і єдина... То найсвятіше слово на землі!*

Багатобарвний квітник рідні Данила Кононенка (дво- і троюрідні брати й сестри, тітки, дядьки, племінники...) — на славній Черкащині:

*...Лягла земними трасами
Гучна земля Тарасова —
Земля моїх батьків...*

Безмірним жалем і глибоким болем покраняє серця великої родини, бо не змогли провести в останню путь дорогу людину... Тож двоюрідна сестра поета Надія Іванівна Мариненко скликала родичів і друзів на поминальну учту: згадали, оплакали, як і велить українська традиція... Тоді й визріла ідея: подбати про збереження пам'яті Данила Кононенка тут, на батьківщині. Пропозицію винесли на розгляд місцевих влади та громади — і відповідь не забарилася: «З метою увічнення пам'яті земляка, за клопотанням шанувальників творчості Д. А. Кононенка, за погодженням з відділом освіти райдержадміністрації районною радою ухвалено рішення про встановлення меморіальних дошок на приміщеннях Ребедайлівської ЗОШ і Кам'янської ЗОШ № 1».

Чи не найсильнішими «каталізаторами» доброї справи стали колишній учитель Данила Андрійовича, учасник Другої світової Федір Петрович Людний, директор Кам'янського державного історико-культурного заповідника Галина Михайлівна Таран і, звісно ж, близькі родичі поета: Зоя Степанівна Шевченко та Надія Іванівна Мариненко.

Недовгими були й пошуки спонсора: радо долучилися до гарної справи Тетяра Людмила Миколаївна, директор сільськогосподарського ТОВ «Світанок» с. Лебедівка, депутат райради, та її колега по депутатських справах А. А. Лісовий.

Відкриття пам'ятної дошки у рідній Ребедайлівці (директор школи Харченко Л. І.) припало на кінець жовтня. Село о цій порі — тихе й журливе, заштриховане лінивими сірим дощиком. Скромні ребедайлівські хатки тужливо гліпають на порожні садки й городи, осяяні прощальним усміхом останніх квітів... Можна лише уявляти, яке буйнотрав'я і пишноквіття звеселяють тут око навесні чи влітку! А тоді жовтневий пейзаж озвася до серця ліричними рядками талановитого уродженця Ребедайлівки:

*...Красо первісна!
Світоньку ясний!
Земля і небо, дуги і озера...
І пізні квіти, мов павині пера,
І понад битим шляхом ясени...*

Син Надії Іванівни Віталій підвостить автвікою до вулички, де стояла колись батьківська хата Кононенків. Уява малює на дорозі до оселі дрібненьку постать хлопчика-пастушка із хворостою, якою підганяє поперед себе корівку і ще за три двори до дідового обійстя кричить-лементує: — Бабо, сипте борщ!..

— Старші хлопці-пастушки відберуть у Дані обід — бабусин кор-

жик і пляшку молока, ото й виголондіє дитя, — оповість згодом тітка поета, 88-літня Катерина Данилівна Кульбачна, яка часто була йому, маленькому, за няньку і, звісно ж, не змогла всидіти у Корсуні, де мешкає зараз, і приїхала у рідне село, щоб і собі стати учасницею визначної події. Зі сльозами на очах згадувала старенька гірке дитинство небожа, його невтоленну спрагу до науки і рідної книжки. Про це уже потім, у далекому майбутньому, скаже Данило задушевними поетичними рядками:

*...Ми виростили із трави й води,
З калачиків, паслону й лободи,
Із сліз гірких пекучих удовиних...*

...Ось вони, «на відстані сльози», ті стежечки й дороги, які пам'ятають легкі Данькові кроки... Це тут «вечори над Тясмином, як меди прозорі...», «І синій праліс ген удалині. І мова поля тиха й зрозуміла...».

...На фасаді Ребедайлівської ЗОШ з обох боків від парадного входу

ленними гостями: творчою інтелігенцією, педагогами, учнями, депутатами різних рівнів, родичами... Варто згадати шемливий виступ Ф. П. Людного, який з великою теплою і гордістю згадував свого колишнього учня: скромного і мудрого, вразливого й талановитого Даню, що згодом, уже знаним поетом, скаже від імені свого повоєнного покоління:

*Україно! Сонячна короно!
Материнська ласка і любов!
Я з твого саду стигле гроно,
Я — твоя козацька чиста кров!*

Мимоволі відчувається висока духовна спорідненість двох земляків-черкашан: Василя Симоненка і Данила Кононенка, що мав щастя у ті далекі роки зустрічатися і спілкуватися з «юним витязем української поезії».

Тепло промовляли Г. М. Таран, редактор газети «Аграрний край» С. Л. Магльована та журналіст А. Веремієнко, тодішній голова райради С. А. Морозов та його заступник В. В. Коваленко, депутати обласної і районної рад В. П. Касян, І. М. Швець та А. В. Безпалій...

*...Там я увесь.
Там батько мій і дід.
Живе там чесний
хлборобський рід...*

Не бракувало гостей і 20 листопада у Кам'янці, де Кононенко Д. А. закінчував середню школу (директор Бондаренко Л. І.), на фасаді якої нині — пам'ятна дошка на честь поета.

годні не байдуже, Що буде завтра на мойй землі», — надали переможців Міжнародного конкурсу знавців рідної мови ім. Петра Яцика Ользі Ревенко, Іванні Билині та Ользі Ємець. І неспроста саме їм, бо й у далекому від черкаського краю зросійщеному Криму поет захоплено видихував:

*Рідна мово! Щира, соковита,
Прадіда в тобі сльоза гірка!
Повнозерна, як полтавське жито,
Мово Лесі, Рильського, Франка,
Мово Кобзареву бунтівливу,
Величаву, грізна і сумна.
Мово срібнодзвонна, жартівлива,
Неповторна, ніжна, голосна!*

Знову звучить «Ще не вмерла...», покладання квітів — і подальше дійство переноситься до святково прибраного актового залу. Діна Яківна легко й невимушено веде діалог з урочисто-притишеною аудиторією. На широкий екран спроектована світлина злегка усміхненого поета, який споглядає багату виставку власних творів, організовану районною дитячою бібліотекою, прислухається до кожного слова промовців — із таємничого потойбіччя... Час від часу кадри змінюються, що дає можливість і собі разом з паном Данилом неспішно мандрувати його життєвими дорогами...

Виступи гостей майстерно переплетені поезіями і піснями на слова Данила Кононенка (музика місцевих композиторів) у виконанні аматорів Народного дому. Як запо-

лоу мудрістю книг, демонструвала оригінали листів Данила Андрійовича.

Голова Кам'янки В. І. Тірон наголосив, що місто пишається своїм поетом, а меморіальна дошка на школі, де він навчався, — продовження пам'яті про славного земляка-патріота, життя якого — взірць для наслідування.

Наприкінці дійства слово мали родички Д. А. Кононенка. Зоя Степанівна Шевченко також дуже тепло згадувала Данила (вона доводиться йому тіткою), дякувала усім за збережену добру пам'ять про нього, а її дочка Катерина чудово прочитала ще кілька поезій майстра слова.

Надія Іванівна Мариненко, двоюрідна сестра поета, теж висловила свою вдячність усім, хто допомагав родині у встановленні меморіальних дошок, хто любить і шанує братове слово, низько вклонилася гостям і запросила від імені родини на поминальний обід, де продовжували звучати світлі спогади про відійшлого у засвіти...

...Згадалося тоді: «провідною зорею українського Криму» назвав Данила Кононенка Яр Славутич... Прикро, гірко, нестерпно боляче, що ця яскрава зоря передчасно і за таких печальних обставин закотилася за обрій... Схилимо голови у печалі-пошані перед світлою пам'яттю поета-патріота, бо «...це була щира, чесна, наскрізь симпатична особистість, яка не мала часу, та й не хотіла думати про якісь вигоди для себе, — саможертвовно товк собою в ім'я української справи» (Михайло Шалата). В унісон із цими словами звучить фраза ще одного мого Учителя і хрещеного батька в літературі, Шевченківського лауреата Івана Гнатюка: «...Жити чесною людиною в наш час — то нести тяжкий хрест...». Данило Андрійович свій хрест ніс без нарікань і стогону, зрошуючи уста поезією-молитвою:

*...Дай же, Дніпре, нам,
Рідний,
І змоги своєї,
І сили!
Дай прозорість думок
І глибинність,
І мудрість свою.
Ороси наші душі...*

...Геніальний Тарас Шевченко, його духовний син Василь Симоненко, герої-повстанці, холодноярці, філігранний Нечуй-Левицький, бунтар В'ячеслав Чорновіл... Цілі грона яскравих імен, пишні китиці талановитих і гордих українців славної Черкащини, поміж яких — гідний син українського народу Данило Андрійович Кононенко... Упевнені: Господь прийняв його у Своє Царство Небесне, бо ж не мав «...ї зерна неправди за собою...». А в пам'яті не перестеє бриніти:

*Україні мої!
...Хай же сповняться гордістю
Ваші застоянні душі,
Доки жар українства
Ще не потух,
Не зачах!*

Любов ПРОЦЬ, член НСПУ
с.мт. Дубляни, Львівщина

проникливо дивляться у душу уважні очі двох рідних по крові і духу людей: зліва — Степана Кононенка, двоюрідного діда поета, справа — самого поета, Данила Кононенка... Шемливо-тепла хвиля почуттів хлюпає у серце від принесених на меморіальну дошку подячних слів Данила Андрійовича рідній Ребедайлівці:

*За хліб і сіль — я б'ю тобі чолом.
За щире «здраслуй»
і за рідну пісню,
За те, що в ньому
я відкрив Вітчизну —
Мою Україну
над старим Дніпром.*

Назустріч нам виходить учитель хімії і біології Зіна Оксентівна Гвоздик, щира шанувальниця творчості земляка (дітьми разом бавилися...). У руках — об'ємний, зрідні фоліантам, альбом, у якому — усе про письменника та його родину, збіране по крихтах упродовж багатьох літ.

Заходимо у школу. На стіні у вестибюлі — два стенди: один подає відомості про життя і творчість Данила Кононенка, другий присвячений полеглому воїну, новітньому героєві України, 18-літньому Олексію Погорілому. Яке глибоко символічне «сусідство»! Це ж і той невинно убієнний хлопчина зростає на поезії славного односельчанина:

*В грізну тривожну годину
В дзвони на сполох дзвони!
Сину мій, рідну Україну
Від ворогів борони!..*

Багато зворушливо-хвилюючих слів про поета було мовлено чис-

*...Я знову в тихій Кам'янці.
Я — вдома.*

*Стежина кожна тут мені
знайома, —
вчувається лагідний голос Данила Андрійовича.*

Пишним короваєм на вишитому рушнику трійко дівчаток у народних строях зустрічало поважну делегацію: завідувачку читальних залів Черкаської обласної бібліотеки ім. В. Симоненка Катерину Вербівську, міського голову Володимира Тірона, першого заступника голови райдержадміністрації Богдана Солошенка, начальника райвідділу освіти Олександра Потапенка, члена НСПУ Анатолія Горбівненка зі Сміли й автора цих рядків із Львівщини, редактора районної газети «Трудова слава» Віталія Іванченка, директора Кам'янського державного історико-культурного заповідника Галину Таран та її заступника з наукової роботи Тамілу Чупак, депутатів місцевих рад, родичів, друзів...

Урочисте дійство розпочалося зі вступного слова учителя-методиста української мови і літератури Кам'янської ЗОШ № 1 Діни Яківни Нестерчук. Данило Кононенко і Кам'янка — про це йшлося в її змістовній «прелюдії» до урочистого відкриття. Після виконання Національного гімну України Катруся Шевченко піднесено-дзвінко прочитала поезію свого родича, присвячену дорогому йому куточку України. Дорого відкрити меморіальну дошку з дуже промовистими й актуальними рядками Данила Кононенка: «Мені в стократ сьо-

віт поета прийдешнім поколінням прозвучала пісня «Вік Україні люби!..», подарована присутнім самодіяльним композитором і поетесою Тамілою Чупак. Катерина Вербівська відзначала особливе місце творчості Данила Кононенка в сучасній українській літературі, читала власну посьвяту. Автор цих рядків привезла поклін землі черкаській і світлій пам'яті письменника від львівських друзів і колег, читачів «Кримської світлиці», також прочитала свою посьвяту незабутньому Данилові Андрійовичу, подякувала родині (окремо — Надії Іванівні Мариненко) за гостинність і можливість зблизька побачити батьківщину прекрасного поета і Людини.

Анатолій Горбівненко «вписав» творчість земляка у сучасний суспільний контекст і поставив слушне риторичне запитання: чи потрібен нинішній країні український філолог, український поет, коли така страшна навала московщини зусбіч, коли майже нереально знайти роботу тому ж українському словеснику, а російському — будь ласка?.. А такі потрібні, стверджує Данило Кононенко, бо «...Лиш той удостоїться раю, Хто в справньому пеклі побув. ...Хто любить синівно Україну, народ працюючий її...».

Про спільну з Д. Кононенком журналістську працю у Кам'янській райгазеті тепло згадував його друг і колишній редактор Андрій Олексійович Коваленко. Бібліотекар Галина Олександрівна Іванченко декламувала вірш, присвячений поетом рідній бібліотеці, що напувала душу майбутнього митця світ-

2015 рік. Сімферополь. «Світлиця». Данило Кононенко...

Сьогодні «Клуб Поезії» «Кримської світлиці» репрезентує поет з виразною громадянською позицією, яка, по суті, є відзеркаленням його особистої життєвої позиції. Кожен поет сприймає життя в усіх його проявах особливо гостро, дітливо, пронизливо. Краса природи, сила почуттів, щастя і горе, несправедливість і надія, філософське проникнення в суть речей і явищ, пропущені через поетове серце, через його відчуття, вражають нас глибиною і неповторністю думок, емоцій, почуттів, втілених у слова. Але все те помножується багаторазово, коли поет ще й композитор. Що може бути досконалішим за світ музики, поєднаний з художнім словом! Саме таким поетом є Віктор Охрименко (Віктор Ох). Його вірші, сповнені філософії, роздумливості, лукавого гумору, а часом і гніву, не залишають байдужим жодного читача. Його музика — ніжна, прониклива, чаруюча — надихає колеґ-поетів, стала основою десятків, якщо не сотень, пісень на їхні слова.

Народився Віктор Охрименко в 1958 році на Буковині — краї з дуже розвинутою музичною культурою. Вчився музиці в музичній школі міста Глибока в хороших вчителів. Основним інструментом був баян. Також

доводилося грати на акордеоні, фортепіано, клавішних електронних інструментах, на гітарі, бас-гітарі та перкусії. Брав участь у різних самодіяльних формальних і неформальних музичних групах, ансамблях, оркестрах.

Паралельно майже весь час, скільки себе пам'ятає, писав музику на вірші різних авторів, до власних творів та невеликі інструментальні п'єси. Як композитор-мелодист тяжіє до жанру балади, ліричної пісні, вальсу, танго, хоча часто експериментує і в інших жанрах.

На літературній ниві пише вірші, новели, сценарії фільмів і кліпів, критичні ревізії есеї на твори знайомих літераторів. Публікувався в газетах, часописах, літературних збірниках і альманахах, найбільше на сайті «Клуб Поезії» журналу Дніпро, куди принагідно запрошуємо читачів «КС»: <http://www.poetryclub.com.ua/author.php?id=9277>

За фахом — лікар. Після школи навчався в Лубенському медучилищі. Після армії — в Київському медичному інституті. За розподілом був направлений у село Холми Корюківського району Чернігівської області, де працює і дотепер.

**Віктор
ОХРИМЕНКО**

«ЛЮБЛЮ Я ЩИРО ЦЮ КРАЇНУ, ЩО Є ЧАСТИНОЮ МЕНЕ...»

СПАЛИЛИ ПІДРУЧНИКИ
«14.03.2010 в Сімферополі на площі
Леніна активісти прогресивно-соці-
алістичної партії під схвальні вигу-
ки натовпу вчинили демонстратив-
не спалення підручників з історії
України» (з газети).

Не покарані кожного разу,
ненависники більш нахабніють.
А ми мовчки ковтаємо образи,
толерантність свою все лелієм.
От підручники наші спалили.
Потім створюють такі нам умови,
щоб ми звідси скоріше «звалили»,
щоб забули своє — навіть мову.
Вмираєм слухняно містами,
порожніють і селища, й села.
Коли нас, українців, не стане,
кого в цю Україну заселять?
15.03.10

**БРАТЕРСЬКА
ФАНТАСМАГОРІЯ**
Московський Самовар
при повному параді
по Києву, як вдома,
давай собі ходиць.

Калина і Вареник
були страшенно раді,
старались, з шкури лізли,
щоб гостю догодить.
Борщ хоче стати Шама,
Бандура — Балалайкою.
Матрешка для Галушки —
улюблений кумир.
Всі вчаться спілкуватись
«крутим» матюччям-лайкою.
В Горілочки із Водкою
братерське свято й мир.
13.03.2013

НЕПАТРИОТИЧНЕ
Латки героїзму на колінах...
Засіки порожні вже давно...
Чим пишатися сучасній Україні?
Промисловістю? Наукою? Кіно?..
15.11.2012

ПЕРЕДВИБОРНЕ
І влада, й опозиція
вже віднайшли баланс.
Така вже в нас традиція —
утратити свій шанс.
11.10.2012

ПОЧЕКАЄМО
Почекаємо, щоб в пеклі
не було спекотно так,
щоб в раю не було нудно
від божественних красот!
Почекаємо, щоб свиснув
на горі Говерлі рак,
щоб з'явився
в керівництві України патріот!
27.08.2012

УКРАЇНЕЦЬ
Він на березі Вкраїни
став, мов скеля, непорушно,
як малесенька дитина
він простий і простодушний,
трошечки простакуватий,
аж занадто толерантний,
то буває дуркуватий,
а то чемний і галантний,
до лобого діла вдатний,
роботящі руки має,
ще й працює «за безплатно»,
в ґрунт корінням проростає,
то співа несамовито,
а то охає з плачами,
воріженьками побитий,
розп'ятий родичами.
Вбить його ніхто не в силі.
(Правда, обтирають ноги!)
Та Історії всі хвилі
розбиваються об нього.
24.05.2012

* * *
Сьогодні прапор підіймали наш
Он люди, що значок —
український герб —
з моїх грудей зривали ще недавно,
про «молоток» жалкуючи

й про «серп»,
хоча жили і в «незалежній» славно,
сьогодні прапор підіймали наш,

«бюджетників» зібравши
на майдані,
Национальної Ідеї саботаж
проводять в антиукраїнському
тумані:
парадна тріскотня
сухих нікчемних фраз
про «плідну працю»,
«історичні віхи»,
«державну розбудову»,
«український газ»
і «євро-дах» (з солом'яної стріхи)...
24.08.11

ЧИЙСЬ «SECOND HAND»
Чийсь «second hand» носим на тілі,
а в мізках сумнівні цитати.
Навкруг нас не те, що хотіли,
і в серці чужі постулати.
Книгарні — без власної книжки.
В екранах — всі фільми чужинські.
Добре, що поки що в кишках
борщ, сало і хліб українські!
04.11.2010

УКРАЇНА БЕЗСМЕРТНА
Мудрий, мужній і шляхетний,
мій рідний народе!
У тобі вже сотні років
дух свободи бродить!
Залиша хай нашу землю
чужинська орава!
Слава Україні нашій
і Героям слава!
Нас ділили, шматували,
рвали по живому,
розпинали, виганяли
із власного дому.
Та кипить — бо ж незнищенна —
українська лава!
Слава Україні нашій
і Героям слава!

Розмежовуватись нам
на «схід» і «захід» сором.
Захід мучили терором,
схід — голодомором.
Хай усіх еднає разом
Українська Справа!
Слава Україні нашій
і Героям слава!

Поважатимуть тоді нас,
коли скажем всюди,
що метою Українця
була, є і буде —
Українська Суверенна
Соборна Держава!
Слава Україні нашій
і Героям слава!
01.04

ПОХОВАЛИ ТЕБЕ, БАТЬКУ
(До 155-річчя
Шевченківського Заповіту)

Поховали тебе, батьку,
на канівській кручі.
Дніпро, правда, вже не той,
уже не ревучий.
Недоторканим не буде
й неповторний обрій.
Усім правлять тепер гроші —
не геній народний.
І кайдани ще зостались,
і сліз вистачає,
і народ котре століття
кровію спливає.
Ще багато люди терплять
неправди і горя.
Не текла ще кров злодійська
у синєе море.
Постій, батьку України,
іше на сторожі.
Колісь таки покотяться
голови ворожі.
Пам'ятаємо тебе ми
й будемо пам'ятати,
бо одна нас породила
Україна-мати.
20.12.2000

* * *
ХТО ТУТ У НАС
ВЕРШИННИ УСПІХУ ДОСЯГ
Хто тут у нас вершини
успіху досяг —

став олігархом, бізнесменом,
фірмачом?
Єврей, грузин, китаєць (навіть)
і араб!
На них працюємо
й добро їх стережем
на їх заводах, їх базарах, їх полях.
Колісь таке було.
Й тепер не видно змін.
Якщо успішного зустрінем
серед нас,
то сумніваємось, чи українець він?
22.03.2010

МОЯ УКРАЇНА
У пам'яті моїй зринають
місяця, де довелось бути.
Калейдоскопом пропливає
й торкає серце їхня суть.
З розрізнених картинок-ниток
у мозаїчне панно
моєї власної Вкраїни
живе сплелось полотно.
Закопчений і сирій Харків,
І місто-сад Дніпропетровськ.
Маленькі михнівські купальні
і крихітний Камський ставок.
Дніпрове плесо широченне,
Херсонські дивні сади,
луги і хаші Придесення,
й холминських пралісів гриби,
поля Черкащини безмежні,
круті Дністрові береги,
карпатські пагорби бентежні
й Глибоки рідної горби,
Сула змійється мальовничо,
і каламутний завжди Прут,
гул Черемоша войовничий,
дзвінкі джерельця там і тут.
Помпезний, величавий Київ,
Носівка довга в три кінці,
І Луцьк цюгливий, хоч і сивий,
і наш Париж — це Чернівці...
Ще згадується лівівська кава,
І Зуста батьків капелюх,
всі ідуть з Києва з тортами,
в Донецьку — антрацит й матюк.
І цукор-рафінад в Полтаві,
а в Сядрино — відмінний льон...
І Ніжин з двадцятьма церквами,
І ніжний лубенський прокльон...
Усе це рідне до загину,
Це навіть з часом не мине.
Люблю я щиро цю країну,
що є частиною мене.
16.06.98
(в поїзді Київ-Чернівці)

УКРАЇНА МОДЕРНА
(Авторська пісня)
Дуже комусь треба,
щоб моїй Вкраїні
стрічечки й віночок
з голови хтось стяг,
щоб забула мову й пісню солов'їні,
і вербу, й калину,
й жовто-синій стяг,
щоб шаровари зняла

й гопак не танцювала,
і не їла сала,
вареників й ковбас.
Цукуру щоб не мала,
взимку замерзала,
плакала й благала:
«Пожалійте нас!»
Україні-неньці пропонують різне:
«водочки» напитись,
закусить «бліном»,
«хоровод» водити десь біля берізки
й заспівать «частушки»
з «масковським» матючком.
Базари наводнили
торгаші-дебіли.
«Впарюють» шосили
чужинецький «бренд»,
то китайське диво,
то турецьке мило,
то німецьке пиво,
то всякий «секонд хенд».
Хочу, щоб Вкраїна в космосі літала
на своїх ракетах й літаках своїх,
щоби хліба й сала свого вистачало,
і хіба дрібничку брала у чужих.
Щоби карооко
і червоношоко
їздила в «Тойотах»,
і на задрість всім —
на модерних нотах,
кожної суботи,
могла під караоке
співать український гімн.
12.03.2010

ДО ШЕВЧЕНКІВСЬКИХ ДНІВ
Діставайте свої багати —
Розпочнемо самобичування.
Нехай чують усі вороги
наші оханія, схлапи й зітхання.
Грязь Америк, Європи й Москви
вся стікається в «славний» наш Київ.
Грязі кланяйтесь мусимо ми,
бо ніхто її звідти не змие.
За туманом казенних словес
заховалась вершина — Шевченко.
Бувші членники КПСС
йдуть під пам'ятник
на побрехеньки.
Вони квіти живі принесли.
Світ не знав ще цинізму такого.
Малороси-мутанти, вони
в телекамеру моляться Богу.
Мали б квіти ті в їхніх руках
загорілись від гніву пророка,
та блокує все сумнів і страх,
чи поглине їх прірва глибока.
Толерантні ми тут всі і вся.
Українці вивчають Мойсея.
Якщо буде з нас справжня сім'я —
прочитають Шевченка євреї.
Щоб не чубились ми — він хотів,
Щоб на зайд не горбатили спину.
Обіймемось, як він нас просив,
якщо ми є сини України.
09.03.2012

Наша читачка Марія Гав-
Рилівна Хорольська із
Сімферополя передала до ре-
дакції цей вірш, переписаний
від руки, попросила опубліку-
вати і, якщо можливо, довіда-
тися, хто його автор. В Інтер-
неті ми вичитали, що цей вірш
написала українська поетеса
Оксана Максимішин-Кора-
бель, яка нині живе в Порту-
галії. Вона — автор понад 30
віршів про Майдан, вони манд-
рують Інтернетом. Вірш «Мамо,
пробач...» цитували зі сцени
Майдану, друкували на білбор-
дах. Цей та інші вірші поетеси
з Португалії Україна вивчила
напам'ять...

МАМО, ПРОБАЧ...
Мамо, не плач.
Я повернусь весною.
У шибку пташинкою
вдарюсь твою.
Прийду на світанні
в садок із росюю,
А може, дощем на поріг упаду.
Голубко, не плач.
Так судилося, ненько,
Вже слово, матусю, не буде моїм.
Прийду і попрошуся
в сон твій тихенько
Розкажу, як мається в домі новім.
Мені коліскову ангел співає
І рана смертельна
уже не болить.
Ти знаєш, матусю,
й тут сумно буває,
Душа за тобою, рідненька,
щемить.
Мамочко, вибач
за чорну хустину,
За те, що віднині будеш сама.
Тебе я люблю. І люблю Україну.
Вона, як і ти, була в мене одна.

* * *
Все частіше минуле відлунює...
Не забути дитинства пори.
Рідний слід на грядках
під аблунами,
у дворі — чорнобривці й спориш.
Прилітає туди сива горлиця,
виглядає когось із доріг.
Там і стежка до стежки
ще горнеться,
і в німому чеканні поріг...
Знов зима ті стежки запорошує,
а над хатою сивий димок
кличе, манить,
у спогад запрошує.
Вирушаю в мандрівку думок...

* * *
Звучать
мелодії взаємин.
Наш час.
Наш день — у ньому є ми.
* * *
Нестерпне
часом терпіти можна.
Вчить відчувати
хвилина кожна
і розуміти
непоясниме,
ловити миті
і жити ними...

* * *
У столиці, в Черкасах, у Львові
помагаймо одужати мові.
Хай розквітне в ній наше,
природне —
те, що скарбом назвали
народним.
Хай слова линуць вільно
й велично,
щоб не стало нам рідне
незвичним.
Хай щоденно звучить
в кожній хаті:
сину, донечко, матінко, тату,
земле, зіронько, ластівко,
світе...
Слово ж рідне і гріє, і світить.
Імена хай вертаються наші.
Хай Даринки ростуть, а не Даші,
собі в коси цвіт ружі влітають,
щиро люблять і вірно кохають.
Хай Михайлики їхні й Миколи
їх не скривдять,
не зрадять ніколи.
Говорімо душою частіше —
хай стає наша мова чистіша.
Від недуги її лікуймо,
з нею в рідному краї вікуймо.
Катерина МУСІЄНКО
м. Київ

«УКРАЇНСЬКА МОВА ЗАВОРОЖУЄ ТА НАДИХАЄ...»

Еліна Темірова

У світі існує багато різних народів, і у кожного з них є своя рідна мова, яка передається від покоління до покоління як цінний дар. Мова — це наш найбільший скарб. Мені здається, що саме завдяки їй можливе існування тієї чи іншої нації. Панасу Мирному належать такі слова: «Найбільше і найдорожче добро кожного народу — це його мова, ота жива скованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподіванки, розум, досвід, почування».

Багато хто знає, що 9 листопада є Днем української писемності та мови. В нашому університеті теж відзначався цей день. Мені випала нагода стати свідком цього заходу. Я була безмежно рада, бо мені дуже подобається співуча українська мова. На жаль, зараз на моєму факультеті її не викладають. Звісно ж, я скористалася нагодою почути знов, хоч на декілька годин, що мелодійну мову.

Захід проходив у читальній залі бібліотеки нашого університету. На ньому були присутні студенти різних факультетів, викладачі, а також кримські письменники, які презентували нам свої твори та книжки. Організатором свята була кафедра

української філології та її завідувач — Грозан Ніна Федорівна, яка його і проводила. Розпочався захід з виступу талановитих студентів Аблаєвої Едіє, Кемалетдінова Амета, Джебарової Аліми та Болбекіної Карини, які заспівали чудову пісню відомого українського гурту «Океан Ельзи». Почувши її, я не стрималася та почала знімати їхній виступ на камеру. Не тільки я, а й всі присутні були в захваті від незвичайного виконання цієї пісні.

Далі слово надавалося гостям свята. Першим виступив доцент кафедри української філології, поет, очільник кримських україномовних письменників, керівник «Літературно-мистецької вітальні», лауреат Всеукраїнської літературної премії ім. Степана Руданського Вишняк Михайло Якович, який презентував слухачам декілька своїх творів. Потім ми познайомилися з творчістю Стуса Віктора Івановича. Письменник розповів нам сюжети кількох своїх творів — «Помста атлантів», «Стріла для мудреця», «Повернення з іносвіту», «Арійський Спас», «Пісня амазонки», більшість з яких присвячена історії Криму.

Ще одним гостем була поетеса Галина Литовченко. Вона розпові-

ла нам цікаві факти свого життя, які позначилися на змісті та сюжеті її віршів, котрі добре зрозуміли слухачі, кожен зміг відчути почуття, які хотіла передати нам поетеса. Мені припали до душі такі її твори: «Фігове варення», «Сусіди», «Роздуми ослика у новому дворі», «Дзвінок із Баку». Всі гості — цікаві люди, майстри своєї справи. Творчість кожного з них особлива, але мені чомусь припала до душі поезія Галини Литовченко. Може, тому, що я люблю поезію, а може, через жіночу солідарність. Завершився захід виступом Аблаєвої Едіє, яка декламувала вірш, який вона сама написала. Враження в мене залишилися найяскравіші. Мені було приємно сидіти та слухати цю солод'яну мову, за якою я так сумую. Олександр Олесь писав:

Бринить — співає наша мова,
Чарує, тішить і п'янить.

І це дійсно так, українська мова справді заворожує та надихає. Хочеться подякувати всім, хто взяв участь в організації цього свята, хотілося б, щоб такі зустрічі проводилися частіше.

Еліна ТЕМІРОВА,
студентка 1 курсу факультету
психології і педагогічної освіти
Кримського інженерно-педагогічного університету

ВРУЧЕНО ЛІТЕРАТУРНУ ПРЕМІЮ ІМЕНІ ГРИГОРІЯ КОЧУРА

У Національному музеї літератури України відбулося урочисте вручення Літературної премії імені Григорія Кочура. Перший заступник міністра культури Ігор Лиховий взяв участь в урочистому заході та вручив Диплом лауреата премії 2015 року Тарасу Шмігеру за бібліографічне видання «Українське перекладознавство ХХ сторіччя».

Шмігер Тарас Володимирович — відомий перекладознавець, кандидат філологічних наук, доцент кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Львівського національного університету імені Івана Франка, дійсний член Наукового товариства імені Шевченка.

У заході взяла участь українська перекладачі, лауреати премії, члени журі конкурсу та сім'я Кочурів.

Літературна премія імені Григорія Кочура — щорічна державна премія України у галузі поетичного художнього перекладу та перекладознавства, заснована з ініціативи Міністерства культури України у вересні 2009 року. Премію присуджують письменникам і перекладознавцям за найкращі переклади українською мовою визначних творів світової поезії та вагомі перекладознавчі праці з українського художнього перекладу.

ЗБІРКА УКРАЇНСЬКОГО ПОЕТА ПЕРЕМОГЛА НА КОНКУРСІ В АНГЛІЇ

Книгу «Політ над Чорним морем» українського літератора Ігоря Павлюка визнали найкращою за підсумками відкритого голосування, організованого англійським ПЕН-центром.

Голосування влаштували у рамках програми World Bookshelf, участь у якій беруть понад 100 книг з усього світу. Про це повідомляє «BBC».

Переклад творів автора з України у рамках цієї програми відзначили вперше за 10 років її існування.

Книгу «Політ над Чорним морем» («A Flight over the Black Sea») переклав Стів Комарницький, у 2014 році її видали у видавництві «Waterloo Press».

Ігор Павлюк запрошує нас разом із ним поблукати лісами України, потягуючи із фляги горілку, та дивитися, як язичницькі боги мерехтять серед беріз, — ідеться в анотації до збірки.

Ігор Павлюк — український поет, письменник і науковець, народився на Волині, відзначений Шевченківською та іншими національними преміями.

У ДНІПРОПЕТРОВСЬКУ ВІДЗНАЧИЛИ 160-РІЧЧЯ ДМИТРА ЯВОРНИЦЬКОГО

У Дніпропетровську з нагоди 160-річчя вшанували пам'ять відомого історика, етнографа та письменника, академіка Дмитра Яворницького.

Як повідомляє кореспондент «Укрінформу», урочистості відбулися біля Національного історичного музею його імені, на могилі академіка.

Віддати шану «козацькому батьку» прийшли історики, краєзнавці, студенти, громадські діячі. Як зазначили виступаючі, за збирання старовини, порятунку церковних старожитностей у 1930-ті роки академік зазнав переслідувань радянської влади, поплатився посадою директора музею.

Спогади про Яворницького, його родину, побут розповіла дніпропетровська письменниця Галина Анненкова, яка знала його в часи свого дитинства.

Свого часу, на прохання самого Яворницького, на його похороні звучав не жалобний марш, а козацький топак. Тож і 160-річчя видатного українського вченого святкували з етно-роком у виконанні дніпропетровської групи «Вертеп».

КРИНИЦЯ ЩИРОГО СЛОВА

«Криниця пам'яті» — так називається нова книга Галини Литовченко, кримської україномовної письменниці, члена НСПУ, мешканки Бахчисарайського району. Взагалі-то, вона відома як поетеса, автор ліричних віршів, що опубліковані у збірках «Не займай мене, осене», «Лаванда на спомині», «Схід сонця» та інші. Та цього разу вона представила читачам збірку прозових творів. У ній 13 новел і невеличка повість «Далеке літо».

Тематика творів різноманітна. Як зізналася сама авторка, її літературні герої — люди, які простували поряд життєвими шляхами: родичі, друзі, сусіди, знайомі. До того ж не тільки в Україні, а й у Криму. І це природно. Таке враження, що вона малює з природи, прагне не випустити з поля зору жодної деталі чи то природи, чи стосунків людей, чи порухів їхніх душ. Читаєш її твори і бачиш реальні картини сьогодення з його проблемами та переживаннями.

Особливо вражають сюжети, в яких Галина Литовченко малює рідний край, де народилася й виросла, де, як кажуть, знайома кожна стежина, дерево, хата. І, звісно, напливають спомини. Саме вони в основі повісті «Далеке літо», яку авторка присвятила своїм землякам із Рудого Села на Київщині. Розповідь проста — в рідне село після довгих років військової служби повертається Михайло. Зміни, що сталися, і дивують, і спантеличують. Йшов вулицею до батьківської оселі і «теплими хвилями напочувалися приємні спогади про найшасливіші роки життя — роки свого дитинства». Ось і школа з калатанням мідного дзвоника, і церква, від якої «густий дзвін котився селом потужною хвилею, летів над левадами, ставками і зникав десь на випасі».

Авторка не просто розповідає, а оспівує кожен грань сільського

буття. Он дід Трохим смажить яєчно з салом — традиційна закуска для завісідників під чарчину «домашньої» оковити. Згадуються запашні мамині пірижжкі та рум'яні паляниці. Вона випікає їх більше, ніж потрібно, бо, «може, комусь із сусідів знадобиться позичити чи жебракам подати». І це характерна риса сільчан — доброта та милосердя до знедолених. З яким теплом вона змальовує дворозового песика Шарика — складається враження, що то мисляча істота, член родини. А історія з курчатами, яких Мишкокові доручили доглядати, не може не викликати сміх. Бо він з хлопцями як майнув на роверах на річку Рось — і забув про материн наказ. Коли ж спохватився, мершій додому, а там у садку лежать курчата, як неживі. Мишко ледь не плакав у нестямі. Та заспокоїв дід Трохим. Виявилось, дід готував бутлі під вишнівку та й висипав з них залишки торішніх ягід. Курчата наклюналися й пог'яніли. І сміх, і слзюзи.

Таких епізодів у повісті безліч. Та справа не лише в них, а в тому, як вони подані. Можна з певністю сказати — майстерно. Їх не можна читати без світлої іронії та посмішки. Авторка ніби заворожує своєю оповіддю. І це головне завдання будь-якого письменника.

Так же переконливо та душевно Галина Литовченко оспівує будні села у новелах «Ранково-сільський променад», «Останній день прадіда Юхима», «Циганська наука», «Невдала атака», «Передноворічний спогад», «Криниця пам'яті». Сільський колорит подається то через спогади селян, то через їхні вчинки, а то й через сприйняття півня Варфоломія. І це теж одна із особливостей творчої манери письменниці.

Ось як вона описує сучасне село в новелі «Криниця пам'яті». В ній воно представлено не в райдужних тонах. Воно нагадує забуту, заму-

лену криницю, яка уособлює собою сільське життя. «Ще зо два десятки років тому село було зовсім іншим. Охайні подвір'я, побілені стовбурини дерев у садочках, квітники в кожному дворі... Воно й зараз так — там, де живуть люди. Та є вулиці, колишні мешканці яких вже давно спочивають на сільському цвинтарі. Вулиці-привиди з пустими напіврозваленими хатами та зарослими кленчаком садибами. Проходиш мимо них і моторошно робиться». Та, незважаючи на це, мешканець села Станіслав Якович вирішує відновити занедбану криницю, що тут «була споконвік, ще до нашестя монголо-татар на руські землі». Йому вдається переконати в необхідності відродження криниці земляків. І головний його довід: «Загине джерело — помре пам'ять, помре й історія». То була важка робота. Але яка то радість: «криниця поволі наповнювалася живою водою». Таких би Станіслав Яковичів було побільше в Україні — не докотилося багацько сіл до прірви.

Ця новела — символ оптимізму, віри у власні сили. Адже багато залежить не тільки від влади, часто недолугої, корумпованої, а й від

Як мені видається, Галині Литовченко слід продовжити творчі пошуки саме в такому руслі. І є впевненість, що вона ще не раз здивує читачів новими творами — як поетичними, так і прозовими.

Віктор СТУС,
письменник, член НСПУ, заслужений журналіст України та Криму

На фото: ліворуч — кримські письменники Галина Литовченко, Михайло Вишняк, Віктор Стус на зустрічі зі студентами Кримського інженерно-педагогічного університету до Дня української писемності та мови; угорі — Галина Литовченко дарує свої книги університетській бібліотеці (Фото В. Качули)

ЗБІДНІВ НАШ КРИМ БЕЗ ПРАПОРІВ УКРАЇНСЬКИХ, БЕЗ ВИШИВАНОК НАШИХ Й РУШНИКІВ...

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)
Проповідь владика Климента для мене перегукнулася з віршем Лесі Українки, яка залишила тут, у Криму, частинку свого серця:
*...І стала тьма, запанував хаос,
Немов перед творінням світу,
ні, ще гірше,*

*Був той хаос, бо в ньому були
Живі творіння, їх давила тьма,
Лиха зараза, голод, злидні, жах.*
І, дійсно, подумалося, можливо, сьогоднішня темрява — це шлях до світла. Та як нам зберегти людину у собі, як тут залишитись «нашадком Прометея, коли бридкі гадюки скрізь блукають»? Владика вірно говорив, були часи, коли хрести скидали, і мова теж пройшла багато заборон. А наш народ живе і буде жити! Хоч темрява на вулицях, а світло було від людей, що прийшли до церкви, щоб надихнутись вірою й іншим передати віру і надію.

Як часто чуємо, що українці завжди когось шукають вивувагою у своїх негараздах, а у всьому, що відбувається, насамперед самі винні. Можливо... А ті, кого нема серед живих, ті, хто вижив за рахунок інших і тепер на волі? Вочевидь, у нас різна міра тієї провини... Та в чому винне це дитя? Побачив, як свічку ставила в соборі маленька дівчинка... Маленька квіточка — так називають цю крихітку в театральній студії «Світанок», Осадченко Світланка, їй дев'ять років, п'ять із них вона вивчає мову, танець, спів і декламацію, вона — актриса, тому що може передати біль, страждання, сум і радість цілого народу... І звідки це береться — відомо тільки Богу та керівнику театральної студії «Світанок» Аллі Петровій. Цією дівчинкою захоплюються глядачі, і не тільки тому, що вона знялась у фільмі С. Мокрицького «Незламна», де, зігравши маленьку епізодичну роль дівчинки в окупованому Севастополі, своєю декламацією вірша довела істину, що немає маленьких ролей. «Незламну» бачили в Україні, Росії, Японії, Болгарії, Австралії, Бразилії, Аргентині. Глядачі пишуть, що після головної героїні їх до сліз доводить дівчинка, яка читає вірш К. Симонова.

А нещодавно Світланка знялась у багатосерійному фільмі «Людила Гурченко», де зіграла Люську в дитинстві. І, як не дивно, у фільмі є такі епізоди, зіграні маленькою кримчанкою, до яких важко дотягнутись навіть досвідченим маститим акторам-професіоналам.

Кажуть, що талановиту дитину взагалі переграли неможливо, тому що дитина не грає, а живе. Але це все кіно, монтаж, дублі... А от те, як ця маленька крихітка змогла в рідній студії «Світанок» на День української мови та писемності 9 листопада прочитати вірш Лесі Українки «Сльози-перли», — просто не піддається аналізу. Дивись, слухай, а сльози заливають очі, і клубок у горлі не дає дихати — так впливає читання Світланки Осадченко (217 тисяч переглядів в Інтернеті з коментарями: «Серце України», «чудо-дитина в Криму», «талант, який розриває серце і душу», «неможливо дивитись без сліз», «вона говорить за всю Україну»). Емоції примушують нас діяти, не

Подарунок з Полтави

Свічка пам'яті...

сидіти на місці, а працювати. Волонтерський рух — це рух людей, які серцем сприймають ту чи іншу подію і намагаються своєю дією змінити ситуацію на краще або просто зробити щось для тих, хто

цю емоцію у них викликав. Полтавська народна майстриня Любов Варавка після того, як вперше побачила і почула Світланчине читання поезії Лесі Українки, вирішила хоч якось віддячити дівчинці з Криму

за шире серце, за сльози, за любов. І в пані Люби виникла ідея зробити для маленької кримчанки оберіг. Майже тиждень творчої роботи — і оберіг готовий, тепер залишилась «дрібничка» — передати його до Криму. І от 29 листопада, коли у Сімферополі в Соборі Рівноапостольних Святих Володимира та Ольги проходила служба, де згадували залблих під час Голодомору 1932-1933 років, до Криму прибув подарунок з Полтави. І народна нагорода знайшла маленьку народну артистку Світланку в соборі під час служби Божої! Хіба це не символічно? Хіба це не знак Божий! Як же ця маленька дівчинка змогла передати біль і страждання поезії Лесі Українки? Адже слухаючи читання Світланки, ми страждаємо і плачемо разом з виконавицею: *Україно! Плачу сльозми над тобою. Недоле моя! Що допоможе ся туга? Що вдію для тебе*

сією тяжкою журбою?
Гай-гай невелика послуга!

Здається, ці слова не для маленької дівчинки, як їй збагнути і відчувати, що таке туга за Батьківщиною? Та педагог Світланки — заслужений працівник культури України Алла Петрова — змогла знайти такі слова, такі порівняння й образи, що маленька актриса в своїй уяві дійшла до вершини Лесиної поезії і нам, дорослим, показала шлях — у мистецтві тільки справжня жива емоція може зачепити душу глядача і повернути його на свій бік, об'єднати у велике загальнолюдське «Я» по всій планеті.

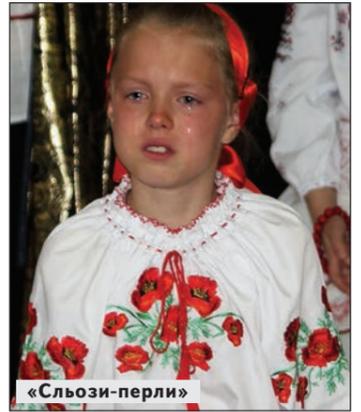
То, можливо, в Криму всі ці роки просто не вистачало правдивої живої емоції, яка виявилась сильнішою за солодкі обіцянки і пусті урапатріотичні заклики? Адже чомусь в Криму українське мистецтво завжди було елементом розваги, а не виховання духу. Мабуть, саме тому і знищили на початку дев'яностих драматичну частину кримського українського театру.

Світлана Осадченко з режисером С. Мокрицьким

С. Осадченко в ролі Люськи

«Сльози-перли»

Говорять, що матері сльози гарячі і тверде, міцнеє каміння
прймають,
Невже найцирніші криваві
сльози дитячі

ніякої сили не мають?»
Читала Світланка, звертаючись до дорослих, які сиділи в залі, нахиливши голови, мовчки витираючи сльози — безпорадності, відчаю, страху? Ця картина стоїть перед моїми очима і зараз. Всі розуміли все... кожне слово Лесі Українки відгукувалось сьогоднішнім, і це було страшно, минуло більше ста років, а поезія вічна й актуальна, ніби написана на замовлення для кримських подій. Зал дивився на маленьку дівчинку, і кожен думав: як вона може так відчувати, як ми, і думати так само? Та дівчинка читала зі сцени, вона, як той волонтер, робила справу, а дорослі мовчали або говорили і далі говорять, та тільки на кухні, як в старі радянські часи...

А на сцені була Леся Українка, яка дала Світлані свої слова, і та повернулася до нас в її образі. Ситуація, в якій сьогодні опинились талановиті кримські діти, примушує їх дорослішати на очах, як кажуть, рік за два іде. І, мабуть, тому так подорослому на День української мови та писемності разом з Лесею протестувала і маленька «Світанкова» актриса:

«Так плачмо, браття,
мало ще наруги,
Бо ще душа терпіти силу має,
Хай серце плаче,

б'ється, рветься з туги,
Хай не дає спокою, хай палає!»

Яке велике значення має слово учителя, яке є найдоступнішим інструментом навчання учнів у театральній студії «Світанок», що в Криму! За допомогою слова вчитель викликає у свідомості дітей яскраві образи. Саме слово активізує уяву, пам'ять, почуття. Керівник студії — Алла Петрова — сама колишня актриса, добре володіє мистецтвом слова і забезпечує своїх учнів знаннями, які дають їм можливість вміло донести це слово до глядачів. «Театр, навіть дитячий, — не просто заучування тексту і підбір костюмів, це — ціле життя», — каже Алла Петрова. Та чи збережуться в Криму вчителі, які з вірою в серці вчать дітей любити й шанувати рідну Віру і Слово? Чи довго ще «світлтимуть» «Світанок» і та ж «Світлиця»? Чи не збідніє наш Крим, який нині «без прапорів українських, без вишиванок наших й рушників», — ще й на них? Час покаже...

Олесь ТАВРІЙСЬКИЙ
м. Сімферополь

УВАГА! Кримчани і не тільки! Для тих, хто бажає продовжити навчання в українських державних школах і отримати освітній документ державного зразка, створено додатковий ресурс дистанційної освіти —

ЦЕНТР ВІДКРИТОЇ ОСВІТИ

Що потрібно для цього зробити?

Крок 1. Зайти на сайт Центру відкритої освіти <http://vo.ippo.kubg.edu.ua/>

Крок 2. Зайти на сторінку — Запрошуємо на навчання дистанційно (екстерном)

учнів з окупованих територій у СЗШ № 81 м. Києва (<http://vo.ippo.kubg.edu.ua/archives/675>). Тут вас чекає прекрасна людина — Воронікова Ірина Павлівна, а також вчитель школи № 81. Контакти: +38 067-66-33-036; +38 050-28-51-789 (Ірина Павлівна). Тел. 044-294-21-39, e-mail: i.vorotnykova@kubg.edu.ua.

Крок 3. Зареєструйтесь, конфіденційність гарантується!!!

Крок 4. Починайте навчання з базових дисциплін та нічого не бійтеся, все вийде!!!

Крок 5. Якщо виникнуть труднощі, звертайтеся до Потапової Валентини Іванівни:

тел. + 38 050-696-10-19
e-mail: potapova.vip@gmail.com
Ми чекаємо Вас!

КРИМСЬКИХ ДІТЕЙ ЗАПРОШУЮТЬ ДОЛУЧИТИСЯ ДО КОНКУРСУ МАЛЮНКІВ

ЖУРНАЛ «ВИГАДУЙ, ДУМАЙ, ГРАЙ» ОГЛОСИВ КОНКУРС МАЛЮНКІВ ДО ДНЯ СВЯТОГО МИКОЛАЯ!

«Чекаємо на малюнки із зображенням Святого Миколая, різдвяної ялинки, зимових пейзажів. Найкращі малюнки надрукуємо в журналі. А автори най-найцікавіших малюнків року отримають призи», — повідомляється на сторінці журналу в соцмережі.

Надсилати малюнки можна на адресу: журнал «ВДГ»,

вул. Закревського, 93-А, м. Київ, 02232. Або на e-mail: tak_ua_fm (малюнок має бути якісно сфотографований чи відсканований і великого розміру, щоб гарно вийшов на сторінках журналу). Напишіть назву малюнка, своє ім'я, прізвище і домашню адресу.
Дітки з Криму! Надсилайте ваші малюнки в електронному вигляді на e-мейл редакції: ak_ua_fm або на e-мейл нашого помічника в Криму: veldar@ukr.net. І обов'язково підпишіть, що малюнок надійшов з Криму. (voicccrimea.com.ua)

Рустем СКИБІН:

Після анексії Криму Рустем Скибін вивіз свої колекції до Києва. Тепер майстерня кримськотатарського художника — «Центр культури та ремесел «Тамга» — розташована на Подолі. У творчій обстановці він розповів «Крим.Реалі» про натхнення, життя в новому місті і проблеми, з якими сьогодні стикається кримськотатарський народ.

— Рустеме, як живеться у новому місті?

— Важко.

— Чому?

— Ну, по-перше, далеко від дому. Нові комунікації, нове оточення, плюс загальний психологічний фон. Усе це відгукується глибоко.

— Чи змінилась Ваша творчість, відколи приїхали до Києва?

— Перше, що сталося — це поява соціального фактору. Все, що я зараз роблю — намагаюсь через свою творчість показувати проблеми, які оголились і є дуже гострими для нашого народу та нашої культури. Самі орнаменти суттєво не змінилися. Вони не можуть змінитись, оскільки є традиційними, такими, що складались віками, і цей стиль уже відомий і розроблений. Ми лише вкладаємо думки і, тим самим, започатковуємо щось нове, переосмислюємо, вводимо нову думку, наприклад, захист. Знак тільця означає в більшості композицій знак чоловіка, батька. В одній з останніх робіт я зробив чоловіка захисником. Акцент був у тому, що це воїн, охоронець, який захищає свою культуру, сім'ю, захищає рід, і весь народ в обличчі жінки, жінки як берегині культури, яка передає її та стає певним носієм.

— Звідки черпаєте натхнення в Києві?

— Багато джерел. Перше — це, звісно ж, самі люди, українці, друзі. Це, звісно ж, Крим, безпосередній зв'язок з Кримом, колеги-художники з Криму. Ми намагаємось постійно підтримувати зв'язок: організуємо заходи, які б дозволяли нам зустрічатись і разом проводити час.

— Багато ваших друзів-художників залишились у Криму?

— Так, майже всі.

— Як їм зараз живеться в Криму?

— Знаєте, важке питання. З боку Росії робляться всі можливі кроки, які направлені на самовираження художників. От за останній місяць, наприклад, провели три заходи. Інша справа, що багато моїх друзів-художників просто не приймають те, що відбувається, і те, як це відбувається. Дискомфорт відбувається на творчості. Багато наших митців довго приходили в себе, не могли працювати, я в тому числі. Дов-

ходять сакральний ритуал із побажаннями, з фарбуванням рук певними знаками. Пам'ятаючи це в сьогоdnішніх реаліях, дівчата проводять такий самий захід, тільки без сакральних моментів, без тих знаків і символів. Якщо говорити сучасною мовою, це стало вечірком, дівчачим вечором, на якому дівчата так само спілкуються, обмінюються думками, розповідають про своїх коханих тощо. Тобто, така собі тусовка. Зображаючи ці елементи, вони звертаються до світової практики, до того, що є дуже популярним: Мехенді, індій-

виявимося відкинутими дуже далеко назад, черговий раз. І те, за що боролися кримськотатарський народ, — за повернення на батьківщину та відновлення своїх прав — залишиться позаду.

Коли ми побачили, що Верховна Рада вже захоплена, і відбувається переміщення військової техніки, то почали патрулювати свої поселення. І тоді ми так само побачили, що немає реакції ні з боку міліції, ні з боку військових, ні держави. І я вирішив вивезти свої нову і стару колекції сучасного прикладного мистецтва. Це ос-

воїм. Відповідно, кримські татари є частиною Росії, і якщо ти з цим не погоджуєшся, до тебе будуть запитання.

— Ви приїхали до Києва весною минулого року. З того часу були в Криму?

— Так. У мене була велика перерва, майже рік, але от нещодавно був у Криму. А до цього я доволі часто їздив, раз на два місяці.

— Їздили черпати натхнення, чи розв'язувати якісь формальні питання?

— Це все разом. От остання поїздка була гостро необхідною для себе. Мені було прин-

— Не всі кримчани знайомі з вимогою активістів щодо звільнення кримських політ'язнів. Через це сьогодні виникає багато запитань. У вас є ідея щодо того, як донести до людини це повідомлення?

— Питання, зрозуміло, що виникають. Якщо людина пішла на референдум, і їй говорили, що відключать те, заблокують інше, і вона сказала: нічого, все нормально, нам пообіцяли, все буде добре з боку Росії — я не знаю. Вочевидь, потрібна державна програма, що буде спільно організована зі ЗМІ. Але,

КРИМСЬКІ ТАТАРИ НЕ МОЖУТЬ МОВЧАТИ — НЕ ВИЙДЕ ЗАЛИШИТИСЬ ОСТОРОНЬ...

гий час, перебуваючи тут, у Києві, я нічого не робив руками, в сенсі, не працював як художник із керамікою. Займався більше спільними проектами з іншими художниками: виставки, консультації, допомога у видавничстві марок з Укрпошти, проект «Стежка», багато роботи загалом було пророблено. Але все одно було дуже важко пройти крізь оцей загальний психологічний фон. Тому зараз ми з художниками, з кримськими художниками, намагаємось організувати такі заходи вже на території України: в Києві, Вінниці, у Львові. Це дозволяє трохи видихнути і звільнитись від цієї атмосфери, яка вирує в самому Криму.

— Один із таких заходів — семінар кримськотатарського розпису хною — Ви провели минулого тижня в Києві. Як охарактеризуєте його?

— У мене були конкретна мета та завдання, які ми успішно виконали. Всі художники, лектори, спеціалісти,

ський розпис, пакистанський, турецький орнаменти, які відомі всьому світові. В нашій культурі є велика спадщина, безліч зображень, аналогічних рослинному орнаменту. Тому завдання було таким: знайти і створити новий стиль, який би задовольняв потреби цих художників і цих вечірок. Це, по суті, створення автентичного, красивого кримськотатарського орнаменту.

— Вас часто можна побачити в головному уборі, який зараз теж із вами. Що він для Вас означає?

— Ми всі складаємось із певних елементів. І коли ці елементи збираються всі разом, відбувається самоідентифікація. Для мене це самоідентифікація як кримського татарина, дуже яскравий елемент, який візуально показує хто я, мені не треба говорити про це. Саме цей — не кримськотатарський, він належить до таджицької традиції, це подарунок мого друга. У кримських татар теж

новні причини були. Я розумів, що якщо так буде продовжуватись, і не буде жодної відповіді на ті дії, які проводила Росія, то всі ці канали будуть блокуватись. Кримськотатарський народ вже має досвід спілкування з радянською владою. Ми і наша культура там постійно утискалися, замовчувалися. Тому цей виїзд здебільшого стосувався вивозу колекції.

Після приїзду до Києва буквально одразу ми провели першу виставку. Ми показували Україні і світовій спільноті, що у нас є проблема, що наша культура вкотре перебуває під загрозою знищення, і що ця загроза може бути останньою. Після депортації, повернувшись на батьківщину, ми за короткий термін, за 10-15 років, відновили більшість своїх ремесел. Але якщо все буде продовжуватись так, як відбувається сьогодні, і ми знову опинимось на початку —

ципово перетнути кордон, приїхати додому, побачитись із рідними, близькими. Із друзями піднялись на гору Чатир-Даг, вдихнули повітря, простору — те, що зараз дуже необхідно.

— В одному зі своїх інтерв'ю Ви розповідали, що 1996 року для побудови будинку в Криму доводилось рити траншею в полі, де зі всіх «благ цивілізації» була хіба електроенергія, а взимку по воду потрібно було ходити із санчатами за кілька кілометрів. Поясніть, чому Ви все ж вирішили повернутись до Криму? В Узбекистані, мабуть, у Вас були кращі умови для проживання на той момент.

— Знаєте, нещодавно ми спілкувались із киянами, які не є етнічними українцями, різних національностей. І я їм сказав, що почувуюсь у Києві гостем. Я почувуюсь в Узбекистані, в Самарканді, де народився — гостем. Іде б я не був — я гість. Окрім Криму. Тому Крим — це дім, а ми там — господарі.

— Питання, які важко не зачепити сьогодні. Що думаєте про енергетичну блокаду та її наслідки, які сьогодні відчувають на собі жителі Криму?

— Знаєте, це дуже складне запитання. Мені важко прокоментувати, тому що це стосується всіх моїх друзів, родичів, і це пов'язано з безпекою та життям. Я розумію, наскільки важко це буде, наскільки трагічними можуть бути наслідки всього цього. Якщо людина не може свою дитину, яка тільки-но народилась, помити, нагодувати, зігріти, то це, звісно ж, важко. Однак вважаю, що такі кроки є необхідними, і їх необхідно було зробити ще набагато раніше. Я, звісно, був би радий бачити, що цим займається держава, а не активісти, звичайні люди, які ризикують практично всім, що у них є. Але відбувається так, як відбувається.

як бачите, все заблоковано, і не з боку України, а з боку Криму, з боку Росії блокується. Якщо до Криму не можуть заїхати правозахисні організації, то як ми можемо пробитись туди? Такий момент дуже важкий, виходить у нас є дві реальності: в Криму одна, не в Криму інша. Ми не розуміємо, що там відбувається, вони не розуміють, що тут відбувається. На жаль, сьогодні існує ще й інформаційна блокада Криму.

— Як в Криму переживають енергетичну блокаду Ваші близькі?

— Ті, що в селах — дуже критично. Селам практично не включають електроенергію, дуже мало; в містах трохи краще, особливо центральних, Сімферополь, наприклад. Але більшість моїх родичів, знайомих, кажуть, що так має бути, і все це необхідно та справедливо. Якщо Росія взяла на себе цю відповідальність, то вона має повністю забезпечувати всім необхідним, а не торгувати і заробляти на цьому спокійно і вільно.

— Ваші родичі, знайомі, друзі, що підтримують ідею блокади, не побоюються збільшення тиску з боку режиму?

— Знаєте, в нашого народу дуже великий негативний досвід. Зараз — це просто відтягування часу, бо так чи інакше тиск відбувається: зникають люди. Кримськотатарська мова — декларується, що вона буде вивчатись, а насправді, факультативи навіть не залишаються. Усе, що пов'язано з кримськотатарським, воно буде згоргати, замовчуватись. Ще один момент: якщо ми мовчимо, це так само не добре, бо тоді питання в тих структур виникає: «чого мовчите?» Тобто, потрібна позитивна відповідь, її вимагають, нікому не вийде залишитись осторонь.

Катерина МАЦЮПА

яких долучили до цього заходу, з позитивом відгукнулись. Я дуже задоволений і радий, що думка мого вчителя, Мамута Чурлу, була дуже позитивною. Він сказав, що ми зробили все, що мали зробити, і навіть більше.

— Можете розповісти, що за мета та завдання?

— Я зараз спостерігаю за тенденцією розвитку однієї з традицій, яка в нас практично забута, — Хна Геджеси (Къына Геджеси). Це ніч хни, весільний ритуал, але лише мала частина дійства. Він пов'язаний із тим, що збираються дівчата, і вони про-

є такі, але, на жаль, дуже мало збереглося артефактів. І ось черговий крок — це якраз пошук такого сучасного, заснованого на наших орнаментах. Це один із тих сегментів, які ми маємо відновити.

— Коли ви зрозуміли для себе, що з Криму треба їхати?

— Одразу, мабуть. Як тільки з'явилися військові. Хоча тут трохи важко сказати. Я спостерігав і дуже співчував тим подіям, які відбувались в нашій країні, маю на увазі Майдан. Я розумів, що якщо зараз не відбудеться зміна цієї влади, не відбудеться оця Революція Гідності, то ми

це буде останнє, що відбувається з кримськими татарами. Це буде повне знищення нашої матеріальної культури.

— Чому так думаєте?

— Розумієте, це державна програма, яка реалізовується в усіх напрямках: підтримати і назвати це Росією. Усі культурні заходи, які відбуваються і відбуватимуться, вони будуть під маркою Росії. Тобто, російське мистецтво, російський художник.

— Не кримськотатарський?

— Ні, звісно. Росія, як спадкоємиця Радянського Союзу, вважає Крим історично

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ! Оскільки жодних офіційних наказів або розпоряджень, що стосуються зміни формату випуску «Кримської світлиці», з моменту окупації Криму ми не отримували (а згідно з українським законодавством, такі рішення узгоджено приймаються лише співзасновниками засобів масової інформації або судом), продовжуємо готувати до друку щотижневі номери газети і направляти їх до київської друкарні. Як і раніше, починаючи з 2002 року, на редакційному сайті щоп'ятниці виставляється електронна версія тижневика, зокрема у pdf-форматі. Розміщену нижче інформацію про умови передплати «Кримської світлиці» та інших культурологічних видань продовжуємо публікувати як нагадування «борцям» за інформаційний простір України про їхні держслужбові зобов'язання перед читачами і державою. Редакція «КС»

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura@gmail.com

